

Μονομερείς Επεμβάσεις στο Ιράκ και το Αφγανιστάν

*Η Συμβολή του ΟΗΕ
(Συμβούλιο Ασφαλείας)
και η αποτίμηση του ρόλου του*

Επιμέλεια: Γερολυμάτου Κωστούλα

Επιβλέπουσα: Αν. Καθηγήτρια Ειρήνη Χειλά

Αθήνα
Μάιος 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
Εισαγωγή	2
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	5
ΟΗΕ και συλλογική ασφάλεια.....	5
1.1 Ο ΟΗΕ ως οργανισμός συλλογικής ασφάλειας.....	5
1.2 Έννοια Μεσολάβησης.....	13
1.2.3. Επιβολή και εδραίωση της ειρήνης.....	18
1.3 Χαρακτηριστικά του Νέου Διεθνούς Συστήματος	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	24
Οι μονομερείς επεμβάσεις των ΗΠΑ.....	24
2.1. Ιστορική Αναδρομή και επεμβάσεις ΗΠΑ σε Ιράκ και Αφγανιστάν	24
2.2. Ο ρόλος του ΟΗΕ	30
2.3. Η προετοιμασία των ΗΠΑ για τις επεμβάσεις.....	38
2.4. Η έναρξη των πολεμικών επιχειρήσεων	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	53
Επιβολή και Εδραίωση της Ειρήνης.....	53
3.1. Επιβολή ειρήνης στο Αφγανιστάν	53
3.2. Εδραίωση της Ειρήνης στο Αφγανιστάν	56
3.3. Εδραίωση της Ειρήνης στο Ιράκ.....	64
3.4. Πυλώνες Ανοικοδόμησης του Ιράκ	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	76
Αποτίμηση	76
4.1. Ισχύει η συλλογική ασφάλεια;.....	76
4.2. Αποτίμηση της κατάστασης στο Αφγανιστάν	80
4.3. Αποτίμηση της κατάστασης στο Ιράκ	86
Συμπέρασμα.....	94
Βιβλιογραφία	97

Εισαγωγή

Η Ιστορία είναι γεμάτη από παραδείγματα όπου τα ισχυρά κράτη επεμβαίνουν και επιβάλλουν τη θέληση τους στα πιο αδύναμα. Ο Θουκυδίδης, αναφερόμενος στον Πελοποννησιακό Πόλεμο, διατύπωσε την παραπάνω πραγματικότητα σε αξίωμα. Τα κίνητρα πίσω από τις επεμβάσεις είναι διαχρονικά η επιθυμία των ισχυρών κρατών να διατηρήσουν τη θέση τους στον διεθνή καταμερισμό ισχύος και αν είναι δυνατό να τη βελτιώσουν. Ο διεθνής καταμερισμός ισχύος ταυτίζεται με την εκάστοτε διεθνή τάξη και οι επεμβάσεις αποτελούν εργαλείο διατήρησης ή ανατροπής της.

Παρόλα αυτά, οι επεμβάσεις από τον εκάστοτε ηγεμόνα ή κάποια μεγάλη δύναμη προκαλούν την αντίδραση των υπολοίπων, η οποία παίρνει τη μορφή αντί-ηγεμονικού συνασπισμού. Ένα μέσο που χρησιμοποιούν οι ηγεμόνες, προκειμένου να αποτρέψουν τη δημιουργία τέτοιου συνασπισμού, είναι η νομιμοποίηση της επέμβασης με αναφορά σε κάποια κοινά αποδεκτή αξία. Το προφανές ερώτημα που προκύπτει είναι ποιος καθορίζει ποιες αξίες έχουν νομιμοποιητική ισχύ;

Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα άρχισε να διατυπώνεται κατά τη διάρκεια της Αναγέννησης με το δόγμα περί δίκαιου πολέμου, δηλαδή ενός πολέμου που διεξαγόταν για δίκαιο σκοπό. Οι κοινές αξίες της εποχής, απόρροια της κληρονομιάς του ρωμαϊκού πολιτισμού και της επιρροής της Δυτικής Χριστιανοσύνης, αποτέλεσαν το εργαλείο για εδαφική επέκταση των ισχυρών κρατών και για την επαναφορά άλλων κρατών στη «νομιμότητα». Το γεγονός, όμως, ότι από τον 16^ο αιώνα έως σήμερα οι κοινά αποδεκτές αξίες έχουν αλλάξει, αναρωτιόμαστε ποιος παράγοντας προκάλεσε αυτή την αλλαγή.

Σήμερα οι αξίες που δίνουν νομιμοποίηση στα κράτη που τις επικαλούνται είναι η δημοκρατία και το ελεύθερο εμπόριο. Αυτές οι αξίες διαδόθηκαν παγκοσμίως από κράτη τα οποία είχαν την ισχύ να το κάνουν, δηλαδή την Αγγλία τον 19^ο αιώνα και τις ΗΠΑ τον 20^ο αιώνα. Αντιστοίχως, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ο κομμουνισμός έδινε νομιμοποιητική ισχύ κυρίως στα κράτη του Τρίτου Κόσμου. Οι επεμβάσεις κατά τη διάρκεια των δύο περασμένων αιώνων έγιναν στο όνομα της διατήρησης μίας αξίας, η οποία αποτελούσε τη βάση για τη διεθνή τάξη.

Έχοντας ως δεδομένο ότι οι επεμβάσεις στοχεύουν πάντα στη δημιουργία της κατάλληλης διεθνούς τάξης και νομιμοποιούνται από μία αξία που επιβάλλει ο

ηγεμόνας, παρατηρούμε ότι οι διεθνείς θεσμικές ρυθμίσεις προσανατολίζονται προς την ίδια κατεύθυνση. Το σύστημα συλλογικής ασφάλειας, όπως αυτό δημιουργήθηκε μετά τους δύο παγκοσμίους πολέμους, προσπάθησε ακριβώς να θεσμοθετήσει τις επεμβάσεις και να τους προσδώσει ένα νομιμοποιητικό μανδύα, ο οποίος βασιζόταν στην προσανατολισμένη σε κοινή αξία συλλογική δράση. Μετά τον Β΄ΠΠ ο οργανισμός που είναι αρμόδιος για τη λειτουργία του συστήματος συλλογικής ασφάλειας είναι τα Ηνωμένα Έθνη και κυρίως το Συμβούλιο Ασφαλείας, το οποίο πρέπει να δώσει την εξουσιοδότηση για την επέμβαση.

Το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι οι μονομερείς επεμβάσεις των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν το 2001 και στο Ιράκ το 2003. Η αφορμή για την εκπόνηση της είναι πως οι μονομερείς επεμβάσεις των ΗΠΑ στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ έγιναν χωρίς την εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Αυτές οι δύο μονομερείς επεμβάσεις έχουν θέσει στο περιθώριο τον ΟΗΕ και το σύστημα συλλογικής ασφάλειας που επιχείρησε να οικοδομήσει.

Οι μονομερείς επεμβάσεις των ΗΠΑ βασίζονται σε έναν κώδικα αξιών περί προώθησης της δημοκρατίας σε άλλες χώρες. Στην παρούσα εργασία εξετάζουμε το αν οι διεθνείς θεσμοί συλλογικής ασφάλειας έχουν περιθωριοποιηθεί, από αυτές τις μονομερείς επεμβάσεις. Την απάντηση θα προσπαθήσουμε να τη δώσουμε μέσω από δύο περιπτωσιολογικές μελέτες, της μονομερούς επέμβασης στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η λειτουργία του συστήματος συλλογικής ασφάλειας, μέσω της εξέτασης των θεσμικών ρυθμίσεων που διέπουν τη λειτουργία του ΟΗΕ. Κατόπιν καθορίζεται η έννοια της μεσολάβησης και γίνεται η διάκριση μεταξύ της θεσμοθετημένης και ηγεμονικής μεσολάβησης. Πολύ σημαντική είναι η ανάλυση της έννοιας του «νέου παρεμβατισμού», ο οποίος έχει σκοπό να προσδώσει νέα διάσταση στη συλλογική ασφάλεια, ώστε να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις που αναδύθηκαν μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Μέρος του «νέου παρεμβατισμού» είναι οι έννοιες της επιβολής και εδραίωσης της ειρήνης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται το ιστορικό πλαίσιο των μονομερών επεμβάσεων. Αρχικά γίνεται αναφορά στην κατάσταση στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ τη στιγμή της επέμβασης, ενώ κατόπιν αναλύεται ο ρόλος του ΟΗΕ την περίοδο που μεσολάβησε μέχρι τις στρατιωτικές επιχειρήσεις των ΗΠΑ. Σημαντικό μέρος του

κεφαλαίου είναι η προετοιμασία των ΗΠΑ για τις επεμβάσεις και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν για να νομιμοποιήσουν τις επεμβάσεις τόσο στο εσωτερικό των ΗΠΑ όσο και στα μάτια της διεθνούς κοινότητας.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται τα μέτρα επιβολής και εδραίωσης της ειρήνης που υιοθετήθηκαν μετά την ανατροπή του καθεστώτος των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν και του Σαντάμ Χουσεΐν στο Ιράκ. Σκοπός αυτών των μέτρων είναι η δημιουργία ενός κράτους συμβατού με τα δυτικά πρότυπα, το οποίο θα σέβεται τις δημοκρατικές αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Για αυτό το λόγο τα μέτρα που προτείνονται αφορούν τη δημιουργία υποδομών και θεσμών που θα εξασφαλίζουν την εσωτερική τάξη και δικαιοσύνη.

Στο τελευταίο κεφάλαιο γίνεται η αποτίμηση της συλλογικής ασφάλειας, όπως αυτή εφαρμόστηκε ή μάλλον παρακάμφθηκε στις μονομερείς επεμβάσεις των ΗΠΑ. Επίσης, γίνεται η αποτίμηση των μέτρων εδραίωσης της ειρήνης, μέσω της εξέτασης της σημερινής κατάστασης στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, απαντώντας στο ερώτημα αν έχουν επιτευχθεί οι διακηρυγμένοι πριν την έναρξη των επεμβάσεων στόχοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΟΗΕ και συλλογική ασφάλεια

1.1 Ο ΟΗΕ ως οργανισμός συλλογικής ασφάλειας

Στο παρόν κεφάλαιο θα επικεντρωθούμε σε μία μορφή μεσολάβησης¹, τη *θεσμοθετημένη*, όπως αυτή επιχειρήθηκε και πραγματοποιήθηκε από έναν ιδιαίτερα σημαντικό διεθνή θεσμό, τον ΟΗΕ. Η φύση και ο ρόλος του ΟΗΕ έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια αντικείμενο έντονου προβληματισμού και συζήτησης, γεγονός που καταδεικνύεται και από τη συνεχή αύξηση της σχετικής βιβλιογραφίας². Η σημασία του συγκεκριμένου διεθνούς οργανισμού είναι πρόδηλη καθώς αυτός συνδέεται άμεσα με τη διατήρηση της παγκόσμιας τάξης και ασφάλειας³. Παράλληλα, διαπλέκεται ευθέως με ζητήματα όπως η συλλογική ασφάλεια, η αρχή της μεσολάβησης, το διεθνές δίκαιο, ο γενικότερος ρόλος των διεθνών θεσμών και άλλα που βρίσκονται στο επίκεντρο του σύγχρονου παγκόσμιου σκηνικού και που αναμένεται να επηρεάσουν το διεθνές σύστημα στα επρχόμενα έτη⁴. Κατ' αυτόν τον τρόπο, φαίνεται ότι ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών αποτελεί σήμερα τον «παγκοσμιότερο» διεθνή οργανισμό, από άποψη χαρακτήρα, ρόλου και συμμετοχής⁵.

Ιστορικά, η δημιουργία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, του «σημαντικότερου μεταπολεμικού διεθνούς οργανισμού»⁶, ανάγεται στα μέσα του 20^{ου} αιώνα, γεγονός που καθόρισε τη φύση του και επηρεάζει ως τις μέρες μας τον χαρακτήρα και το ρόλο του. Συγκεκριμένα, ο ΟΗΕ ιδρύθηκε στο Σαν Φρανσίσκο κατά τους τελευταίους μήνες του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου μέσα σε ένα κλίμα αισιοδοξίας για την κοινωνική και οικονομική πρόοδο όλων των Εθνών. Ταυτόχρονα, εκφραζόταν το ενδιαφέρον για την αποτροπή μελλοντικών πολέμων. Έτσι, το 1945 οι

¹ Σχετικά με την έννοια και τις μορφές της μεσολάβησης βλ. μέρος 1.2. του παρόντος

² Ενδεικτικά βλ. D. Bourantonis, J. Wiener, *The United Nations in the New World Order. The World Organisation at Fifty*, London: Macmillan 1995 και J. P. Renninger (eds), *The Future Role of the United Nations in an Interdependent World*, London: Martinus Nijhoff Publishers 1989

³ Μια ενδιαφέρουσα ανάλυση που αφορά τη σχέση του ΟΗΕ με τη διεθνή ασφάλεια βρίσκεται στο A. Roberts, "The United Nations and International Security", *Survival*, vol. 35 no. 2, Summer 1993, p.16

⁴ Για το βαθμό στον οποίο τέτοιες έννοιες είναι πρακτικά αλληλένδετες και τι είδους συνέπειες έχει κάτι τέτοιο για τη σύγχρονη διεθνή κοινωνία βλ. ενδεικτικά Π. Ήφαιστος, *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα: Ποιότητα 1999, σσ. 327-372

⁵ Χριστοδουλίδης Θ., Μπουραντώνης Δ., *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης 1998, σελ.47

⁶ Ibid. σελ.21

ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους συνέταξαν τον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα. Αυτός ο Χάρτης αντανakλά επακριβώς τις ιστορικές συνθήκες και τους συσχετισμούς ισχύος που επικρατούσαν κατά τη σύνταξή του το φθινόπωρο του 1944, όταν δεδομένη ήταν μόνο η σφοδρή πολεμική σύγκρουση, η δε διεθνής κοινωνία υπήρχε μόνο δυνητικά⁷. Καταστατικός σκοπός και αρχές των Ηνωμένων Εθνών είναι α) η διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας στη βάση της συλλογικής ασφάλειας και της ειρηνικής διευθέτησης των διαφορών, β) η ανάπτυξη φιλικών σχέσεων μεταξύ των εθνών στη βάση της αρχής της μεταξύ τους ισότητας και η ενίσχυση της παγκόσμιας ειρήνης και γ) η διεθνής συνεργασία για την επίλυση των διεθνών οικονομικών, κοινωνικών, πολιτιστικών ή ανθρωπιστικών προβλημάτων και η προώθηση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Ιδιαίτερα σημαντική για την κατανόηση του ιδιάζοντος χαρακτήρα του ΟΗΕ είναι το γεγονός ότι ιδρυτική προϋπόθεση των Ηνωμένων Εθνών, όπως και της Κοινωνίας των Εθνών πριν από αυτά, είναι η αρχή της συλλογικής ασφάλειας⁸. Η συλλογική ασφάλεια, η οποία αποτελεί αντικείμενο ανάλυσης του επόμενου μέρους και ενέχει αρκετά προβληματικά σημεία, ελέγχθηκε στην πράξη κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου με την ΚτΕ και μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο με την ίδρυση του ΟΗΕ⁹. Επιπλέον, την αποτελεσματικότητα του διεθνούς οργανισμού επηρέασαν αρνητικά ορισμένες -πολιτικά αναπόδραστες, με τα δεδομένα της εποχής- καταστατικές ρυθμίσεις του Χάρτη, με κυρίαρχη αυτή του δικαιώματος αρνησικυρίας των μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Αρχικά, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι το αισιόδοξο πνεύμα που διείπε τον ΟΗΕ κατά την ιδρυτική του φάση δεν άντεξε κάτω από το βάρος της ψυχροπολεμικής πραγματικότητας. Ο ΟΗΕ, παρά τις όποιες διακηρύξεις ιδεαλιστικού χαρακτήρα για

⁷ M. Wight, *Διεθνής Θεωρία. Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, Αθήνα: Ποιότητα, 1998, Κεφ. 8 και ιδιαίτερα σελ.41

⁸ Ibid. σελ.224. Αξιοσημείωτη είναι η παρατήρηση ότι, ενώ σταθερό σημείο αναφοράς του Χάρτη αποτελεί η διασφάλιση της «ειρήνης και ασφάλειας», χαρακτηριστική είναι η απουσία εμφάνισης της λέξης «ειρήνη» ανεξάρτητα από τη λέξη «ασφάλεια» (σημείωση του επιμελητή στο, H. Bull, *Η Αναρχη Κοινωνία. Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2001, σελ. 56) Εξάλλου, η διαρκής αναφορά της ειρήνης σε συνδυασμό με την ασφάλεια δείχνει, κατά τον Wight, την υποδεέστερη θέση που κατέχει η ειρήνη σε σχέση με άλλους στόχους. Έτσι, ασφάλεια στη διεθνή πολιτική δε σημαίνει τίποτε άλλο παρά προστασία της ανεξαρτησίας και της συνεχιζόμενης ύπαρξης των ίδιων των κρατών. Μάλιστα, σε περίπτωση που οι ανάγκες της ασφάλειας συγκρούονται με εκείνες της ειρήνης θα υπερτερήσουν οι ανάγκες της πρώτης (στο, H. Bull, *Η Αναρχη Κοινωνία. Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2001, σσ. 56-57)

⁹ Βλ. Π. Ήφαιστος, *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*, ό.π. σελ.258

τη φύση και το ρόλο του, αποτελεί διεθνή θεσμό και ως τέτοιος επηρεάζεται άμεσα από την εκάστοτε κατάσταση του διεθνούς συστήματος¹⁰ και τα διάφορα εθνικά συμφέροντα των κρατών ως κυρίαρχων διεθνών δρώντων¹¹. Το ίδιο ίσχυε για το status του ΟΗΕ και κατά τη διπολική περίοδο. Συγκεκριμένα, η αποτελεσματικότητα ή μη του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών εξαρτώνταν ξεκάθαρα από το αν τα κράτη-μέλη θα προέβαιναν σε αμοιβαίες παραχωρήσεις, συμβιβασμό των διαφορών και στη δημιουργία ενός καθεστώτος συλλογικότητας, ιδεολογικής ομοφωνίας και εμπιστοσύνης. Μόνο αν ίσχυαν αυτές οι προϋποθέσεις θα καθίστατο ρεαλιστική η δημιουργία ενός συστήματος συλλογικής ασφάλειας¹². Παρόλα αυτά, γεγονός είναι ότι, μεταξύ των νικητριών δυνάμεων, οι δύο υπερδυνάμεις επέδειξαν ιδιαίτερη απροθυμία σε ζητήματα ομοφωνίας και συνεργασίας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να εμποδιστεί η ανάπτυξη κοινής δράσης για την προώθηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας. Έτσι, οι νέοι συσχετισμοί δυνάμεων που επέβαλε ο Ψυχρός Πόλεμος διέψευσαν τις προσδοκίες των ιδρυτών του ΟΗΕ για τη δημιουργία ενός Οργανισμού παγκόσμιας εμβέλειας με κύριο στόχο την προώθηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας¹³. Η αδυναμία του ΟΗΕ να δώσει λύσεις σε διάφορες εξελίξεις¹⁴ της διπολικής περιόδου επιβεβαιώνει το θλιβερό αυτό γεγονός. Κατά συνέπεια, κατέστη φανερό ότι «τα Ηνωμένα Έθνη είναι ούτε λίγο ούτε πολύ αυτό που τα μέλη του τού επιτρέπουν»¹⁵.

¹⁰ Βλ. H. Bull, *Η Αναρχία Κοινωνία. Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2001, κεφ. 1 και ιδιαίτερα σσ. 55-57

¹¹ Βλ. σχετικά E. H. Carr, *The Twenty Years Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*, London: Macmillan, 1964 και K. N. Waltz, *Theory of International Politics*, Reading, Mass: Addison-Wesley 1979 και R. O. Keohane, *International Institutions and State Power*, London: Westview Press 1981

¹² Βλ. R. J. B. Jones, “The UN and the International Political System”, στο: D. Bourantonis, J. Wiener, *The United Nations in the New World Order. The World Organisation at Fifty*, London: Macmillan 1995, p.26. Πρβλ. Επίσης την τοποθέτηση του I. Claude ότι «η συλλογική ασφάλεια προϋποθέτει συνεργασιακή παρά ανταγωνιστική διευθέτηση», στο I. L. Claude, “The Management of Power in the Changing United Nations”, στο: R. Falk, S. Kim, S. Mendlovitz, *The United Nations and a Just World Order*, Boulder: Westview Press 1991, p.146

¹³ Βλ. E. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων. Ο ΟΗΕ στην εποχή της μοναδικής υπερδύναμης*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης 1999, σσ. 32-33

¹⁴ Για αναλυτική αναφορά βλ. Ibid, ιδιαίτερα σσ. 35-55

¹⁵ R. Falk, S. Kim, S. Mendlovitz, *The United Nations and a Just World Order*, op. cit. p.137. Για τις δυσόιωνες προβλέψεις που δημιουργεί το παράδειγμα του ΟΗΕ ως διεθνούς οργανισμού για το ρόλο των διεθνών θεσμών γενικότερα βλ. J. J. Mearsheimer, “The False Promise of International Institutions”, *International Security*, 19(3), Winter 1994/95. Ωστόσο, οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι οι διεθνείς θεσμοί, παρά τους όποιους περιορισμούς τους, διαθέτουν περιθώρια συμβολής στην εξομάλυνση της διεθνούς πολιτικής. Βλ. σχετικά την εμβριθή ανάλυση του Griego στα πλαίσια της ρεαλιστικής παράδοσης στο J. M. Griego, “Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism”, στο D. A. Baldwin (ed), *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*, New York: Columbia University Press 1993

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου επέφερε κοσμογονικές αλλαγές στο παγκόσμιο σκηνικό¹⁶. Ταυτόχρονα, όπως ήταν αναμενόμενο, επηρέασε καταλυτικά τον ΟΗΕ και δημιούργησε πολλούς προβληματισμούς γύρω από το χαρακτήρα που θα πρέπει να προσλάβει και το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει για εξεύρεση λύσεων ενόψει των νέων εξελίξεων.

Ειδικότερα, η αυγή της μεταψυχροπολεμικής περιόδου σημαδεύτηκε από τη λήξη της ιδεολογικοπολιτικής αντιπαράθεσης Ανατολής-Δύσης και την κατάρρευση του Ανατολικού συνασπισμού. Επιπλέον, μια πλειάδα νέων, διαφορετικής μορφής απειλών αναδύθηκαν στο διεθνές περιβάλλον (τρομοκρατία, ισλαμικός φονταμενταλισμός, έξαρση του εθνικισμού, οικολογικό πρόβλημα κ.λπ.). Οι παράγοντες αυτοί επαναπροσδιόρισαν το διεθνές σκηνικό δημιουργώντας, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980, νέες προϋποθέσεις και παραμέτρους για την παγκόσμια ειρήνη και ασφάλεια. Αυτές ακριβώς οι εξελίξεις έγιναν αντιληπτές ως μια ευκαιρία-πρόκληση προκειμένου να εκπληρώσει ο ΟΗΕ τον ιδρυτικό ρόλο του στο φλέγον ζήτημα της διατήρησης και εδραίωσης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας¹⁷.

Εντούτοις, τα αποτελέσματα παρέμβασης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών μετά τη διπολική εποχή δε στέφθηκαν με την προσδοκώμενη επιτυχία. Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι ο ΟΗΕ δεσμεύεται κατά περιοριστικό τρόπο από δόγματα του παρελθόντος τα οποία τον δυσχεραίνουν στην αντιμετώπιση νέων προκλήσεων¹⁸. Ακόμα, το έργο του ΟΗΕ δυσχεραίνεται από την αυξανόμενη εμφάνιση των εμφύλιων διαταραχών, οι οποίες χρήζουν ειδικής μεσολάβησης, αλλά και της έλλειψης επαρκών πόρων¹⁹. Παράλληλα, φάνηκε για μια ακόμα φορά πόσο δύσκολο είναι να εναρμονίσουν οι διεθνείς δρώντες τα εθνικά τους συμφέροντα για την επίτευξη συλλογικών επιδιώξεων²⁰. Κατ' αυτόν τον τρόπο, παρεμβατικές κινήσεις από την πλευρά του ΟΗΕ σε διάφορα επίπεδα κατέδειξαν την αδυναμία του Οργανισμού να χειριστεί αποτελεσματικά τις νέες εξελίξεις. Χαρακτηριστικά

¹⁶ Βλ. ενδεικτικά M. Williams, *Culture and Security. The Reconstruction of Security in the Post- Cold War Era*, Routledge 2006

¹⁷ Βλ. Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...*, ό.π. σσ. 56-62

¹⁸ Βλ. St. Stedman, "The New Interventionists", *Foreign Affairs*, Vol.72 no1 1992-93, p.11

¹⁹ Βλ. σχετικά St. Stedman, op. cit. pp.8-12 και Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...* ό.π. σελ.76

²⁰ Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...* ό.π. σελ.68. Φάνηκε, μάλιστα, ότι μάλλον νομιμοποιούνται και εξυπηρετούνται τα συμφέροντα των ισχυρότερων δρώντων, λόγου χάριν των ΗΠΑ (Ibid, σελ. 65. Βλ. επίσης R. Falk, "Appraising the UN at 50: The Looming Challenge", *Journal of International Affairs*, Winter 1995, No 2, p.630 και J. Wiener, "Leadership, the UN and the New World Order", στο D. Bourantonis, J. Wiener (eds), *The United Nations in the New World Order. The World Organisation at Fifty*, London: Macmillan 1995, p.93)

παραδείγματα αποτελούν η ειρηνευτική αποστολή του ΟΗΕ στην πρώην Γιουγκοσλαβία, η εμπλοκή του στην εσωτερική σύγκρουση της Καμπότζης αλλά και η παρέμβασή του στον εμφύλιο πόλεμο της Σομαλίας²¹.

Γενικότερα, το *modus faciendi* του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών κατά τη μεταψυχροπολεμική περίοδο και η αναποτελεσματικότητά του έκαναν ευρύτερα παραδεκτό ότι απαιτείται ριζική αναδιοργάνωση και υιοθέτηση ριζοσπαστικών προσεγγίσεων προκειμένου να ανταποκριθεί και να συμβαδίσει ο ΟΗΕ με τον παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων και συμφερόντων²² επιτελώντας στο ακέραιο το ρόλο του και αποφεύγοντας να άγεται και να φέρεται από τα συμφέροντα των διάφορων κυρίαρχων δρώντων.

1.1.1. Ο ρόλος του Συμβουλίου Ασφαλείας

Καθοριστικής σημασίας για το ρόλο του ΟΗΕ στη διαχείριση διεθνών κρίσεων αποτελεί το Συμβούλιο Ασφαλείας ως το «κατ' εξοχήν όργανο προώθησης της συλλογικής ασφάλειας»²³. Συγκεκριμένα, αν επιχειρήσει κάποιος να αναλύσει το ρόλο του ΟΗΕ στην εδραίωση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, γίνεται σαφές ότι, μεταξύ των κύριων οργάνων του Οργανισμού, την πρωταρχική ευθύνη για την ειρηνική διευθέτηση των συγκρούσεων την έχει το Συμβούλιο Ασφαλείας. Αυτή η ευθύνη προκύπτει και διασφαλίζεται από την εξουσία που παρέχει στο Συμβούλιο το Κεφάλαιο VI του Χάρτη²⁴. Η ύπαρξη του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς, σε σύγκριση με άλλους οργανισμούς που είναι σε θέση να επηρεάσουν τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, μηχανισμούς συλλογικής ασφάλειας διαθέτει μόνο ο ΟΗΕ²⁵.

Ειδικότερα, το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ αποτελεί ένα όργανο με πολιτικές αρμοδιότητες οι οποίες ασκούνται μέσα σε ένα σύνθετο περιβάλλον αποτελούμενο από κράτη, επαναστατικά καθεστώτα ή καθεστώτα *de facto*. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το Συμβούλιο Ασφαλείας συνιστά έναν διορθωτικό πολιτικό μηχανισμό με αποστολή να διαχειρίζεται τις κρίσεις και να λαμβάνει μέτρα

²¹ Ibid. pp. 68-73

²² Σκέψεις για τη μεταρρύθμιση του ΟΗΕ αλλά και των διεθνών θεσμών γενικότερα βάσει των μεταψυχροπολεμικών δεδομένων βλ. ενδεικτικά στο Χριστοδουλίδης Θ., Μπουραντώνης Δ., *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 1998, σσ. 44-47 και P. B. Kennedy, "Reforming the United Nations", *Foreign Affairs*, September-October 1995

²³ Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...*ό.π. σελ.41

²⁴ Ibid. σελ.28

²⁵ Ibid. σελ.46

προκειμένου να εξομαλύνεται η αστάθεια του διεθνούς συστήματος μέσα στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου²⁶. Για την επίτευξη των στόχων του, το Συμβούλιο λαμβάνει και επεξεργάζεται τις πληροφορίες από το περιβάλλον των διεθνών σχέσεων. Βάσει αυτών των στοιχείων, το Συμβούλιο διαμορφώνει τη στάση του απέναντι στα γεγονότα είτε μέσω μιας τυπικής και εξωτερικής πράξης είτε με την απουσία μιας θετικής πράξης. Σε κάθε περίπτωση, το Συμβούλιο ασκεί τη λειτουργία του παρατηρητή των διακρατικών σχέσεων και βρίσκεται σε διαρκή ετοιμότητα σύγκλησης²⁷. Το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει την αρμοδιότητα να συστήνει στα μέλη του τις κατάλληλες διαδικασίες ειρηνικής διευθέτησης των συγκρούσεων. Σε περίπτωση που υπάρξει αποτυχία κα εξαντηθούν τα ειρηνικά μέσα διαχείρισης κρίσεων, το Συμβούλιο νομιμοποιείται να εφαρμόσει τις διατάξεις του Κεφαλαίου VII του Χάρτη. Αυτές οι διατάξεις του παρέχουν την εξουσία –τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο– επιβολής των αποφάσεών του. Επιπλέον, ο ρόλος του Συμβουλίου ενισχύεται από τη Γενική Συνέλευση, στην οποία έχει ανατεθεί το έργο της ενημέρωσης του Συμβουλίου για ζητήματα που απειλούν ενδεχομένως τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια²⁸.

Παρόλα αυτά, η δράση του Συμβουλίου Ασφαλείας έχει προϋποθέσεις και δεν είναι αμερόληπτη. Έχει ορθά επισημανθεί ότι το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι ένα πολιτικό όργανο, το οποίο υπόκειται στους περιορισμούς που του επιβάλλουν τα μέλη του²⁹. Έτσι, το θεμελιώδες πρόβλημα του ΟΗΕ συνίσταται στην εύρεση μιας χρυσής τομής ανάμεσα στην άσκηση της νομιμοποιημένης θεσμικής εξουσίας του και στα εθνικά συμφέροντα των, ιδίως ισχυρών, διεθνών δρώντων³⁰. Το ζήτημα της επιτυχούς συμφιλίωσης της έννοιας της κυριαρχίας των κρατών-μελών με τις νομιμοποιημένες ενέργειες που πηγάζουν από μια υπερεθνική εξουσία απασχολεί τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών από την έναρξη της λειτουργίας του³¹ και αποτελεί σοβαρό ερώτημα το αν και κατά πόσο θα επιλυθεί τελικά, στο πλαίσιο της δεδομένης κατάστασης πραγμάτων.

Έχοντας τα παραπάνω υπόψη, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολυάριθμες προτάσεις για ριζική αναδιάρθρωση του

²⁶ Για τη σχέση Συμβουλίου Ασφαλείας και διεθνές δικαίου βλ. Χριστοδουλίδης Θ., Μπουραντώνης Δ., *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής*, ό.π. σσ.103-108

²⁷ Ibid, σσ.103-104

²⁸ Βλ. Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...* ό.π. σελ.28

²⁹ Ibid. σσ.46-47

³⁰ Ibid. σελ.29

³¹ Βλ. G. Simons, *UN Malaise. Power, Problems and Realpolitik*, London: Macmillan 1995, p.13

ΟΗΕ και του Συμβουλίου Ασφαλείας³². Κατ' αυτόν τον τρόπο, ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στον τρόπο διαχείρισης των κρίσεων και θα είναι, κατά συνέπεια, πιο εφικτή η εγκαθίδρυση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας.

1.1.2. Η έννοια της Συλλογικής Ασφάλειας

Με τον όρο *συλλογική ασφάλεια* (collective security) περιγράφεται ένα σύστημα διατήρησης της παγκόσμιας ειρήνης στο πλαίσιο του οποίου γίνεται δεκτό ότι «οποιαδήποτε καταστρατήγηση της ειρήνης αφορά άμεσα όλα τα κράτη»³³ και, κατά συνέπεια, επισύρει συλλογική δράση. Οι απαρχές του παραδείγματος³⁴ της συλλογικής ασφάλειας εντοπίζονται στην προγενέστερη έννοια της *ισορροπίας ισχύος* (balance of power)³⁵ η οποία αποτέλεσε το σύνταγμα της διεθνούς κοινότητας κατά τον 18^ο αιώνα και συνδέθηκε άρρηκτα με τη διαφύλαξη της εθνικής ανεξαρτησίας. Αυτή η αντίληψη περί ισορροπίας ισχύος που εντυπώθηκε βαθιά στην Ευρωπαϊκή συνείδηση τον 18^ο αιώνα υπέστη επιθέσεις τον 19^ο αιώνα. Εντούτοις, δεν αμφισβητήθηκε μέχρι την εποχή του Woodrow Wilson το 1918³⁶. Τότε, πολλά κράτη θεώρησαν ότι πλέον η υπάρχουσα διεθνής ισορροπία ισχύος δυσλειτουργούσε³⁷.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, προτάθηκε από θεωρητικούς όπως ο Woodrow Wilson ανάμεσα σε άλλους, ο όρος «συλλογική ασφάλεια». Σκοπός ήταν να δοθεί ένας ευρύς ορισμός της ασφάλειας σύμφωνα με τον οποίο οι διεθνείς δρώντες δε θα συντάσσονταν σε αντιμαχόμενα στρατόπεδα αλλά και δε θα έθεταν εκτός του πλαισίου κανέναν δρώντα. Η πραγματικότητα δεν επιβεβαίωσε, ωστόσο, τις αρχικές φιλόδοξες διατυπώσεις και προσδοκίες. Παρόλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι βασικές παραδοχές του θεωρητικού κατασκευάσματος της συλλογικής ασφάλειας

³² Βλ. ενδεικτικά E. Matanle, “The UN Security Council, Prospects for Reform”, *Discussion Paper* 62, The Royal Institute of International Affairs, 1995 και P. Tsalakoyannis, D. Bourantonis, “Time for Change: The Reorganisation of the Security Council”, στο K. Hufner (ed), *Agenda for Change, New Tasks for the United Nations*, Opladen: Leske and Budrich 1995, pp.105-116

³³ M. Wight, *Systems of States*, London: Leicester University Press 1977, p.149

³⁴ Για την έννοια του παραδείγματος βλ. Th. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, Chicago: Chicago University Press 1969

³⁵ Βλ. M. Wight, *Διεθνής Θεωρία...ό.π.* Κεφ. 7 και 8. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το κεφάλαιο 8 του βιβλίου όπου γίνεται εκτενή αναφορά σε θεωρητικές προϋποθέσεις της ισορροπίας ισχύος που προσδιόρισαν την έννοια της συλλογικής ασφάλειας στα νεότερα χρόνια. Για το ίδιο θέμα βλ. επίσης την εμβριθή διαπραγμάτευση από τον Π. Ήφαιστο στο έργο του *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*, ό.π. Κεφ.1

³⁶ Ibid, σσ.207-208

³⁷ Για τη διαλεκτική σχέση μεταξύ διεθνούς τάξης και κρατικής κυριαρχίας ιστορικά βλ. Π. Ήφαιστος, *Ιστορία, Θεωρία...ό.π.* Κεφ. 2

υπόκεινται, συνήθως με τη μορφή της εννοιολογικά στενότερης «συλλογικής άμυνας», σε πολλούς στρατιωτικούς συνασπισμούς, με προεξάρχοντα το ΝΑΤΟ. Επιπροσθέτως, ο όρος συλλογική ασφάλεια έχει χρησιμοποιηθεί ως καταστατική αρχή της Κοινωνίας των Εθνών και του ΟΗΕ. Και οι δύο διεθνείς θεσμοί αναπτύχθηκαν με βάση την αρχή της συλλογικής ασφάλειας, ο πρώτος κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου και ο δεύτερος τα τελευταία πενήντα χρόνια και επιδίωκαν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας³⁸. Ειδικά στην περίπτωση του ΟΗΕ, που αποτελεί και το θέμα της παρούσας εργασίας, η υιοθέτηση ενός συστήματος συλλογικής ασφάλειας στοχεύει στην αποθάρρυνση ενεργειών ή πρωτοβουλιών των κρατών-μελών που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια.. Με την υιοθέτηση του συστήματος αυτού, δηλαδή, επιδιώκεται η αποφυγή συγκρούσεων. Η θεωρία της συλλογικής ασφάλειας θεωρείται, όμως, ότι έχει μεγαλύτερη επιτυχία στην πράξη όταν εφαρμόζεται από στρατιωτικούς συνασπισμούς παρά όταν επιχειρείται να εφαρμοσθεί ως καταστατική αρχή ή χρησιμοποιείται ως καθολική αρχή από διεθνείς θεσμούς όπως η ΚτΕ και ο ΟΗΕ.

Γίνεται γενικά δεκτό ότι η έννοια της συλλογικής ασφάλειας βασίζεται στις κατωτέρω προϋποθέσεις³⁹, οι οποίες όμως κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο αποδεικνύεται ότι δεν συντρέχουν στη διεθνή πραγματικότητα. Πιο συγκεκριμένα, προϋποτίθεται:

α) Η συναίνεση και προθυμία κάθε εθνικού κράτους να καταφύγει στη βία έτσι ώστε να επιβάλει τη «γενική θέληση» σε παρανομούμενα κράτη. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται, βέβαια, ότι το κάθε κράτος ταυτίζει την ασφάλειά του με την υφιστάμενη διεθνή τάξη και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό που το κράτος εμφανίζεται διατεθειμένο να υπερασπίσει αυτή την τάξη ακόμη και ενόψει καταστάσεων που υπερβαίνουν τους εθνικούς του στόχους.

β) Η συμφωνία των κρατών σχετικά με τον επακριβή καθορισμό της έννοιας της επιθετικής συμπεριφοράς σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση. Παρόλα αυτά, είναι σαφές ότι εκείνο που συνιστά επιθετική συμπεριφορά για ένα κράτος μπορεί κάλλιστα να θεωρείται αυτοάμυνα για ένα άλλο.

³⁸ Βλ. Χριστοδουλίδης Θ., Μπουραντώνης Δ., ό.π. σελ.29

³⁹ Βλ. Α. Eban, "The U.N. Idea Revisited", *Foreign Affairs: AGENDA 1996. Critical Issues in Foreign Policy*, New York 1996, pp.168-170 για μια πλήρη αν και σύντομη αναφορά σε αυτές τις θεωρητικές προϋποθέσεις της συλλογικής ασφάλειας.

γ) Η αδυναμία εκδήλωσης παράνομης συμπεριφοράς στην πράξη από οποιοδήποτε κράτος αφού κάτι τέτοιο θα προκαλούσε τη συλλογική –και άρα τεράστια– αντίδραση εναντίον του.

δ) Μια απόλυτη ομοιομορφία όσον αφορά τις διεργασίες λήψης αποφάσεων των κρατών όπου η ασφάλεια σε παγκόσμιο επίπεδο συνεκτιμάται πάντοτε. Αυτό το γεγονός έχει ως συνέπεια ότι κανένα κράτος δεν καταφεύγει τελικά στη βία και το σύστημα συλλογικής ασφάλειας είναι πετυχημένο⁴⁰. Επίσης, θεωρείται ως δεδομένο ότι όλα τα κράτη κινούνται από τις πανανθρώπινες ιδεαλιστικές αξίες της συλλογικής ασφάλειας προκειμένου να τιμωρήσουν ένα παρανομούν κράτος, είτε αυτό είναι φιλικό και γειτονικό είτε εχθρικό και μακρινό.

ε) Η προθυμία των κρατών να προβούν σε παραχώρηση των δικαιωμάτων και της δικαιοδοσίας των ενόπλων δυνάμεών τους σε μια διεθνή αρχή ενώ έχουν επίγνωση ότι η διεθνής αυτή αρχή θα κάνει χρήση της εν λόγω δικαιοδοσίας για λόγους άσχετους με το άμεσο εθνικό τους συμφέρον.

ζ) Σταθεροί και μόνιμοι διεθνείς θεσμοί εγγυώνται την αποτελεσματικότητα της σύναψης συμφωνιών περισσότερο από την παραδοσιακή μέθοδο μυστικών διαβουλεύσεων ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέρη.

στ) Τα κράτη ενεργούν και αναπτύσσουν σχέσεις μεταξύ τους ως ελεύθεροι δρώντες (free actors) χωρίς να υφίστανται καμία έξωθεν επιβολή ή κυριαρχία. Οι όποιοι κανόνες υπάρχουν είναι προϊόν συναίνεσης (consensus) και όχι επιβολής (enforcement). Ιδιαίτερα κατά τη μεταψυχροπολεμική εποχή οι κανόνες του διεθνούς συστήματος συλλογικής ασφάλειας βασίζονται μια συμφωνία μεταξύ των κρατών⁴¹.

1.2. Έννοια Μεσολάβησης

1.2.1. Ορισμός της Μεσολάβησης

Αρχικά, με τον όρο μεσολάβηση (mediation), εννοούμε «οποιαδήποτε ειρηνική παρέμβαση τρίτου μέρους με στόχο την αποκλιμάκωση ή επίλυση μιας σύγκρουσης», ακόμα και την «επιβολή λύσης από έναν τρίτο παρεμβαίνοντα με χρήση μεθόδων καταναγκασμού»⁴². Ως αιτιολογική βάση της μεσολάβησης

⁴⁰ Βλ. L. Gordenker, Th. Weiss, “The Collective Security Idea and Changing World Politics”, στο Th. Weiss, *Collective Security in a Changing World*, London: Lynne Rienner Publishers 1993, p.6

⁴¹ Βλ. Χριστοδουλίδης Θ., Μπουραντώνης Δ., ό.π. σσ.23-28

⁴² Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...* ό.π. σσ.21-22. Θεωρούμε αυτόν τον ορισμό ως τον πλέον ενδεδειγμένο καθώς καλύπτει με απλό και περιεκτικό τρόπο ένα ευρύ φάσμα

χρησιμοποιείται συχνά η εθνική και διεθνής ασφάλεια, το κοινό συμφέρον της ανθρωπότητας, οι αρχές και οι αξίες της ή ο ανθρωπισμός⁴³. Ακόμη, χαρακτηριστικό στοιχείο της μεσολάβησης ως φαινόμενου της διεθνούς πολιτικής είναι ότι δημιουργεί μια κατάσταση πραγμάτων κατά την οποία «το διεθνές δικαίωμα συγκρούεται με το εθνικό συμφέρον και η διεθνής πολιτική τέμνεται με την εσωτερική»⁴⁴.

Αν και η μεσολάβηση, ως πρακτική ανάγεται στις απαρχές της ιστορίας της σύγκρουσης με κάθε επέμβαση τρίτου μέρους για διευθέτηση της εκάστοτε κρίσης, ο χαρακτήρας της διαφοροποιείται στη σύγχρονη εποχή τόσο σε θεωρητικό όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η μεσολάβηση κατά το 19^ο αιώνα συνδέεται άμεσα με την εγκαθίδρυση ενός βιώσιμου συστήματος ισορροπίας δυνάμεων στην Ευρώπη. Περαιτέρω, συνιστά μια μορφή εξαναγκασμού μικρών κρατών –συνήθως ασιατικών– να αποδεχτούν συνθήκες που συνάπτονται μεταξύ αυτών και μεγαλύτερων ευρωπαϊκών κρατών. Βασικό είναι ότι η παρέμβαση αυτής της μορφής συνιστά, στην ουσία, αποκλεισμό των ενδιαφερομένων μερών. Αργότερα, μετά το πέρας των δύο παγκοσμίων πολέμων, γίνονται οι πρώτες κινήσεις που στοχεύουν στον θεσμικά κατοχυρωμένο χειρισμό των κρίσεων και στη διασφάλιση της παγκόσμιας και περιφερειακής ειρήνης. Η δημιουργία διεθνών θεσμών, όπως η ΚτΕ και ο ΟΗΕ, που αναλαμβάνουν τη διαχείριση κρίσεων λαμβάνει χώρα αυτήν ακριβώς την περίοδο. Έτσι, διαφοροποιείται σταδιακά η έννοια της μεσολάβησης, για να συμπεριλάβει ως παρεμβαίνον τρίτο μέρος στην επίλυση συγκρούσεων, όχι μόνο ισχυρές δυνάμεις, αλλά και άλλους διεθνείς δρώντες, όπως διεθνείς οργανισμούς και μικρά κράτη. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η μεσολάβηση αναδεικνύεται ως εργαλείο για την αποτροπή συγκρούσεων που θα μπορούσαν να προκληθούν σε μια ευρύτερη αντιπαράθεση Ανατολής και Δύσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η μεσολάβηση προσλαμβάνει αποτρεπτικό χαρακτήρα. Οι εξελίξεις, ωστόσο, ιδιαίτερα μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, είχαν καταλυτική επίδραση για τον επαναπροσδιορισμό της έννοιας της μεσολάβησης. Καθώς ο

περιπτώσεων επέμβασης στο διεθνές σύστημα και εξυπηρετεί τόσο μια σύγχρονη όσο και μια διαχρονική θεώρηση της μεσολάβησης.

⁴³ Για εκτενέστερη επισκόπηση βλ. ενδεικτικά Η. Bull (eds), *Intervention in World Politics*, Oxford: Clarendon, 1984, L. Cutler, "The right to intervene", *Foreign Affairs* 64, 1985 και R. Falk, *The Promise of World Order: Essays in Normative International Relations*, New York: Holms & Meier 1983

⁴⁴ M. Wight, *Διεθνής Θεωρία...* ό.π. σελ.165. Το γεγονός αυτό της ύπαρξης διαφορετικών συμφερόντων, του διεθνούς και του εθνικού, από μόνο του αποτελεί το βαθύτερο αίτιο προβλημάτων και αμφισβητήσεων που συνδέονται με την εφαρμογή της μεσολάβησης στην πράξη.

μεταψυχροπολεμικός κόσμος έρχεται αντιμέτωπος με καινοφανείς απειλές (θρησκευτικός φονταμενταλισμός, πυρηνική απειλή, φτώχεια στις αναπτυσσόμενες χώρες), αναπροσαρμόζονται κατάλληλα το περιεχόμενο και οι πρακτικές της μεσολάβησης⁴⁵.

Υπό αυτό το φως, καθίσταται σαφές ότι η σύγχρονη μεσολάβηση ως μέθοδος διαχείρισης κρίσεων, συνιστά ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που επηρεάζεται από διάφορες παραμέτρους. Ιδιαίτερα σημαντική για την κατανόηση του φαινομένου είναι η παραδοχή ότι, η μεσολάβηση αφορά διαφορετικές κατηγορίες *δρώντων* οι οποίοι προβαίνουν σε διαφορετικές στρατηγικές *ενέργειες*. Οι ενέργειες αυτές συνιστούν το τελικό προϊόν τόσο των διαφοροποιημένων συμφερόντων και ρόλων των δρώντων όσο και της εκάστοτε κατάστασης του διεθνούς συστήματος⁴⁶. Αυτοί είναι, εξάλλου, και οι παράγοντες που επηρεάζουν όχι μόνο την εκδήλωση της μεσολάβησης σε μια συγκεκριμένη περίοδο από κάποιον δρώντα, αλλά και την τελική έκβαση της μεσολάβησης. Έχοντας τα παραπάνω κατά νου, μπορούμε να επιχειρήσουμε μια περαιτέρω διάκριση της μεσολάβησης που να συμφωνεί με τις παρούσες εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα, είναι χρήσιμο να διαφοροποιηθεί η *θεσμοθετημένη μεσολάβηση* που ασκείται από διεθνείς θεσμούς, όπως ο ΟΗΕ, από την *ηγεμονική* που πραγματοποιείται από μια παγκόσμια δύναμη, όπως είναι οι ΗΠΑ. Η πρώτη μορφή μεσολάβησης περιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τις εθνικές προτεραιότητες και επιδιώξεις, γεγονός που έχει ως άμεση συνέπεια τη μείωση της αξιοπιστίας και αποτελεσματικότητάς της. Αυτή η πραγματικότητα ενισχύεται και από την εμφάνιση ηγεμονικών συμπεριφορών που μετατρέπουν την μεσολάβηση σε όργανο άσκησης της δικής τους εξωτερικής πολιτικής. Επιπλέον, η μεσολάβηση στην παρούσα διεθνή συγκυρία εμφανίζεται περισσότερο ως εξαναγκασμός και επιβολή λύσεων παρά ως διαχείριση κρίσεων με ειρηνικά μέσα⁴⁷.

Μια μορφή μεσολάβησης είναι η “Προσέγγιση Εναλλακτικών Επιλογών Δράσης” (contingency approach) με σκοπό τη διαχείριση κρίσεων. Οι επιλογές αυτές έχουν να κάνουν με τους πιθανούς τρόπους χειρισμού μιας κρίσης, ανάλογα με το

⁴⁵ Ibid. σσ.15-20

⁴⁶ Συγκεκριμένα, «η μορφή και ο χαρακτήρας της μεσολάβησης σε μία διεθνή σύγκρουση προσδιορίζονται από το διεθνές περιβάλλον, τη δομή της ίδιας σύγκρουσης, τα επιμέρους ζητήματα που την προκάλεσαν, τις προθέσεις και τις επιδιώξεις των μερών και την ταυτότητα του μεσολαβητή» (J. Bercovitch, “Mediation in International Conflict”, στο J. W. Zartman, J. L. Rasmussen (eds), *Peacemaking in International Conflict. Methods and Techniques*, Washington D. C.: United States Institute of Peace Press 1997, p.133

⁴⁷ Βλ. Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...* ό.π. σσ.21-25

στάδιο που βρίσκεται αυτή (κλιμάκωση-αποκλιμάκωση) και την αλληλεπίδραση περιβαλλοντικών και διαδικαστικών μεταβλητών⁴⁸. Ανάλογα με το ποιο στάδιο βρίσκεται η σύγκρουση, η ένταση, η διάρκεια και τα κίνητρα του μεσολαβητή, υπάρχουν διάφορες εναλλακτικές τεχνικές ειρηνικής παρέμβασης του τρίτου μέρους. Μια από αυτές είναι ο συμβουλευτικός ρόλος του τρίτου μέρους ο οποίος δίνει έμφαση στη διευκόλυνση που παρέχει μια ομάδα συμβούλων στο να βοηθήσουν τις αντιμαχόμενες πλευρές να επιλύσουν τα προβλήματά τους⁴⁹.

1.2.2. Νέος Παρεμβατισμός

Τα όσα προαναφέρθηκαν καταστούν εμφανές το γεγονός ότι η μεσολάβηση, ως μέθοδος επίλυσης συγκρούσεων, παρουσιάζει σημαντικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Από τη μια πλευρά, είναι σαφές ότι όντως υπάρχει επιθετικότητα στο διεθνές περιβάλλον και ότι η διεθνής τάξη απέχει πολύ από το να είναι απαρασάλευτη. Επιπλέον, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ανθρωπινή εξαθλίωση συνθέτουν ένα ζοφερό σκηνικό⁵⁰.

Από την άλλη, παρά τα όσα υπόσχεται σε θεωρητικό επίπεδο για την επίλυση συγκρούσεων και τη διασφάλιση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, η μεσολάβηση ενέχει αρκετούς προβληματικούς κόμβους. Τίθεται, δηλαδή, πλέον σοβαρά εν αμφιβόλω η έννοια της μεσολάβησης που από τη δεκαετία του 1990 άρχισε να αποκτά ιδιαίτερη θεσμική διάσταση. Όπως προαναφέρθηκε, αυτός ο καινοφανής ορισμός θέλει τη μεσολάβηση να συνίσταται σε εξαναγκαστικές ή μη εξαναγκαστικές ενέργειες που στοχεύουν στον προσδιορισμό της διεθνούς συμπεριφοράς ή των εσωτερικών υποθέσεων ενός κράτους, με σκοπό την προώθηση των συμφερόντων είτε του επεμβαίνοντος είτε της διεθνούς κοινότητας, ή την έμπρακτη επίδειξη ανθρωπιστικής αλληλεγγύης. Έτσι, στο σύγχρονο διεθνές σκηνικό αποτελεί συνηθισμένη πρακτική ισχυροί δρώντες να σφετερίζονται την αρχή της μεσολάβησης προκειμένου να αποκτήσουν τη δυνατότητα μονομερών επεμβάσεων⁵¹. Ειδικά για τη μεταψυχροπολεμική εποχή, παρατηρείται μεγάλη επεμβατική δραστηριότητα από την

⁴⁸ Ειρήνη Χειλά, Ο ρόλος της μεσολάβησης... ό.π. σελ. 140.

⁴⁹ Ibid. σσ.140-141

⁵⁰ Περιεκτική παρουσίαση της κατάστασης του διεθνούς συστήματος κατά τη μεταψυχροπολεμική περίοδο παρέχεται στο βιβλίο των R. Faun και J. Larkins *International Society after the Cold War*, New York: St. Martin's Press 1998

⁵¹ Ibid. pp.371-372 όπου και αναφορά για τη στάση και τις εναλλακτικούς τρόπους δράσης που απομένουν για όχι τόσο ισχυρούς δρώντες

πλευρά των Ηνωμένων Πολιτειών, δύναμη η οποία, μέχρι τουλάχιστον την ανάδειξη κάποιας άλλης, ασκεί κατά κόρον ηγεμονική μεσολάβηση έχοντας αναλάβει το ρόλο ενός αυτόκλητου παγκόσμιου μεσολαβητή⁵². Ο νέος παρεμβατισμός έχει τις ρίζες του σε παλαιές τάσεις και παραδοχές της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Συνδέεται δε με τον ιεραποστολικό φανατισμό, με την προσδοκία ότι οι υπόλοιποι δρώντες θα συμμορφώνονται κάθε φορά με τις αμερικανικές επιδιώξεις, συνιστώντας έκπληξη όταν κάτι τέτοιο δε συμβαίνει και με την πεποίθηση ότι για κάθε πρόβλημα υπάρχει μια εύκολη και γρήγορη λύση. Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι σε αυτή τη νέα μορφή παρεμβατισμού συναντούμε διστάμενα ρεύματα του αμερικανικού φιλελευθερισμού: τον παραδοσιακό γουιλσονιανό φιλελευθερισμό που τάσσεται υπέρ των διεθνών οργανισμών και της αυτοδιάθεσης των λαών αλλά και τις ψυχροπολεμικής προέλευσης αντικομμουνιστικές φοβίες. Στο κοινό έδαφος συνεννόησης για το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διατυπώνεται η άποψη ότι το εγχώριο πολιτικό καθεστώς έχει διεθνείς επιπτώσεις και οι διεθνείς οργανισμοί υποστηρίζονται στο ρόλο τους για μεταβολή ή ακόμη και απομάκρυνση παραβατικών καθεστώτων⁵³.

Ο νέος παρεμβατισμός, που αναπτύσσεται ως συνέπεια της αντίληψης για μια νέα παγκόσμια τάξη, έχει ως θεμελιώδη παραδοχή ότι, ύψιστο διακύβευμα συνιστά η προάσπιση της διεθνούς τάξης μέσω της εγκαθίδρυσης ενός συστήματος συλλογικής ασφάλειας. Οι θιασώτες του νέου παρεμβατισμού θεωρούν ότι η διεθνής επέμβαση είναι αναγκαία για τη διατήρηση της τάξης του μεταψυχροπολεμικού κόσμου και ότι οι κυβερνήσεις πρέπει να ακολουθήσουν –με τη βία αν κριθεί απαραίτητο - ανθρωπιστικές αρχές για μεγαλύτερο σεβασμό της ανθρώπινης ζωής. Γίνεται δεκτό, επίσης, ότι οι εμφύλιες αναταραχές⁵⁴ απειλούν σοβαρά τη διεθνή ασφάλεια και ότι είναι αναγκαίο να εξαπλωθεί ο φιλελεύθερος διεθνισμός. Μέσα σε αυτό το σχήμα, η διεθνής κοινότητα δεσμεύεται ηθικά να υποστηρίξει την παρέμβαση των Ηνωμένων Εθνών προκειμένου να αποφεύγονται ή να τερματίζονται οι εγχώριες συγκρούσεις και να διαφυλάσσονται τα δικαιώματα των πολιτών από ενδεχόμενη κατάχρηση των κυβερνώντων. Ακόμη, όσον αφορά την κρατική κυριαρχία, αυτή δε θεωρείται πια ως

⁵² Βλ. Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...* ό.π. Κεφ.2

⁵³ Βλ. σχετικά St. Stedman, *op. cit.* pp.4-6. Για εκτενέστερη αναφορά βλ. J. Mayall, *The New Interventionism, 1991-1994*, Cambridge: Cambridge University Press 1996

⁵⁴ Για την ανάδυση των εμφύλιων συγκρούσεων και την ανάδειξή τους σε νέα μορφή απειλής της διεθνούς ασφάλειας βλ. Ε. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων...* ό.π. σσ.60-65

ένα εργαλείο για τη διασφάλιση της παγκόσμιας τάξης αλλά μάλλον ένας «πολιτικός περιορισμός» που περιστεύει τη διεθνή δράση⁵⁵.

Επίσης, εστία προβληματισμού αποτελεί η παραβίαση της κρατικής κυριαρχίας, ως παρεπόμενο της διεθνούς επέμβασης. Ενώ στην ενδοκρατική έννομη τάξη η άσκηση παρεμβατικής πολιτικής αποτελεί ρητό δικαίωμα στο πλαίσιο μιας συγκροτημένης και κοινωνικά νομιμοποιημένης έννομης τάξης στη διακρατική τάξη πραγμάτων το δικαίωμα επέμβασης συνιστά άκρως αμφιλεγόμενο ζήτημα. Μάλιστα, πρόκειται για ένα ζήτημα που προσδιορίζεται κατά καθοριστικό τρόπο από μια εντελώς διαφορετική πολιτική, δικαιοκή και νομική λογική που συνδέεται με τον διεθνή πολιτειακό και κοινωνικό κατακερματισμό, καθώς και με την απουσία παγκόσμιας ρυθμιστικής εξουσίας⁵⁶.

Κατ' επέκταση, η παραβίαση της κρατικής κυριαρχίας στοιχειοθετεί σοβαρή απειλή αφενός για την ανεξαρτησία των λαών ή των κοινωνιών και αφετέρου για τις ποικίλες εξουσίες και τα συμφέροντα που αναπτύσσονται ή επιβάλλονται από κυρίαρχους δρώντες⁵⁷. Ειδικότερα, ενώ η παρέμβαση που πραγματοποιείται στο εσωτερικό ενός κράτους εντάσσεται σε μια ήδη υπάρχουσα συμπεφωνημένη δομή συμφερόντων και αξιών, στο διεθνή χώρο η επέμβαση, ακόμη και με την πιο στενή έννοια της λέξεως, μπορεί να οδηγήσει σε ουσιαστική αναδόμηση της ισχύουσας κυριαρχικής δομής⁵⁸.

1.2.3. Επιβολή και εδραίωση της ειρήνης

Η επιβολή ειρήνης συνίσταται στον εξαναγκασμό των μερών με την απειλή ή και χρήση βίας να πάνε σε διαπραγματεύσεις, από τις οποίες θα προέλθει ο διακανονισμός ειρήνης. Ο όρος εδραίωση ειρήνης συνίσταται στη δημιουργία θεσμών στρατού, αφοπλισμού των αντιμαχομένων, επιστροφή των προσφύγων, δημιουργία κρατικών δομών και κοινωνικής οργάνωσης, που διασφαλίζουν την οργάνωση και εύρυθμη λειτουργία ενός κράτους.

⁵⁵ Βλ. St. Stedman, op. cit. pp.1-4

⁵⁶ Π. Ήφαιστος, *Ιστορία, Θεωρία...* ό.π. σελ. 335.

⁵⁷ Για εξέταση αυτής της προβληματικής βλ. M. Amsturz, *International Ethics: Concepts, Theories and Cases in Global Politics*, Oxford: Clarendon 1992 και L. Damrosch (ed), *Enforcing Restraint: Collective Intervention in International Conflicts*, New York: Council of Foreign Relations 1993

⁵⁸ Π. Ήφαιστος, *Ιστορία, Θεωρία...* ό.π. σελ.348

Σύμφωνα με τον Ronald Paris⁵⁹ η διαδικασία εκδημοκρατισμού των χωρών που εξέρχονται από σύγκρουση, είναι εκ φύσεως προβληματική. Και αυτό διότι η διαδικασία οικονομικής και πολιτικής απελευθέρωσης εν γένει περικλείει αποσταθεροποιητικά αποτελέσματα. Οι φιλελεύθεροι εδραιωτές ειρήνης (peace building agencies) δεν έχουν προβλέψει, ούτε έχουν εντοπίσει επαρκώς τα προβλήματα που η διαδικασία εδραίωσης της ειρήνης δημιουργεί. Στην καλύτερη των περιπτώσεων για τις χώρες που έχουν βιώσει οικονομικές και πολιτικές αστάθειες, να υπάρξει μια ισχυρή ειρήνη, μετά από τη χάραξη στρατηγικής των φιλελεύθερων εδραιωτών ειρήνης (liberal-internationalist approach). Στη χειρότερη των περιπτώσεων αυτή η διαδικασία εκδημοκρατισμού υποκινεί βία.

Ο Ronald Paris πιστεύει ότι τα προβλήματα θα μπορούσαν να ελαχιστοποιηθούν εάν οι peace builders ξεκινήσουν με την υπόθεση ότι η διαδικασία εκδημοκρατισμού είναι μια εκ φύσεως συγκρουσιακή και μακρά διαδικασία. Αυτό το άρθρο, υποδεικνύει κάποιους τρόπους με τους οποίους οι peace builders θα μπορούσαν να πετύχουν το στόχο τους. Στο τέλος του 20^{ου} αιώνα, σύμφωνα με το άρθρο, η διεθνής κοινότητα θα πρέπει να έχει τουλάχιστον την ικανότητα να αποτρέψει την επανεμφάνιση βίας σε περιοχές που έχουν δοκιμαστεί από αιματηρές συγκρούσεις. Σε αντίθετη περίπτωση η προοπτική σταθερής ειρήνης δεν μπορεί να υπάρξει μακροπρόθεσμα, ακόμα και αν η διεθνής κοινότητα καταφέρει προσωρινά να πείσει τα εμπλεκόμενα μέρη της χώρας που διεξάγεται η σύγκρουση να σταματήσουν τις εχθροπραξίες.

Κατά τον Michael Barnett, στο άρθρο του “Building a Republican Peace” θεωρεί για την εδραίωση της ειρήνης στη βάση της δημοκρατίας (republican peace building) δεν υπάρχει κάποια μαγική συνταγή για να μεταμορφώσει μια περιοχή η οποία εξέρχεται από σύγκρουση σε ειρηνική. Η διαδικασία εκδημοκρατισμού εξαρτάται από παράγοντες που δεν σχετίζονται μόνο με ενέργειες ενός δρώντα, αλλά αφορά μια συλλογική διαδικασία, όπου εκτός από την δημιουργία ενός Συντάγματος το οποίο συμβάλλει στην επίλυση του πολιτειακού ζητήματος, οι πολίτες συμμετέχουν πιο ενεργά στα θεσμικά όργανα και υπάρχει αναλογική εκπροσώπηση, όπου να μη βαραίνει υπέρ της μιας εθνότητας και στην άλλη να μη δημιουργούνται παραστάσεις απειλής ή διλήμματα ασφαλείας.

⁵⁹ Roland Paris, “Peacebuilding and the Limits of Liberal Internationalism”, International Security Vol.22 no2 (Autumn 1997), pp.64 &79-81

Η διαδικασία εκδημοκρατισμού (Institutional mechanisms) δίνει έμφαση στους μηχανισμούς αντιπροσώπευσης, στη στρατιωτική και αστυνομική ενίσχυση του κράτους, στον σχεδιασμό και επίβλεψη εκλογών, στους θεσμικούς διακανονισμούς, στη κατανομή πολιτικής ισχύος και στις συμβουλευτικές διαδικασίες (deliberative processes) που διευκολύνουν τις ομάδες να εκφράσουν τις απόψεις τους. Αυτή η διαδικασία καλλιεργεί τη σταθερότητα και τη νομιμότητα. Ο ρεπουμπλικανισμός, λόγω του ότι δίνει έμφαση στους θεσμικούς μηχανισμούς και στις συμβουλευτικές διαδικασίες, συμβάλλει στην αργή αλλά σταθερή διαδικασία εκδημοκρατισμού, και στην δυνατότητα των πολιτών να διαμορφώσουν το πλαίσιο της ζωής τους. Επίσης, εισάγει τη σημασία της αντιπροσώπευσης, της νομιμότητας και της σταθερότητας στις περιοχές που εξέρχονται από σύγκρουση. Συνεπώς, η διαδικασία εδραίωσης της ειρήνης με δημοκρατικούς όρους, μπορεί να παράσχει τις υποδομές για το είδος της κοινωνίας και κυβέρνησης, που οραματίζονται οι φιλελεύθεροι (liberal peace builders)⁶⁰.

1.3 Χαρακτηριστικά του Νέου Διεθνούς Συστήματος

Μετά την τελευταία συστημική αλλαγή που ακολούθησε την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, η διεθνής κοινότητα μετέβη από το διπολικό σχήμα των χρόνων μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Σύμφωνο Βαρσοβίας-NATO) σε μία νέα εποχή, τη μονοκρατορία της υπερδύναμης. Κατά την περίοδο εκείνη ο ΟΗΕ υπήρξε η διπλωματική κονίστρα για τις δύο υπερδυνάμεις, σήμερα όμως, στη νέα εποχή που διανύουμε και το ένα από τα δύο μέτωπα έχει υποχωρήσει, η μονοκρατορία των ΗΠΑ βρίσκεται αντιμέτωπη με μία σειρά ισχυρά κράτη και πλαισιώνεται από αυτά, χωρίς κάποιο εμφανή αντίπαλο και με καιρικές συμμαχίες. Όπως σχηματικά έχει επικρατήσει να λέγεται έχουμε τη μετάβαση από το διπολικό σε ένα μονο-πολυπολικό διεθνές σύστημα.

Σύμφωνα με τον ορισμό του διεθνούς συστήματος από τους Mundell και Swoboda: «ένα σύστημα είναι ένα σύνολο διαφορετικών οντοτήτων που ενώνονται

⁶⁰ Michael Barnett, “Building a Republican Peace-Stabilizing States after War”, pp.101& 105 -106 & 108 &111- 112

μέσω τακτικής αλληλεπίδρασης σύμφωνα με μία μορφή ελέγχου»⁶¹. Μία τέτοια διατύπωση αντικατοπτρίζεται στα πράγματα καθώς, τα διάφορα μορφώματα του διεθνούς χώρου αποτελούν την κοινωνία του. Τόσο οι διακρατικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις, όσο και οι διακηρύξεις αρχών που σε διάφορες χρονικές στιγμές όρισαν το χώρο αποτελούν τα στοιχεία που δίνουν ισχύ στον παραπάνω ορισμό.

Η μελέτη αυτή έχει σαν ζητούμενο τη θέση και τη σημασία του ΟΗΕ, όπως αυτή καταλήγει να είναι σήμερα υπό το πρίσμα δύο περιπτώσεων παρέμβασης, σε Ιράκ και Αφγανιστάν. Προτού παρουσιαστεί σύντομα η παρουσίαση του ιστορικού των κρίσεων σε Αφγανιστάν και Ιράκ, κρίνεται εδώ σκόπιμο να παρουσιαστεί η νέα κατάσταση, όπως σκιαγραφείται από την καταγραφή των χαρακτηριστικών του διεθνούς συστήματος σήμερα.

Οι άξονες σε μια τέτοια προσέγγιση θα πρέπει να είναι τρεις, και συγκεκριμένα οι διάφορες οντότητες που συμμετέχουν ή επηρεάζονται από το διεθνές σύστημα, οι τακτικές αλληλεπιδράσεις ανάμεσά τους και οι μορφές ελέγχου που χρησιμοποιούνται από κάθε πλευρά⁶².

Οι οντότητες που απαρτίζουν το διεθνές σύστημα διακρίνονται σε κράτη-δρώντες, διεθνείς οργανισμούς και υπερεθνικούς οικονομικο-στρατηγικούς συσχετισμούς. Καθεμία από την παραπάνω οντότητες είναι χρήσιμο να παρουσιαστούν, ως προκείμενες στα όσα θα ακολουθήσουν. Είναι εμφανές ότι μπορούν εύκολα να διακριθούν σε δύο ομάδες, τα κράτη και τους διεθνικούς ή διεθνείς οργανισμούς που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα πράγματα.

Θα αποτελούσε πλατειασμό να αναφερθούμε στην έννοια του κράτους γενικά. Ωστόσο είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να επισημάνουμε τα στοιχεία που απαρτίζουν την εικόνα του ως δρώντα στον διεθνή χώρο. Η μεταβαλλόμενη έννοια του κρατικού μορφώματος καθιστά τη μελέτη της δράσης του αντικείμενο με επικαιρικό χαρακτήρα.

Η έννοια του κράτους στη σύγχρονη πραγματικότητα σχετικοποιείται, καθώς έχει αποϊεροποιηθεί η έννοια του οργανισμού που αντικατοπτρίζει. Οι πολυπολιτισμικές κοινωνίες έχουν διαδραματίσει σε αυτό σημαντικό ρόλο. Η διαπίστωση του Gilpin, ότι το κράτος αποτελείται από τα συγκεκριμένα άτομα που

⁶¹ R. Mundell-A. Swoboda, *Monetary Problems of International Economy*, Chicago: University of Chicago Press 1969, p.343. Πρβλ. R. Gilpin, *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2006, σσ.59- 60

⁶² Τους παραπάνω άξονες προσέγγισης δανειζόμαστε από την ειδική μελέτη του R. Gilpin για τη συστημική αλλαγή (Ibid. σσ.60-61)

νέμονται την εξουσία και διεκδικούν πράγματα για ίδιον όφελος με αντικειμενικό στόχο την διατήρησή τους στην εξουσία,⁶³ θα αποτελούσε αισχρό κυνισμό για άλλες εποχές. Σήμερα όμως είναι εφικτό, εκτός από τη σκέψη κάποιων ρομαντικών θιασωτών της εθνικής ιδέας, να παραμείνει αστασίαστο. Το γεγονός δε αυτό είναι ενδεικτικό για τις ηθικές ανοχές και την οπτική της σύγχρονης διεθνούς κοινωνίας.

Ωστόσο δεν θα πρέπει να παραθεωρηθούν όσα παραθέτει ως προθεωρία σε έργο του ένας από τους μεγαλύτερους θεωρητικούς της εξωτερικής πολιτικής της υπερδύναμης, Henry Kissinger, που σημειώνει: «Μία νομιμοποιημένη τάξη δεν καθιστά τις συγκρούσεις αδύνατες, αλλά περιορίζει το εύρος τους. Πόλεμοι μπορεί να λάβουν χώρα, αλλά θα διεξαχθούν εν ονόματι της υπάρχουσας δομής και η ειρήνη που θα ακολουθήσει θα δικαιολογηθεί ως μία καλύτερη έκφραση της “νομιμοποιημένης” γενικής συναίνεσης»⁶⁴. Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι το σύστημα, που όπως σημειώθηκε και παραπάνω διέπεται από κατάσταση σταθερότητας ως αποτέλεσμα της ισορροπίας δυνάμεων, λαμβάνει το μανδύα της νομιμοποίησης από την οργάνωση των διακρατικών σχέσεων, στοιχείο που δεν εξασφαλίζει όμως την ειρήνη στα διεθνή πράγματα σύμφωνα με την παραδοχή Kissinger.

Η επίδειξη ισχύος, πριν από την συστημική αλλαγή που επήλθε από την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, ήταν αρκετή ώστε να δημιουργήσει το προφίλ των δυνάμεων στο διεθνές σύστημα. Έτσι πλέον δεν καθίσταται απαραίτητη η συνεχής χρήση της, ενώ αυτή καθίσταται περιττή στην επιβολή του ισχυρού σε θέματα συνδιαλλαγής με τους συμμάχους. Αυτή η δύναμη επιβολής που προκύπτει από τη γνώση της ισχύος κάθε δρώντα, που ονομάζεται στη βιβλιογραφία γόητρο, βρίσκει εκτεταμένη χρήση στο σύγχρονο κόσμο⁶⁵. Έτσι, καταλήγει να επικρατεί στο σύγχρονο σύστημα μία ιεραρχία γόητρο, που διαχειρίζεται τα διεθνή πράγματα και κατευθύνει τις επιλογές του διεθνούς συστήματος.

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι διενέξεις στις οποίες εισήλθαν οι ΗΠΑ στη συνέχεια είχαν ως συνέπεια τις μεγάλες απώλειες σε ανθρώπινο δυναμικό, που

⁶³ Ibid. σελ.43: «Το κράτος, δηλαδή τα συγκεκριμένα άτομα που κατέχουν την εξουσία, έχει τα δικά του συμφέροντα. Ο απόλυτος μονάρχης ή ο σύγχρονος πολιτικός έχουν προσωπικούς αντικειμενικούς σκοπούς, τους οποίους προσπαθούν να πετύχουν, με κυριότερο να παραμείνουν στην εξουσία. Όμως ακόμα και ο πιο αδίστακτος δικτάτορας θα πρέπει να ικανοποιήσει τα συμφέροντα εκείνων των ατόμων και ομάδων που επίσης διαθέτουν ισχύ σε μια κοινωνία».

⁶⁴ H. Kissinger, *A World Restored-Metternich, Castlereagh and the Problems of Peace 1812-22*, Boston: Houghton Mifflin 1957, pp.1-2

⁶⁵ Για τον κρίσιμο ρόλο του γόητρο βλ. R. Gilpin, *Πόλεμος και Αλλαγή* ό.π. σελ.70 εξ.

επέφεραν εσωτερικές αντιδράσεις και πολιτικό κόστος. Αυτό οδήγησε στην υιοθέτηση της πολιτικής πολέμου δι' αντιπροσώπου, που απέβη μοιραία για τις ΗΠΑ. Η καιρική σύμπραξη με αφερέγγυους συμμάχους για την αντιμετώπιση του μεγάλο εχθρού δημιούργησαν τους μεγαλύτερους αντιπάλους της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα. Ιράκ και Αφγανιστάν αποτελούν παλαιούς συμμάχους και τους χειρότερους εχθρούς, με τους οποίους βρέθηκαν αντιμέτωπες οι ΗΠΑ. Στις σελίδες που ακολουθούν γίνεται συνοπτική παρουσίαση καθεμίας από τις κρίσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Οι μονομερείς επεμβάσεις των ΗΠΑ

2.1. Ιστορική Αναδρομή και επεμβάσεις ΗΠΑ σε Ιράκ και Αφγανιστάν

2.1.1. Η κυριαρχία των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν

Τα γεγονότα που ξεκίνησαν μετά την 11^η Σεπτεμβρίου αποτελούν προσπάθεια ανάσχεσης ενός στρατηγικού όπλου, που οι ίδιες οι ΗΠΑ είχαν δημιουργήσει στο πρόσφατο παρελθόν για την αντιμετώπιση του τότε αντιπάλου, της ΕΣΣΔ. Έτσι οι πολεμιστές που εκπαιδεύτηκαν και εξοπλήστηκαν από τις ίδιες τις ΗΠΑ για να λειτουργήσουν ως ενεργούμενα ενάντια στη σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν στα τέλη της δεκαετίας του '70, τώρα έχουν αποκτήσει αυτεξουσιότητα και στράφηκαν εναντίον του άλλοτε ευεργέτη τους.

Μία διαπίστωση του κατέγραψε το 1898 ο στρατιωτικός ιστορικός Ουίνστον Τσόρτσιλ: «Εκτός από την περίοδο συγκομιδής, οπότε η αυτοσυντήρηση επιβάλλει προσωρινή ανακωχή, οι φυλές των Παθάν [Παστούν] βρίσκονται πάντοτε σε ιδιωτικό ή δημόσιο πόλεμο»⁶⁶. Αυτή η παρατήρηση δεν βρέθηκε ποτέ στο τραπέζι του στρατηγικού σχεδιασμού. Κανείς από τους σχεδιαστές της αμερικανικής πολιτικής στην νότια Ασία δεν μπορούσε να φανταστεί τις συνέπειες.

Η συμμετοχή του Αφγανιστάν στην παγκόσμια νεώτερη ιστορία ξεκινά στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, όταν οι Βρετανοί βρέθηκαν αντιμέτωποι με το ενδεχόμενο επικράτησης της Ρωσίας στην Ανατολή. Όπως και κατά το δεύτερο μισό του περασμένου αιώνα για τους Αμερικανούς, έτσι και τότε για τους Άγγλους, αντικειμενική αιτία για την ανάγκη επικράτησης στην Καμπούλ, ήταν η ανάσχεση της Ρωσίας. Ο Βρετανός αποικιακός πολέμαρχος λόρδος Όκλαντ, που βρισκόταν στην υπηρεσία του Ηνωμένου Βασιλείου στις Ινδίες, διέβλεψε τον κίνδυνο, μετά την ενδεχόμενη επικράτηση των Ρώσων στο Αφγανιστάν, οι Ρώσοι να κερδίσουν έδαφος στο «Μεγάλο Παιχνίδι», όπως κατέληξε να ονομάζεται η αγγλορωσική διαμάχη⁶⁷. Έτσι επιδίωξε την κατάκτηση της Καμπούλ (1839-1842), ως ένα στρατηγικό μέτωπο ανάσχεσης της κυριαρχίας των Ρώσων στην Ασία.

⁶⁶. J.K. Cooley, *Τρομοκρατία. Ανίεροι Πόλεμοι*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2001, σελ.17

⁶⁷ Ibid. σελ.16

Μετά την αντιμετώπιση του γερμανο-ιταλο-ιαπωνικού άξονα, ο Πρόεδρος Χάρυ Τρούμαν θεωρούσε τη Σοβιετική Ένωση ως την κυριότερη απειλή για τα αμερικανικά συμφέροντα, και γι' αυτό κηρύχθηκε ο πόλεμος κατά της επικράτησης του Κομμουνισμού. Στην προσπάθεια αυτή, ύστερα από την παρότρυνση του Ζμπίγκνιου Μπρεζίνσκι, ο Πρόεδρος Τζίμι Κάρτερ μοιραία επέλεξε την έμμεση εμπλοκή των ΗΠΑ στον αφγανορωσικό πόλεμο του 1979-1989. Σε πλήρη παραλληλία με την κίνηση Όκλαντ ένα αιώνα πριν, οι Αμερικανοί εμπλέκονταν σε εμπόλεμη διαμάχη με αντικειμενικό στόχο την ανάσχεση των Ρώσων⁶⁸.

Και οι δύο προσπάθειες είχαν κοινό παρονομαστή, τα αλύπητα χτυπήματα των Αφγανών, ως αποτέλεσμα της απόγνωσης από τις εκτεταμένες καταστροφές. Και στις δύο περιπτώσεις Βρετανοί και Αμερικανοί, στην προσπάθειά τους να ανακόψουν την άνοδο των Ρώσων, δεν είδαν την ανάδυση της δύναμης των Αφγανών με τους οποίους βρέθηκαν αντιμέτωποι και υπέστησαν συνέπειες. Από τις 16.000 βρετανικά και ινδικά στρατεύματα που έθεσαν την Καμπούλ υπό τον έλεγχό τους την περίοδο 1839-1841, μόλις 121 κατάφεραν να δουν το δρόμο της επιστροφής⁶⁹. Αντίστοιχη ήταν και η πορεία ανάμειξης των Αμερικανών, που και αυτή χρησιμοποίησαν τους Αφγανούς ως στρατηγικό εργαλείο στην αντιπαράθεσή τους με τη Σοβιετική Ένωση⁷⁰.

Μετά την αντιμετώπιση του κοινού εχθρού, Αμερικανοί και Ρώσοι βρέθηκαν αντιμέτωποι. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η CIA και η KGB στρατολόγησαν μέλη σε διάφορα κράτη και ανέπτυξαν ένα δίκτυο συνεργατών-πρακτόρων που θα συνέδραμαν μελλοντικά τη κάθε υπηρεσία στους στόχους της. Ένας τέτοιος σχεδιασμός από τη μεριά της CIA ήταν η χρήση της θρησκείας ως συνεκτικού δεσμού ανάμεσα στα κράτη που θα βρίσκονταν αντιμέτωπα με τον κοινό εχθρό, το άθρησκο σοβιετικό καθεστώς. Στην προσπάθεια αυτή όχημα αποτέλεσαν μεγάλοι θρησκευτικοί οργανισμοί, όπως η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, όμως περισσότερο χρήσιμος σύνδεσμος αποδείχθηκε το Ισλάμ. Αντιμετωπίζοντας ως κοινό εχθρό τον κομμουνισμό, που επέβαλε την αθεΐα, οι αραβόφωνοι μουσουλμάνοι

⁶⁸ Γενικότερα για μία σύντομη αναδρομή, βλ. Ibid. σσ.15-25, απ' όπου και μεγάλο μέρος της παρουσίασης εδώ

⁶⁹ Ibid. σελ.16

⁷⁰ Πρβλ. χαρακτηριστικά, Ibid. σελ.17: «υπάρχει μία αλυσίδα σχετικών μεταξύ τους γεγονότων που συνδέει αυτόν τον φαινομενικά μακρινό πόλεμο με τα γεγονότα που έλαβαν χώρα στις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Νότια Ασία το φθινόπωρο του 2001. Ο πόλεμος έληξε το 1989 με έναν ηττημένο σοβιετικό στρατό να υποχωρεί πέρα από τα βόρεια σύνορα του Αφγανιστάν, όπως ακριβώς οι Αφγανοί είχαν στείλει τους Βρετανούς πέρα από το Πέρασμα Χαϊμπέρ πίσω στη βρετανική Ινδία το 1842. Η αλυσίδα αυτή αποτελείται τόσο από πολιτικούς κρίκους όσο και από στρατιωτικούς»

πληθυσμοί βρήκαν προστασία στην αμερικανική πολιτική, ενώ η CIA αποτέλεσε συντονιστικό όργανο μιας προσπάθειας αναδιοργάνωσης του ισλαμικού αμυντικού μετώπου. Έτσι το αμυντικό δόγμα έναντι της Σοβιετικής ένωσης έγινε όχημα για την ενίσχυση ενός πολύ μεγαλύτερου εχθρού, απ' ό,τι θα μπορούσε η αμερικανική εξωτερική πολιτική να φανταστεί. Οι διαθέσιμοι πόροι από το εμπόριο ναρκωτικών χρησιμοποιήθηκαν για αγορά όπλων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός άτακτου και γι' αυτό ανεξέλεγκτου στρατού που έμελλε να αποδειχθεί ανατρεπτικός για το διεθνές σύστημα.

Όλα άλλαξαν δραματικά ροπή, όταν τρεις άνδρες που ζούσαν μέσα σε δυτικές κοινωνίες και είχαν δείξει ελάχιστα ή και μηδενικά δείγματα θρησκευτικού φανατισμού πέτυχαν τον έλεγχο των τριών αεροσκαφών. Η απειλή που είχε εξαπολύσει το 1993 ο Ramsin Yuseb έγινε πραγματικότητα και το αποτέλεσμα στιγματίζεται από μία σειρά αριθμητικών συσχετισμών που αποκτούν για τους δράστες και όσους τους υποστήριζαν θρησκευτικό χαρακτήρα⁷¹.

Το χρονικό των εξελίξεων ξεκινάει από την επίθεση στους δίδυμους πύργους στις 11/9. Εκεί μηδενίζει ο χρόνος και ξεκινούν μία σειρά εξελίξεις που επιφέρουν εσωτερική αλλαγή στο διεθνές σύστημα. Το χτύπημα στο Παγκόσμιο Κέντρο Εμπορίου ήταν η πιο καταστροφική αποτυχία των αμερικανικών υπηρεσιών πληροφοριών, ως αποτέλεσμα της μη έγκαιρης αναγνώρισης αυτού του εγγενούς κινδύνου⁷². Η διάγνωση της ύπαρξης ενός δικτύου τρομοκρατίας δεν ήταν αρκετή για να αποσοβήσει τον κίνδυνο.

Μέχρι το 1989 ο συνεχής εμφύλιος πόλεμος που μαινόταν στο Αφγανιστάν δεν ήταν στο επίκεντρο της εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ. Το ζήτημα του Αφγανιστάν και των Ταλιμπάν επανήλθε στο προσκήνιο μετά την 11^η Σεπτεμβρίου, οπότε και η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας άλλαξε δραματικά θέση στην ατζέντα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Τα χρόνια που η Δύση δεν εστίαζε στις εσωτερικές διαμάχες του Αφγανιστάν, επέτρεψε στους Ταλιμπάν να επικρατήσουν στον εμφύλιο και να μετατρέψουν το Αφγανιστάν σε εκτροφείο εξτρεμιστικών και τρομοκρατικών οργανώσεων, όπως η Αλ Κάιντα που υπολογίζεται ότι μέχρι και την

⁷¹ Ενδεικτικά ως προς την ακολουθία συμπτώσεων παραπέμπουμε στην παρακάτω σελίδα http://bp3.blogger.com/_XhoRL5URNCA/RIFhWSc3Y5I/AAAAAAAAAF4/Ae1RvY-ROBc/s1600-h/img171.jpg

⁷² Κ. Αρβανιτόπουλος, «Οι Τρομοκράτες πέτυχαν να ενισχύσουν την αποφασιστικότητα της Αμερικής», *Απογευματινή της Κυριακής* 16.9.2001 στο *Ανάλεκτα Διεθνούς Πολιτικής*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης 2007, σελ.161

επέμβαση των ΗΠΑ είχε 2.500 με 3.000 μαχητές, που προέρχονταν από διάφορες αραβικές χώρες, καθώς και ένα παγκόσμιο δίκτυο διασκορπισμένο σε 34 χώρες⁷³.

Μετά την κατάρρευση της Ε.Σ.Σ.Δ. και την απόσυρση των Σοβιετικών από το Αφγανιστάν, που επί μία δεκαετία αποτέλεσε θέατρο αναμέτρησης της αμερικανικής με την σοβιετική επιρροή, στην εξουσία ανήλθε ο πρόεδρος Νατζιμπουλάχ. Το 1992 οι μουτζαχεντίν ανάτρεψαν το κοσμικό, φιλορωσικό καθεστώς του Νατζιμπουλάχ. Την εξουσία ανάλαβε μια κυβέρνηση -μωσαϊκό- των διάφορων φυλετικών ομάδων και ένοπλων αντιστασιακών κινήματων. Όμως, ο ετερόκλητος αυτός συνασπισμός, σύντομα κατέρρευσε πυροδοτώντας ένα νέο εμφύλιο πόλεμο, αυτή τη φορά στο εσωτερικό των ισλαμιστών⁷⁴.

Η εμφάνιση των Ταλιμπάν στην πολιτική σκηνή χρονολογείται το 1994. Οι Ταλιμπάν στην πλειονότητά τους, αντλούσαν την καταγωγή από την εθνοτική ομάδα των Παστούν, οι οποίοι αποτελούν το 40% του πληθυσμού του Αφγανιστάν. Οι Παστούν κυριαρχούσαν στο Αφγανιστάν για περίπου 300 χρόνια και η εμφάνιση των Ταλιμπάν ξαναζωντάνευε τις ελπίδες των Παστούν για επιστροφή στην εξουσία του Αφγανιστάν.

Αν και το κίνημα των Ταλιμπάν συγκροτήθηκε αρκετά χρόνια μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών, οι ρίζες του βρίσκονται στον δεκαετή ένοπλο αγώνα των ισλαμιστών μουτζαχεντίν εναντίον των σοβιετικών εισβολέων από το 1982 μέχρι το 1992. Την περίοδο αυτή, η αμερικανική CIA σε συνεργασία με την υπηρεσία πληροφοριών του Πακιστάν ISI, είχε οργανώσει τη στρατολόγηση 35.000 μουσουλμάνων ριζοσπαστών από 40 χώρες με στόχο την εξαπόλυση ιερού πολέμου (Τζιχάντ) εναντίον του κομμουνιστικού καθεστώτος και των Σοβιετικών εισβολέων⁷⁵. Αυτή η πολυεθνική στρατιά του Ισλάμ, θα αποτελέσει μελλοντικά τη βασική δεξαμενή του Μπιν Λάντεν, ο οποίος, με τη βοήθεια των Αμερικανών, των Πακιστανών αλλά και της κυβέρνησης της Σαουδικής Αραβίας από την οποία προέρχεται, αναγορεύτηκε σε ήρωα της αφγανικής αντίστασης.

Από το 1994 μέχρι το 1996 οι Ταλιμπάν, που είχαν στο μεταξύ καταλάβει την Καμπούλ και ήλεγχαν το μεγαλύτερο μέρος της χώρας, απολάμβαναν σημαντικής λαϊκής υποστήριξης και της ευμενούς ουδετερότητας του αμερικανικού παράγοντα. Κυρίως γιατί, παρά τον σκοταδιστικό-αντιδραστικό τους χαρακτήρα, εξασφάλιζαν

⁷³ <http://www.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles kathuseful 1 16/09/2001 1282307>

⁷⁴ <http://www.kathimerini.gr/4dcgi/ w articles kathuseful 2 26/09/2001 1282315>

⁷⁵ <https://www.cia.gov/>

κάποια πολυπόθητη τάξη και ασφάλεια σ' έναν πληθυσμό που έχει εξουθενωθεί μετά από 14 χρόνια συνεχών εμφυλίων πολέμων. Επιπλέον, η εχθρότητα των Ταλιμπάν τόσο έναντι της Ρωσίας όσο και έναντι του σιιτικού Ιράν, τους έφερνε πιο κοντά στα γεωστρατηγικά συμφέροντα της Ουάσιγκτον⁷⁶.

Η κατάσταση άρχισε να αλλάζει μετά το 1996, όταν ύστερα από έξι χρόνια απουσίας, επέστρεψε στο Αφγανιστάν ο Οσάμα Μπιν Λάντεν, ο οποίος έχει έρθει σε μετωπική ρήξη τόσο με τους Αμερικανούς, όσο και με τη μοναρχία της Σαουδικής Αραβίας, εξαιτίας της συστράτευσής τους εναντίον των Αράβων στον πόλεμο του Κόλπου. Ο Μπιν Λάντεν επηρέασε βαθιά τον ηγέτη του Αφγανιστάν μουλά Μοχάμεντ Ομάρ και εν συνεχεία προχώρησε στη κήρυξη «ιερού πολέμου» εναντίον των Ηνωμένων Πολιτειών σε παγκόσμια κλίμακα. Τον Μάρτιο του 1997 η Κανταχάρ ήταν το προπύργιο του καθεστώτος των Ταλιμπάν, οι οποίοι πλέον είχαν καταλάβει τα 2/3 του Αφγανιστάν και μάχονταν για να καταλάβουν και την υπόλοιπη χώρα.

2.1.2. Η κυριαρχία του Σαντάμ Χουσεϊν στο Ιράκ

Μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Βρετανία κληρονόμησε το Ιράκ από την πρώην Οθωμανική Αυτοκρατορία, το οποίο ήταν στην ουσία τρεις αυτόνομες πρώην οθωμανικές επαρχίες, μία κουρδική και δύο αραβικές. Το Ιράκ έχει πληθυσμό, βάση των στοιχείων του 2004, 23εκ. πολίτες, από τους οποίους το 45% είναι Σίιτες Μουσουλμάνοι, το 35% Σουνίτες Μουσουλμάνοι και το υπόλοιπο 15% Κούρδοι και 5% Τουρκμάνοι, Ασσύριοι κα.

Οι Βρετανοί εγκαθίδρυσαν το 1921 το Βασίλειο των Χασεμιτών, το οποίο μετεξελίχθηκε σε συνταγματική μοναρχία το 1932. Όμως η μοναρχία καταλύθηκε το 1958 από τον Abdul Karim Qassim ο οποίος σε συνεργασία με τους Αραβες εθνικιστές του Νάσερ, το σεκουλαριστικό αραβικό μπααθικό κόμμα και το Ιρακινό κομμουνιστικό κόμμα, επαναστάτησε εναντίον της βρετανικής προελεύσεως μοναρχίας. Ο Qassim ανατράπηκε το 1963 και τον διαδέχθηκε ο Abdul Saram Arif. Όμως το μπααθικό κόμμα με τον δραστήριο Saddam Hussein υπερκέρασε τα άλλα δύο και σύντομα ο Χουσεϊν εξελίχθηκε σε αδιαφιλονίκητο ηγέτη του Ιράκ⁷⁷.

Το μπααθικό κόμμα αναπτύχθηκε παράλληλα με το κράτος και δημιούργησε μία γραφειοκρατία η οποία έλεγχε όλο το κρατικό σύστημα και κυρίως την παραγωγή

⁷⁶ http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/6764345.stm

⁷⁷ http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=conflict_search&l=1&t=1&c_country=51

και διάθεση του πετρελαίου. Ο πόλεμος Ιράν-Ιράκ το 1980 ενίσχυσε την κυριαρχία του Σαντάμ στο εσωτερικό. Από το 1988 ξεκίνησαν οι αυτονομιστικές τάσεις των δύο κουρδικών κομμάτων⁷⁸ και ο Σαντάμ Χουσεϊν ξεκίνησε μαζικές εκτελέσεις Κούρδων πολιτών, με τους νεκρούς να φτάνουν τους 100.000.

Η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, το 1990, αποτέλεσε το έναυσμα για την πρώτη επέμβαση των Αμερικανών στο Ιράκ, χωρίς όμως να προχωρήσουν στην ανατροπή του καθεστώτος του Σαντάμ.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών το 1990-1991 με το Ψήφισμα 687⁷⁹ ζήτησε από το Ιράκ να καταστρέψει τα όπλα μαζικής καταστροφής και τον ανάλογο εξοπλισμό που κατείχε -όντας ταυτόχρονα υπό διεθνή επίβλεψη- και ότι θα δημιουργούνταν δύο ζώνες απαγόρευσης πτήσεων μία στο βόρειο Ιράκ (1990) και μία στο νότιο Ιράκ (1991). Το 1994 το Συμβούλιο Ασφαλείας με το Ψήφισμα 949 κάλεσε το Ιράκ να συνεργαστεί πλήρως με την UNSCOM⁸⁰ και να αποσύρει όλα τα στρατεύματά του από το βόρειο Ιράκ. Εν συνεχεία το 1997 με το Ψήφισμα 1115 και 1134 επανάλαβε στο Ιράκ την υποχρέωσή του να συνεργαστεί πλήρως με τη διεθνή δύναμη και να εξασφαλίσει πλήρη ελευθερία στις κινήσεις των ελεγκτών. Τέλος, το 1999 υιοθετήθηκε το Ψήφισμα 1284 με το οποίο αντικαταστάθηκε η UNSCOM από την UNMOVIC⁸¹.

Τον Φεβρουάριο του 2003 οι προσπάθειες των ΗΠΑ να υιοθετήσουν ένα νέο Ψήφισμα το οποίο θα επέτρεπε την στρατιωτική επέμβαση στο Ιράκ υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών και μιας «συμμαχίας των επιθυμούντων» απέτυχαν, μετά την δήλωση της Γαλλίας, της Κίνας και της Ρωσίας να αφήσουν τους επιθεωρητές να ολοκληρώσουν την αποστολή τους και έπειτα να προχωρήσουν στην ανάληψη δράσης.

Με το πολεμικό τελεσίγραφο που εκφώνησε ο πρόεδρος Μπους στις 18 Μαρτίου του ίδιου έτους οι Ηνωμένες Πολιτείες βρέθηκαν σε εμπόλεμη κατάσταση με το Ιράκ. Ο Αμερικανός πρόεδρος κάλεσε τον Σαντάμ Χουσεϊν να εγκαταλείψει τη χώρα εντός 48 ωρών μαζί με τους γιους του, δηλώνοντας ότι, σε διαφορετική περίπτωση, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα προσέφευγαν στη στρατιωτική βία⁸². Επιπλέον,

⁷⁸ Κουρδικό Δημοκρατικό Κόμμα (KDP) και Πατριωτική Ένωση του Κουρδιστάν (PUK)

⁷⁹ <http://www.un.org/Depts/unscom/Chronology/chronologyframe.htm>

⁸⁰ United Nations Special Commission

⁸¹ United Nations Monitoring Verification and Inspection Commission.

⁸² http://news.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_world_1_18/03/2003_57382

προανήγγειλε τη δημιουργία «ευρέως συνασπισμού» για την ανατροπή του ιρακινού καθεστώτος.

2.2. Ο ρόλος του ΟΗΕ

2.2.1. Η στάση των Ηνωμένων Εθνών απέναντι στους Ταλιμπάν

Στις 15 Οκτωβρίου του 1999 το Συμβούλιο Ασφαλείας με το Ψήφισμα 1267⁸³, εξέφρασε την ανησυχία του για τις συνεχιζόμενες βιαιότητες και τις παραβιάσεις του ανθρωπιστικού δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα εκείνων που διαπράττονταν εις βάρος των γυναικών. Επίσης εξέφρασε την ανησυχία του για τη συνεχιζόμενη αύξηση στην παραγωγή οπίου, καθώς και την δολοφονία Ιρανών διπλωματών και του δημοσιογράφου Mazar e Sarif. Καταδίκασε την υπόθαλψη τρομοκρατικών οργανώσεων και τον Μπιν Λάντεν πιο συγκεκριμένα. Σημείωσε ότι το καθεστώς των Ταλιμπάν αποτελούσε απειλή για την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια και ότι όφειλε να σεβαστεί τα προηγούμενα Ψηφίσματα 1189 της 13^{ης} Αυγούστου 1998⁸⁴, 1193 της 28^{ης} Αυγούστου 1998⁸⁵ και 1214 της 8^{ης} Δεκεμβρίου 1998⁸⁶. Ζήτησε επίσης την άμεση παράδοση του Οσάμα Μπιν Λάντεν, έθετε τον εναέριο χώρο του Αφγανιστάν σε καθεστώς ζώνης απαγόρευσης πτήσεων και πάγωσε όλα τα χρήματα των τρομοκρατών σε τράπεζες και θυρίδες του εξωτερικού.

Εν συνεχεία με το Ψήφισμα 1333 της 30^{ης} Ιουλίου του 2000⁸⁷ το Συμβούλιο Ασφαλείας επανάλαβε την ανησυχία του για την συνεχιζόμενη αύξηση στην παραγωγή οπίου καθώς και τη χρηματοδότηση μέσω των εσόδων αυτών της τρομοκρατίας. Ζητούσε ακόμα την άμεση παράδοση του Οσάμα Μπιν Λάντεν ως υπόπτου για τις βομβιστικές επιθέσεις στην Κέννα και στην Τανζανία το 1998⁸⁸ και καλούσε όλες τις χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς που είχαν παρουσία στη χώρα να την εγκαταλείψουν άμεσα –εκτός από τους οργανισμούς όπως ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός και τα Ηνωμένα Έθνη που είχαν σε εξέλιξη ανθρωπιστικά προγράμματα στο Αφγανιστάν- όπως και να κλείσουν οι πρεσβείες και οι αντιπροσωπείες των Ταλιμπάν στο εξωτερικό. Επίσης καλούσε τα μέρη να βρουν τρόπο έτσι ώστε να ελεγχθεί, κατά

⁸³ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N99/300/44/PDF/N9930044.pdf?OpenElement>

⁸⁴ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/237/77/PDF/N9823777.pdf?OpenElement>

⁸⁵ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/252/38/PDF/N9825238.pdf?OpenElement>

⁸⁶ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N98/387/81/PDF/N9838781.pdf?OpenElement>

⁸⁷ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/806/62/PDF/N0080662.pdf?OpenElement>

⁸⁸ http://news.bbc.co.uk/2/hi/south_asia/6756125.stm

πόσο το εμπάργκο όπλων και το κλείσιμο των κέντρων εκπαίδευσης των τρομοκρατών είχαν προχωρήσει, όπως είχε ζητηθεί από τα Η.Ε.

Στις 19 Ιανουαρίου 2000 το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών με το Ψήφισμα 1333⁸⁹, επέβαλε κυρώσεις στους Ταλιμπάν, οι οποίες περιελάμβαναν πλήρες εμπάργκο όπλων, το πάγωμα των αφγανικών κεφαλαίων στο εξωτερικό και την απαγόρευση ταξιδιών των Ταλιμπάν σε διεθνείς πτήσεις. Οι Ταλιμπάν απάντησαν ότι όσες κυρώσεις και να του επιβάλλονταν, εκείνοι ποτέ δεν θα απήλυναν τον Οσάμα Μπιν Λάντεν.

Το Πακιστάν που ήταν ο βασικός προμηθευτής των Ταλιμπάν σε όπλα, καύσιμα και τεχνική βοήθεια, προκαλούσε έντονες υποψίες για συνέχιση της βοήθειας προς τους Ταλιμπάν. Έτσι, στις 31 Ιουλίου το Συμβούλιο Ασφαλείας με το Ψήφισμα 1363, ανάθεσε σε μία ομάδα επιθεωρητών να εγκατασταθεί στο Αφγανιστάν και να ελέγχει την εφαρμογή του εμπάργκο.

Οι κυρώσεις των Ηνωμένων Εθνών είχαν ως αποτέλεσμα την διεθνή απομόνωση των Ταλιμπάν και ο συνεχιζόμενος εμφύλιος τη δημιουργία ενός τεράστιου κύματος προσφύγων, το οποίο κατευθύνθηκε κυρίως προς τα σύνορα Αφγανιστάν-Πακιστάν⁹⁰.

Στις 26 Φεβρουαρίου 2001 ο ηγέτης των Ταλιμπάν μουλά Μοχάμεντ Ομάρ, διέταξε την καταστροφή 2 γιγάντιων αρχαίων αγαλμάτων του Βούδα –ηλικίας 1.800 ετών- που βρίσκονταν στην πεδιάδα Bamiyan. Οι Ταλιμπάν χρησιμοποιώντας δυναμίτη κατέστρεψαν τα αγάλματα, παρά τις εκκλήσεις για το αντίθετο, τόσο από την UNESCO, και άλλες διεθνείς οργανώσεις, όσο και από χώρες με πλειοψηφούν βουδιστικό στοιχείο όπως η Ιαπωνία. Έγιναν πολλές διαδηλώσεις διεθνώς χωρίς όμως να αποτρέψουν την καταστροφή των αγαλμάτων η οποία ολοκληρώθηκε στις 10 Μαρτίου. Οι Ταλιμπάν κατέστρεψαν επίσης 40 αγάλματα από το Μουσείο της Καμπούλ.

Στις 30 Ιουλίου 2001, το Συμβούλιο Ασφαλείας με το Ψήφισμα 1363⁹¹ έθεσε το πλαίσιο πάνω στο οποίο θα γινόταν η σύνθεση του μηχανισμού ελέγχου εφαρμογής όλων των προηγούμενων και μελλοντικών Ψηφισμάτων⁹².

⁸⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52001PC0043:EL:NOT>

⁹⁰ Υπολογίζεται ότι 1.000.000 πρόσφυγες εγκατέλειψαν τις εστίες τους ως εσωτερικοί ή εξωτερικοί μετανάστες

⁹¹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/473/97/PDF/N0147397.pdf?OpenElement>

⁹² 1267 (1999) και 1333 (2000)

Στις 28 Φεβρουαρίου με το Ψήφισμα 1373⁹³ το Συμβούλιο Ασφαλείας καταδίκασε τις τρομοκρατικές ενέργειες της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και διακήρυξε την αποφασιστικότητα του να αντιταχθεί με κάθε μέσο σε τρομοκρατικές ενέργειες οι οποίες έθεταν σε κίνδυνο την διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, επαναεπιβεβαίωσε το πάγωμα των καταθέσεων υπόπτων για τρομοκρατικές ενέργειες καθώς και την απαγόρευση εισόδου των Ταλιμπάν σε άλλες χώρες. Επίσης, ενθάρρυνε την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μυστικών υπηρεσιών των κρατών στον τομέα των πληροφοριών που σχετίζονταν με την τρομοκρατία καθώς και την διενέργεια εντατικότερων ελέγχων στα σύνορα. Ακόμα, ζήτησε να ενισχυθεί η συνεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, και ιδιαίτερα στο πλαίσιο της Διεθνούς Συνθήκης για την Καταπολέμηση της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας⁹⁴, και αποφάσισε τη δημιουργία μιας Ειδικής Επιτροπής στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ασφαλείας η οποία θα είχε σαν στόχο τον έλεγχο της εφαρμογής από τα κράτη των μέτρων κατά της τρομοκρατίας.

Με το Ψήφισμα 1381 στις 14 Νοεμβρίου 2001⁹⁵ το Συμβούλιο Ασφαλείας επιβεβαίωσε ότι στηρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και καταδίκασε το γεγονός ότι το Αφγανιστάν είχε γίνει το προπύργιο της διεθνούς τρομοκρατίας. Καλούσε το Βόρειο Μέτωπο να αναλάβει δράση από κοινού με τον Ο.Η.Ε. και τις επιμέρους επιτροπές του. Επίσης εξέφρασε την υποστήριξη του στις προσπάθειες των μελών της Αφγανικής Αντιπολίτευσης να δημιουργήσουν μια μεταβατική κυβέρνηση η οποία θα οδηγούσε τη χώρα στην πολιτική ομαλότητα και τόνισε ότι ο Ο.Η.Ε. θα διαδραμάτιζε βασικό ρόλο προς τη κατεύθυνση αυτή. Τέλος κάλεσε όλα τα κράτη να συνδράμουν τις υπηρεσίες εκείνες του Ο.Η.Ε., οι οποίες παρείχαν άμεση ανθρωπιστική βοήθεια στους Αφγανούς πολίτες.

Η Συμφωνία της Βόννης⁹⁶ που υπογράφηκε την 1^η Δεκεμβρίου 2001, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών, μεταξύ μελών της εξόριστης Αφγανικής αντιπολίτευσης, έδωσε στο Αφγανιστάν μια ευκαιρία για ειρήνη. Καθόρισε τις αρμοδιότητες των κομμάτων και όρισε το χρονοδιάγραμμα και τις διαδικασίες για την εθνική πολιτική συμφιλίωση. Η Προσωρινή Επιτροπή, η οποία δημιουργήθηκε στις 22 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, προέβλεπε τη δημιουργία προσωρινών οργάνων τα

⁹³ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/557/43/PDF/N0155743.pdf?OpenElement>

⁹⁴ 9 Δεκεμβρίου 1999

⁹⁵ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/638/57/PDF/N0163857.pdf?OpenElement>

⁹⁶ <http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm>

οποία θα είχαν ως στόχο τη δημιουργία νομικού πλαισίου για το δικαστικό σώμα, τις βάσεις της διοίκησης και τις υποδομές του κράτους. Επίσης δημιουργήθηκε η Ανεξάρτητη Αφγανική Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα⁹⁷.

Στις 6 Δεκεμβρίου του 2001, το Συμβούλιο Ασφαλείας με το Ψήφισμα 1383⁹⁸ καλωσόρισε τη Συμφωνία της Βόννης και εξέφρασε την υποστήριξή του προς την Προσωρινή Επιτροπή καλώντας τους Αφγανούς πολίτες να συνεργαστούν πλήρως μαζί της.

Στις 20 Δεκεμβρίου του 2001, το Συμβούλιο Ασφαλείας με το Ψήφισμα 1386⁹⁹ εξουσιοδότησε τη δημιουργία μιας Διεθνούς Επικουρικής Δύναμης Ασφαλείας¹⁰⁰. Επίσης κάλεσε τη Προσωρινή Επιτροπή να κινηθεί προς τον αφοπλισμό του Αφγανιστάν και ιδιαίτερα της Καμπούλ.

2.2.2. Η στάση των Ηνωμένων Εθνών απέναντι στο Ιράκ

Ενδεικτικά για την κατανόηση του τρόπου επιβολής της ηγεμονικής δύναμης στους διεθνείς οργανισμούς, είναι τα κείμενα των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας που αφορούν την επέμβαση στο Ιράκ. Αυτά κυρίως είναι το 1441 (2002) και το 1483 (2003)¹⁰¹.

Το πρώτο απ' αυτά, είχε σκοπό τον πλήρη και πραγματικό αφοπλισμό του Ιράκ και όχι την αλλαγή καθεστώτος, που καταπίεζε τον ιρακινό λαό¹⁰². Μέσα στο γενικότερο πλαίσιο δημιουργίας εντυπώσεων θα πρέπει να εντάξουμε και το σχηματισμό αντιλήψεων που διέπονται από μια αληθοφάνεια και υποστηρίζονται με επιχειρήματα, ενώ ταυτόχρονα προωθούν συγκαλυμμένα τη δημιουργία στερεοτύπων του καλού και του κακού. Στα ψηφίσματα αυτά είναι διάχυτη η αντίληψη της εκτροπής του Ιράκ από τη διεθνή νομιμότητα με την πρόφαση της άρνησής του να θέσει υπό τον διεθνή έλεγχο το πυρηνικό και χημικο-βιολογικό του οπλοστάσιο, πράγμα που υποστηρίχθηκε έντονα από τις ΗΠΑ, όμως τελικά φάνηκε ότι δεν ανταποκρινόταν σε διεθνή του υποχρέωση αλλά και στην πραγματικότητα.

Ο κύκλος ξεκινά όταν στις 24 Μαρτίου 2003 ο υπουργός Άμυνας, Ντόναλντ Ράμσφελντ, δηλώνει βέβαιος για την ύπαρξη χημικού οπλοστασίου. Την 1^η Ιουνίου

⁹⁷ <http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm>

⁹⁸ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/681/09/PDF/N0168109.pdf?OpenElement>

⁹⁹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N01/708/55/PDF/N0170855.pdf?OpenElement>

¹⁰⁰ International Security Assistance Force

¹⁰¹ Τα κείμενα των ψηφισμάτων είναι διαθέσιμα στο διαδικτυακό τόπο του ΟΗΕ www.un.org.

¹⁰² Π. Ήφαιστος, *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα: Ποιότητα 1999, σελ.498

2003, ο Πρόεδρος Μπους επιμένει ότι βρέθηκαν παράνομοι μηχανισμοί παραγωγής και κλείνει με τη δήλωση του Αμερικανού επικεφαλής της έρευνας για τα απαγορευμένα όπλα... ότι η ομάδα του δεν βρήκε κανένα από τα μη συμβατικά όπλα... στις 23 Σεπτεμβρίου 2003¹⁰³. Δεν θα πρέπει να θεωρηθεί τυχαίο πως ο Κόλιν Πάουελ δήλωνε στον Ο.Η.Ε. ότι οι συντηρητικές εκτιμήσεις έκαναν λόγο για 100 ως 500 τόνους πρώτων υλών για την παραγωγή χημικών όπλων, εκτίμηση που θεωρείται αρκετή για την κατασκευή 16.000 πυραύλων λίγες εβδομάδες πριν από τον πόλεμο¹⁰⁴. Στη δημιουργία ενός τέτοιου κλίματος κινδυνολογίας πρέπει να εντάξουμε και τις δηλώσεις του Βρετανού Πρωθυπουργού Τόνι Μπλερ ο οποίος είχε δηλώσει, πριν από την συμμαχική εισβολή, ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν «έχει πράγματι ενεργά στρατιωτικά σχέδια για τη χρήση χημικών και βιολογικών όπλων, τα οποία μπορούν να ενεργοποιηθούν εντός 45 λεπτών»¹⁰⁵.

Στον ίδιο ρυθμό κινούνται και οι προφάσεις για ύπαρξη στο Ιράκ πυρηνικού οπλισμού που τελικά αποδείχτηκε ανύπαρκτος, γεγονός που με περισσή τέχνη είχε υποσκελιστεί αρχικά από το φόβο να μάθουμε για την ύπαρξή τους όταν θα ήταν πολύ αργά¹⁰⁶. Ο μηχανισμός διαχείρισης πληροφοριών είχε προκαθορισμένη διαδρομή να διανύσει. Το ζητούμενο ήταν να επιβεβαιωθεί η αγορά πυρηνικών πρώτων υλών από μέρος του Ιράκ. Οι πρώτες πληροφορίες που βρέθηκαν στα χέρια των ΗΠΑ, επιχειρήθηκε να διασταυρωθούν με την αποστολή του Ουίλσον (τι είναι αυτός?) στο Νίγηρα τον Φεβρουάριο του 2002. Η αρνητική αναφορά του Ουίλσον παρακάμφθηκε, όταν δόθηκε αντίστοιχη πληροφορία από τη βρετανική μεριά, που κατέληξε στο διάγγελμα προς το Έθνος στις 28 Ιανουαρίου του 2003. Λίγους μήνες αργότερα η ΙΑΕΑ (International Atomic Energy Agency) αποφάνθηκε ότι τα έγγραφα του Νίγηρα ήταν αδέξιες πλαστογραφίες¹⁰⁷. Χαρακτηριστική ως προς την αναλήθεια των όσων οι ΗΠΑ επέβαλαν στο διεθνή διάλογο είναι η δήλωση του Μοχάμεντ ελ Μπαραντέϊ, επικεφαλής των επιθεωρητών του ΙΑΕΑ στο Time τον Ιανουάριο: «Ελπίζω ότι οι ΗΠΑ δεν γνωρίζουν κάτι το οποίο αγνοούμε εμείς... Γιατί, εάν γνωρίζουν κάτι, θα έπρεπε να μας το πουν. Εάν μιλούν για εγγενή ικανότητα, το Ιράκ απέχει πολύ από αυτό. Εάν έχει κρυμμένες μεγάλες ποσότητες υλικού, τότε θα χρειαστεί έξι μήνες με ένα χρόνο για να τις αξιοποιήσει. Και αυτό βεβαίως

¹⁰³ Scheer Chr. R.-Chaudhy L., *Τα πέντε μεγάλα ψέματα του Μπους για το Ιράκ*, Αθήνα: Εκδόσεις Αιώρα 2004, σελ.85

¹⁰⁴ Ibid. σελ.93

¹⁰⁵ Ibid. σελ.110

¹⁰⁶ Ibid. σελ.127

¹⁰⁷ Ibid. σελ.120

υποθετικά»¹⁰⁸. Χαρακτηριστικό της περιρρέουσας ατμόσφαιρας είναι το δέκατο σημείο του ψηφίσματος 1441 (2002), όπου το Συμβούλιο Ασφαλείας προσκαλεί κάθε άνθρωπο που γνωρίζει οτιδήποτε να προσκομίσει πληροφορίες.¹⁰⁹ Η πρόσκληση ήταν ανοιχτή για τον οποιονδήποτε, ωστόσο στο τεύχος του Time στις 6/10/2003 παρουσιάστηκε ένα άρθρο, βασισμένο σε εκτενείς συνεντεύξεις με πρώην διαχειριστές, διαπραγματευτές και επιστήμονες, που είχαν εργαστεί στα προγράμματα όπλων μαζικής καταστροφής του Ιράκ. Όλοι συμφωνούσαν απολύτως. Κανείς από τους ερωτηθέντες δεν ισχυρίστηκε ότι το Ιράκ τα τελευταία χρόνια επεδίωκε ενεργά την παραγωγή χημικών, βιολογικών και πυρηνικών όπλων¹¹⁰.

Ένα από τα παράδοξα της έρευνας για όπλα μαζικής καταστροφής μετά την κατάληψη του Ιράκ από τις ΗΠΑ ήταν ότι, παρά τις συνεχείς αιτήσεις του Ο.Η.Ε. δεν επιτράπηκε η είσοδος στη χώρα σε κανέναν επιθεωρητή του Ο.Η.Ε., πόσο μάλλον στους πιο καλά πληροφορημένους ειδικούς στα προγράμματα όπλων του Ιράκ. Άντ' αυτών, χτένισαν τη χώρα κύματα Αμερικανών επιθεωρητών. Για παράδειγμα, η πολυπληθής Ομάδα Επιθεώρησης του Ιράκ με τα 1.400 μέλη της, διενήργησε 30.000 ώρες επιτόπιας έρευνας.

Ο Λευκός Οίκος φρόντισε να τεθεί επικεφαλής αυτής της τεράστιας έρευνας ο Ντέιβιντ Κέι. Ο επικεφαλής, ήταν πρώην επιθεωρητής όπλων, ο οποίος τα τελευταία χρόνια εμφανιζόταν συχνά σε δημοσιογραφικές εκπομπές και υποστήριζε ότι ο Σαντάμ είχε σημαντικό και μυστικό απόθεμα όπλων μαζικής καταστροφής. Είχε επίσης κάνει δημοσίως έκκληση για την «αλλαγή καθεστώτος» στο Ιράκ, και λίγο πριν το 2003 είχε δηλώσει ότι «είναι πολύ πιθανό να μας περιμένουν ενδιαφέρουσες εκπλήξεις σε αυτή την επιχείρηση... ένα ενεργό πρόγραμμα εξαπάτησης είναι πραγματικό»¹¹¹.

Ο ΟΗΕ, αποφασίζει, ότι το Ιράκ έχει αθετήσει και εξακολουθεί να αθετεί τις σχετικές αποφάσεις, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης 687 (1991) και

¹⁰⁸ Ibid. σελ.128

¹⁰⁹ Ψήφισμα 1441/2002. Παρακαλεί όλα τα μέλη να δώσουν πλήρη υποστήριξη στην UNMOVIC και την IAEA για την εκπλήρωση των εντολών τους, συμπεριλαμβανομένης της παροχής οποιασδήποτε πληροφορίας σχετικά με τα απαγορευμένα προγράμματα ή με άλλα είδη εντολών τους, συμπεριλαμβανομένων των προσπαθειών Ιρακινών από το 1998 να αποκτήσουν απαγορευμένα είδη και συνιστώντας θέσεις που πρέπει να επιθεωρηθούν, πρόσωπα από τα οποία πρέπει να παρθούν συνεντεύξεις, όρους διεξαγωγής αυτών των συνεντεύξεων και στοιχεία που πρέπει να συλλεχθούν, καθώς και τα αποτελέσματα που πρέπει να αναφερθούν στο Συμβούλιο από την UNMOVIC και την IAEA.

¹¹⁰ Scheer-Scheer-Chaudhy, ό.π. σελ.115. Στο ίδιο σημείο συναντάμε παράθεμα, όπου αναφέρεται ότι ο αντικειμενικός στόχος απόκρυψης των στοιχείων από τον ΟΗΕ, αποσκοπούσε στη διαφύλαξη της μυστικής παραγωγής συμβατικών όπλων.

¹¹¹ Ibid. σσ.114-115

συγκεκριμένα, μέσω της αποτυχίας του Ιράκ να συνεργαστεί με τους επιθεωρητές των Ηνωμένων Εθνών και της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας και να αποτελειώσει τις ενέργειες που απαιτούνται από τις παραγράφους 8 έως 13 της απόφασης 687 (1991)¹¹². Μία τέτοια απαίτηση, που αποτελεί παρεμβατισμό και κατάλυση του κράτους θεωρήθηκε αρκετή για να αποτελέσει πρόφαση. Οι θέσεις βέβαια αυτές, που εξυπηρετούσαν την αμερικανική πολιτική, δεν προέκυψαν απλά, αλλά είχαν πηγή Ιρακινούς αποστάτες που διατηρούσαν επαφές με το Ιρακινό Κογκρέσο, όπως ο Αχμέτ Τσαλαμπί, που άλλοτε φαντάστηκαν και άλλοτε υπερέβαλλαν¹¹³. Χαρακτηριστικά είναι όσα ακολουθούν, που ανήκουν στις προϋποθέσεις του 1441 (2002):

Ανακοινώνοντας ευρύτερα την επιστολή με ημερομηνία 8 Οκτωβρίου 2002 εκ μέρους του Εκτελεστικού Προέδρου της UNMOVIC και του Γενικού Διευθυντή της IAEA προς τον Στρατηγό Al Saadi του Ιράκ που εκθέτει τις πρακτικές διευθετήσεις, καθώς επίσης ένα follow-up κατά τη συνάντησή τους στη Βιέννη, δηλ. ποια είναι τα προαπαιτούμενα για την επανάληψη των επιθεωρήσεων στο Ιράκ από την UNMOVIC και την IAEA και εκφράζοντας σοβαρότατη αγωνία για τη συνεχιζόμενη αποτυχία της Κυβέρνησης του Ιράκ προκειμένου να παράσχει την επιβεβαίωση των διευθετήσεων που εκτίθενται σ' αυτή την επιστολή¹¹⁴.

Αποδοχή στοιχείων που ήταν ευνοϊκά για την προδιαγεγραμμένη απόφαση, απόψεις που δέχονταν τέτοιες υπερβολές οδήγησαν μάλιστα στο συμπέρασμα ότι είναι αναγκαία η διενέργεια συνεντεύξεων, κάτι που θυμίζει γεγονότα πρόσφατης επικαιρότητας. Στο σημείο αυτό αξίζει την προσοχή το πέμπτο στοιχείο του ψηφίσματος 1441 (2002), όπου επισημαίνεται:

....Αποφασίζει ευρύτερα ότι η UNMOVIC και η IAEA μπορούν κατά τη διακριτική τους ευχέρεια να παίρνουν συνεντεύξεις εντός ή εκτός Ιράκ, μπορούν να διευκολύνουν την μετακίνηση εκείνων που συνεντευξιάζονται και των μελών των οικογενειών τους εκτός του Ιράκ, και ότι κατά την αποκλειστική διακριτική ευχέρεια της UNMOVIC και της IAEA, τέτοιες συνεντεύξεις δύνανται να λαμβάνουν χώρα δίχως την παρουσία παρατηρητών από την Ιρακινή Κυβέρνηση...¹¹⁵

Η επισήμανση αυτών των στοιχείων κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς της κρίσης του Ιράκ προηγήθηκαν και οι κρίσεις της Βοσνίας, της Σερβίας και του

¹¹² Resolution 1441 (2002).

¹¹³ Scheer-Scheer-Chaudhy ό.π., σσ.92-93

¹¹⁴ Resolution 1441 (2002).

¹¹⁵ Resolution 1441 (2002).

Αφγανιστάν. Η παράλληλη μελέτη των περιπτώσεων αυτών δείχνει ότι το μόνιμο μοτίβο αυτών των κρίσεων, που επαναλήφθηκε με ακρίβεια και εδώ είναι η εκμετάλλευση της δεσπόζουσας στρατιωτικής και οικονομικής θέσης των ΗΠΑ ώστε να εξαναγκαστούν τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, τα μη μόνιμα μέλη και οι διεθνείς θεσμοί, οι περιφερειακοί θεσμοί και κράτη στις περιοχές των κρίσεων, να συμπλεύσουν με σκοπούς που προσδιορίζονται από την Ουάσινγκτον, κάτι που είναι εμφανές σε όλες τις παραπάνω προσπάθειες αλλοίωσης ή και δημιουργίας πληροφοριών. Στο έβδομο σημείο της Απόφασης 1483 (2003), το Συμβούλιο Ασφαλείας επικαλείται τη βοήθεια διεθνών θεσμών, όπως η UNESCO και η Interpol στο περιφερειακό, πλην όμως ουσιώδες έργο της διαφύλαξης των πολιτισμικών στοιχείων που βρέθηκαν σε ομηρία, ύστερα από τη συμμαχική επέμβαση στο Ιράκ. Ενδεικτικά αυτών των θέσεων είναι όσα γράφονται στο ψήφισμα 1483 (2003):

Αποφασίζει ότι όλα τα κράτη-μέλη οφείλουν να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα για την διευκόλυνση της ασφαλούς επιστροφής στα Ιρακινά Κοινοφελή Ιδρύματα της Ιρακινής πολιτιστικής περιουσίας και των άλλων αντικειμένων αρχαιολογικής, ιστορικής, πολιτιστικής, σπάνιας επιστημονικής και θρησκευτικής σπουδαιότητας που παρανόμως αφαιρέθηκαν από το Εθνικό Μουσείο του Ιράκ, την Εθνική Βιβλιοθήκη και τις άλλες τοποθεσίες στο Ιράκ, μετά την υιοθέτηση της απόφασης υπ' αριθ. 66 (1990) της 6^{ης} Αυγούστου 1990, συμπεριλαμβανομένης της εγκαθίδρυσης μιας απαγόρευσης του εμπορίου ή της μεταφοράς τέτοιων αντικειμένων για τα οποία υπάρχει δικαιολογημένη υποψία ότι έχουν παρανόμως αφαιρεθεί και προσκαλεί την UNESCO την Interpol και άλλους διεθνείς οργανισμούς και φορείς, ως κατάλληλους να βοηθήσουν στην εφαρμογή αυτής της παραγράφου¹¹⁶.

...Προσκαλεί όλα τα Κράτη Μέλη να απαντήσουν άμεσα στις ανθρωπιστικές εκκλήσεις των Ηνωμένων Εθνών και άλλων διεθνών οργανισμών για το Ιράκ και να υποβοηθήσουν στις ανθρωπιστικές και άλλες ανάγκες Ιρακινού πληθυσμού προσφέροντας τρόφιμα, ιατρικά εφόδια και τους αναγκαίους πόρους για την ανοικοδόμηση και την αναμόρφωση των οικονομικών υποδομών του Ιράκ¹¹⁷.

Δεν θα πρέπει να θεωρηθεί τυχαίο πως η άρνηση της Γαλλίας, της Ρωσίας και της Κίνας το Φεβρουάριο και το Μάρτιο του 2003 να συμμετάσχουν ενεργά στη συμμαχική επέμβαση, έθεσε τον Ο.Η.Ε. στο περιθώριο, με τους παρασκηνιακούς

¹¹⁶ Resolution 1483 (2003).

¹¹⁷ Resolution 1483 (2003).

οργανωτές της προσπάθειας να περνούν στο προσκήνιο¹¹⁸. Η αποστασιοποίηση θεωρήθηκε ως εγκατάλειψη του φιλειρηνικού έργου και η στάση που τηρήθηκε από τον αγγλοαμερικανικό άξονα έθεσε καίρια τον προβληματισμό για το μέλλον του Ο.Η.Ε.

Η διακρατική συνεργασία και εν προκειμένω η συνεργασία του Ο.Η.Ε. με την ανατραπέισα κυβέρνηση του Ιράκ, ναυάγησε με την ανθρωπιστική νατοϊκή επέμβαση. Και τούτο συνέβη, κατά προκλητική παραβίαση τόσο της Απόφασης 1441/2002, όσο και της διάδοχής της Απόφασης 1483/2003 του Συμβουλίου Ασφαλείας, οι οποίες με ρητό και απερίφραστο τρόπο επέμειναν στην εξάντληση όλων των δυνατών περιθωρίων συνεργασίας του Ιράκ με τους επιθεωρητές των Ηνωμένων Εθνών και της Διεθνούς Υπηρεσίας Ατομικής Ενέργειας, για τον εντοπισμό και την εξάρθρωση του πυρηνικού, χημικού και βιολογικού οπλοστασίου, που φερόταν να διαθέτει αυτή η μεσανατολική χώρα. Κατά τη δήλωση του Υπουργού Εξωτερικών της Γερμανίας οι Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας 1284 και 1991 βρίσκονταν ακόμη σε ισχύ, ενώ η στρατιωτική επέμβαση στο Ιράκ, όχι μόνο δεν είχε καμία αξιοπιστία, αλλά και δεν συναντά διεθνή επιδοκιμασία ούτε και αντλεί νομιμοποιητικό έρεισμα από τον Καταστατικό Χάρτη του Ο.Η.Ε. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και οι κοινές δηλώσεις Ρωσίας-Γερμανίας-Γαλλίας για την ανάγκη συνέχισης των επιθεωρήσεων¹¹⁹.

2.3. Η προετοιμασία των ΗΠΑ για τις επεμβάσεις

Η επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου σηματοδότησε την αντίστροφη μέτρηση για την προετοιμασμένη από καιρό στρατιωτική αντιπαράθεση της αμερικανικής υπερδύναμης με το κράτος «αποπαίδι» της δικής της εξωτερικής πολιτικής.

Δύο ημέρες μετά την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου η κυβέρνηση Μπους για πρώτη φορά «φωτογράφησε» επίσημα ως ενόχους τον Οσάμα Μπιν Λάντεν και την Αλ Κάιντα ως τη χώρα που τον φιλοξενεί και υποθάλπει τις παράνομες δραστηριότητές του το Αφγανιστάν.

Ήταν πλέον φανερό ότι η απάντηση της Αμερικής ήταν «προ των πυλών». Σε δηλώσεις του ο Τζόρτζ Μπους τόνισε ότι «Είμαστε κιόλας μάρτυρες του πρώτου πολέμου του 21ου αιώνα», και εξέφρασε τη βεβαιότητα ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες

¹¹⁸ Ήφαιστος ό.π. σελ.507

¹¹⁹ Βλ. Σχετικά: <http://www.un.org/France/Documents>

«θα οδηγήσουν όλον τον πολιτισμένο κόσμο στη νίκη». Οι δηλώσεις του προέδρου Τζόρτζ Μπους παρακινούσαν όλα τα κράτη να δημιουργήσουν μια συμπαράταξη κατά της «Διεθνούς Τρομοκρατίας». Τα κράτη τα οποία εξ' αρχής αποφάσισαν να συμμετάσχουν στη διεθνή αντιτρομοκρατική συσπείρωση ήταν ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Ινδία, η ΠΓΔΜ και η Τουρκία. Η Βρετανία, η Ισπανία αλλά και η Ιταλία είχαν καταστήσει σαφές ότι θα στηρίζουν ανεπιφύλακτα πολιτικά και επιχειρησιακά τη μακρόχρονη εκστρατεία κατά της διεθνούς τρομοκρατίας¹²⁰.

2.3.1. Το NATO

Στα 52 χρόνια ύπαρξης της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας η επίκληση του άρθρου 5¹²¹ της Συμφωνίας της Ουάσινγκτον έγινε από τις ΗΠΑ. Τη συστράτευσή τους με τις ΗΠΑ στη μάχη κατά της διεθνούς τρομοκρατίας διακήρυξαν τα κράτη-μέλη του NATO, κατά την άτυπη σύνοδο των 19 υπουργών Αμύνης¹²², χωρίς, ωστόσο, να ζητηθεί ή να παρασχεθεί από τους συμμάχους στρατιωτική συμβολή στην προετοιμαζόμενη αμερικανική στρατιωτική επίθεση. Ο Αμερικανός υφυπουργός Αμύνης Πολ Γούλφοβιτς, δήλωσε ότι «εάν χρειασθούμε μελλοντικά τη συνδρομή σας θα τη ζητήσουμε», που σημαίνει ότι το NATO δεν θα εμπλακεί άμεσα στις εχθροπραξίες, αλλά θα αναλάβει ρόλο την επόμενη μέρα στο Αφγανιστάν.

Από την πλευρά του, ο γενικός γραμματέας του NATO, λόρδος Ρόμπερτσον, επεσήμανε πως «η επίκληση του άρθρου 5 του Καταστατικού της συμμαχίας, για πρώτη φορά στην ιστορία της, έχει στόχο να δείξει στην κοινή γνώμη των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ευρώπης και του υπόλοιπου κόσμου, πόσο σοβαρή ήταν για εμάς η επίθεση που δέχτηκαν οι Ηνωμένες Πολιτείες¹²³.

Οι πολεμικές διακηρύξεις της κυβέρνησης Μπους, εναρμονίζονταν πλήρως με τα αισθήματα οργής και αντεκδίκησης που διέπνεαν την αμερικανική κοινή γνώμη. Σύμφωνα με δημοσκόπηση του τηλεοπτικού δικτύου CBS που είχε διενεργηθεί μια εβδομάδα μετά την επίθεση, το 83% των Αμερικανών τάσσονταν υπέρ της χρησιμοποίησης κάθε μέσου για την τιμωρία των τρομοκρατών, ακόμα κι αν αυτό σήμαινε την εμπλοκή των ΗΠΑ σε πολύνεκρο και πολυετή πόλεμο¹²⁴.

¹²⁰ www.kathimerini.gr

¹²¹ (αρωγή των χωρών-μελών του NATO στο μέλος που έχει υποστεί επίθεση)

¹²² <http://www.nato.int/docu/pr/2001/index.html#october>

¹²³ <http://www.nato.int/docu/pr/2001/p01-127e.htm>

¹²⁴ www.kathimerini.gr

2.3.2. Αφγανιστάν

Η στρατιωτική προετοιμασία της κυβέρνησης Μπους ξεκίνησε άμεσα και μεθοδικά. Με την εξουσιοδότηση του προέδρου Μπους η Γερουσία ψήφισε ομόφωνα τη χρησιμοποίηση «κάθε πρόσφορης μορφής ισχύος», μη αποκλειόμενης της κήρυξης πολέμου. Επίσης με την επιστράτευση 50.000 εφέδρων και μελών της Εθνοφυλακής άρχισε η αντίστροφη μέτρηση για την απάντηση των Ηνωμένων Πολιτειών. Η ομόφωνη απόφαση της Γερουσίας (98 ψήφοι υπέρ, καμία εναντίον) ήταν χαρακτηριστική της συστράτευσης όλου του πολιτικού κόσμου στο πλευρό του προέδρου Μπους για την αντιμετώπιση της τρομοκρατικής πρόκλησης. Η απόφαση εξουσιοδότησε τον Μπους «να χρησιμοποιήσει όλα τα αναγκαία και πρόσφορα μέσα ισχύος εναντίον εκείνων των εθνών, των οργανώσεων και των προσώπων που ευθύνονται για το μακελειό της 11ης Σεπτεμβρίου, αλλά και εναντίον όλων εκείνων που υποθάλπουν ανάλογες οργανώσεις ή πρόσωπα»¹²⁵. Επίσης, αίσθηση είχε προκαλέσει η δήλωση του υφυπουργού Άμυνας, Πολ Γούλφοβιτς, σύμφωνα με την οποία «η αντιτρομοκρατική σταυροφορία ΗΠΑ και συμμάχων μπορεί να πάρει διάσταση εκκαθάρισης λογαριασμών με κράτη-ταραξίες»¹²⁶.

Στο μεταξύ, το καθεστώς των Ταλιμπάν, με δηλώσεις του ηγέτη του μουλά Μοχάμεντ Ομάρ, είχε απορρίψει την αμερικανική αξίωση για έκδοση του Μπιν Λάντεν, δηλώνοντας ότι ο τελευταίος δεν είχε σχέση με την τρομοκρατική επίθεση.

Στο εσωτερικό μέτωπο του Αφγανιστάν, ακέφαλη έμεινε μετά τη δολοφονία του χαρισματικού Αχμέτ Σαχ Μασούντ, η αντιπολιτευόμενη «Βόρεια Συμμαχία», που ήλεγχε μικρό τμήμα του βόρειου Αφγανιστάν και έχει αποδυθεί σε ένοπλο αγώνα εναντίον των Ταλιμπάν. Η «Βόρεια Συμμαχία», υποστηριζόταν από τη Ρωσία, τις γειτονικές πρώην σοβιετικές δημοκρατίες και το Ιράν, αναγνωριζόταν ως επίσημος εκπρόσωπος του Αφγανιστάν από τις περισσότερες χώρες του κόσμου και διεκδικούσε με αξιώσεις την εξουσία από τους Ταλιμπάν.

Παράλληλα, το Πακιστάν δέχτηκε τις περισσότερες πιέσεις από την κυβέρνηση Μπους ώστε να πάψει το έδαφός του να αποτελεί ασφαλές καταφύγιο τρομοκρατών. Έτσι, σε αντάλλαγμα το Πακιστάν απέσπασε την άρση των κυρώσεων του Ο.Η.Ε., που είχαν επιβληθεί ως απάντηση στο πυρηνικό του πρόγραμμα, αλλά και νέα χρηματοδότηση από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο¹²⁷.

¹²⁵ http://www.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_kathuseful_1_02/10/2001_1281292

¹²⁶ <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=7879&subid=2&pubid=287022>

¹²⁷ http://www.kathimerini.gr/4dcgi/w_articles_kathremote_1_16/11/2007_212309

Στο εσωτερικό του Αφγανιστάν, ο στρατός των Ταλιμπάν είχε αρχίσει να προετοιμάζεται για να αντιμετωπίσει την επίθεση της Αμερικής, ενώ εκατοντάδες χιλιάδες άτομα εγκατέλειπαν τις πόλεις καταφεύγοντας στα βουνά. Τουλάχιστον 15.000 άτομα είχαν καταφέρει να περάσουν τα σύνορα με το Πακιστάν, παρά τις προσπάθειες των συνοριακών φρουρών να τους εμποδίσουν. Την ίδια στιγμή, οι εκπρόσωποι του Ο.Η.Ε. προειδοποιούσαν για μεγάλων διαστάσεων ανθρωπιστική κρίση. Ο Χαλέντ Μανσούρ, αξιωματούχος του Παγκόσμιου Προγράμματος Διατροφής του Ο.Η.Ε. δήλωσε ότι ένα χρόνο πριν, στο Αφγανιστάν ήταν ήδη σε εξέλιξη λιμός, ο οποίος προσπαθούσε να αντιμετωπιστεί από το Παγκόσμιο Πρόγραμμα Διατροφής με διανομές 22.000 τόνων τροφίμων κάθε μήνα. Η εισροή τροφίμων στο Αφγανιστάν είχε σταματήσει στις 12 Σεπτεμβρίου, μία μέρα μετά τις επιθέσεις στη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον¹²⁸.

Παράλληλα, ο Τζόρτζ Μπους με μια βαρυσήμαντη ομιλία του ενώπιον της κοινής συνεδρίασης Βουλής και Γερουσίας¹²⁹, ζήτησε την υποστήριξη του Κονγκρέσου και του αμερικανικού λαού σε μια παρατεταμένη πολεμική εκστρατεία κατά της διεθνούς τρομοκρατίας, η οποία θα περιλαμβάνει μεθόδους που θα ξεφεύγουν από τα όρια του συμβατικού πολέμου. Ο Αμερικανός πρόεδρος υπογράμμισε την ανάγκη συντονισμού των τμημάτων και υπηρεσιών, που ασχολούνται με την εθνική ασφάλεια. Υπό αυτό το πρίσμα, ο Μπους εξήγγειλε τη σύσταση Υπηρεσίας Εθνικής Ασφαλείας και τοποθέτησε το βουλευτή Τομ Ριτζ επικεφαλής της. Απευθυνόμενος στις ένοπλες δυνάμεις, ανέφερε¹³⁰: «Να είστε έτοιμοι, υπάρχει λόγος. Η ώρα πλησιάζει για την αμερικανική δράση κι εσείς θα μας κάνετε περήφανους». Επικαλούμενος τον καταστατικό χάρτη του ΝΑΤΟ, που αναφέρει ότι μία επίθεση εναντίον μίας χώρας-μέλους είναι επίθεση εναντίον της Συμμαχίας συνολικά, ο Αμερικανός πρόεδρος κάλεσε σε συσπείρωση όλο «τον πολιτισμένο κόσμο, από τη Λατινική Αμερική και την Ασία μέχρι την Αφρική, την Ευρώπη και τον ισλαμικό κόσμο».

Ο Μπους έθεσε στους Ταλιμπάν όρους που δεν ήταν δυνατόν να δεχθούν, όπως την παράδοση του Οσάμα Μπιν Λάντεν αλλά και όλων των συνεργατών του, το κλείσιμο των κέντρων εκπαίδευσης και δράσης των τελευταίων, την απελευθέρωση όλων των ξένων κρατουμένων στο εσωτερικό του Αφγανιστάν και τέλος, να

¹²⁸ <http://www.unicef.gr/reports/sowcr2001.php>

¹²⁹ <http://www.hri.org/news/europe/bbc/2001/01-09-27.bbc.html>

¹³⁰ Πέτρος Παπακωνσταντίνου *Η εποχή του φόβου*, Αθήνα: Λιβάνης 2005, σσ.40-45

επιτραπεί στις ΗΠΑ να ελέγξουν επί τόπου το κατά πόσον οι Ταλιμπάν συμμορφώθηκαν με τις παραπάνω απαιτήσεις. Επίσης, κατέστησε σαφές ότι σε αυτή την παρατεταμένη εκστρατεία, οι στόχοι ήταν πολλαπλοί και βρίσκονταν σε πολλές χώρες¹³¹. «Ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας αρχίζει λοιπόν με τον Μπιν Λάντεν, αλλά δεν τελειώνει εκεί. Επεκτείνεται σε όλα τα κέντρα τρομοκρατών που δρουν ή βρίσκουν στήριξη από κράτη». Ο Μπους μίλησε για 60 περίπου χώρες που κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο εμπλέκονται στην τρομοκρατία με την παροχή διευκολύνσεων ή και άμεσης στήριξης σε τρομοκράτες και τις προειδοποίησε ότι η στάση τους αυτή τους καθιστά στόχους για τις ΗΠΑ¹³².

Ο Αμερικανός πρόεδρος επεσήμανε ότι αυτός ο πόλεμος κατά της διεθνούς τρομοκρατίας δεν αφορά μόνο τις ΗΠΑ, αλλά ολόκληρο τον δημοκρατικό και ελεύθερο κόσμο. «Είναι μια μάχη ανάμεσα στην ελευθερία και στον φόβο» τόνισε και μίλησε για τον «δίκαιο σκοπό» της πολεμικής εκστρατείας που διέταξε. Στόχοι του ήταν η συσπείρωση στο εσωτερικό και η δημιουργία ενός ενιαίου διεθνούς μετώπου κατά της τρομοκρατίας στο εξωτερικό. Τους πέτυχε και τους δύο. Στο εσωτερικό, Δημοκρατικοί και Ρεπουμπλικάνοι εξέφρασαν την απόλυτη στήριξή τους στις αποφάσεις και ενέργειες του ψηφίζοντας όλα τα νομοσχέδια και τις προτάσεις που έχει καταθέσει στο Κογκρέσο.

Στο εξωτερικό, ο Μπους εξήγησε ότι δεν υπάρχει χώρος για ουδετερότητα. «Κάθε χώρα σε όλη τη γη έχει να κάνει μια επιλογή ή είστε μαζί μας ή είστε με τους τρομοκράτες» τόνισε και επεσήμανε με ιδιαίτερη έμφαση ότι «εχθρός των ΗΠΑ δεν είναι το Ισλάμ ούτε ο αραβικός κόσμος, αλλά οι τρομοκράτες που αλλοιώνουν το ειρηνικό μήνυμα του Ισλάμ». Ένα άλλο μήνυμα που πέρασε ο Μπους στον αμερικανικό λαό ήταν ότι «ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας θα ήταν διαρκείας και απαιτούσε υπομονή», προειδοποιώντας τους πολίτες να μην αναμένουν μια άμεση και ξεκάθαρη νίκη χωρίς, ή με ελάχιστα θύματα, όπως συνέβη στους πολέμους του Κόλπου το 1991 και του Κοσσυφοπεδίου το 1999.

¹³¹ Πέτρος Παπακωνσταντίνου, ό.π. σσ.67-68

¹³² 27 άτομα και οργανώσεις συνδέονται άμεσα με την τρομοκρατική δράση και η αμερικανική κυβέρνηση αποφάσισε το πάγωμα των κεφαλαίων τους: Αλ Κάιντα - Αφγανιστάν, Αμπού Σαγιάφ - Φιλιππίνες, Ενοπλο Ισλαμικό Μέτωπο (GIA) - Αλγερία, Χουρακάτ αλ Μουτζαχεντίν (HUM) - Κασμίρ, Αλ Τζιχάντ (Αιγυπτιακή Ισλαμική Τζιχάντ) - Αίγυπτος, Ισλαμικό Κίνημα του Ουζμπεκιστάν (IMU) Ουζμπεκιστάν, Ασμπάτ αλ Ανσάρ - Λίβανος, Σαλαφιστική Ομάδα Εκκλήσης και Αγώνα (GSPC) - Αλγερία, Λιβυκό Ισλαμιστικό Αγωνιστικό Μέτωπο - Λιβύη, Αλ Ιτιχάντ αλ Ισλαμίγια (ΑΙΑΙ) - Σομαλία, Ισλαμικός Στρατός του Αντεν - Υεμένη. Ατομα: Οσάμα Μπιν Λάντεν, Μοχάμεντ αλ Αντλ, Σαΐχ Σαΐντ, Αμπού Χαφ ο Μαυριτανός, Ιμπν αλ Σαΐχ αλ Λιμπί, Αμπού Ζουμπαΐντα, Αμπντ αλ Χαντί αλ Ιράκι, Αϊμάν αλ Ζαουαχίρι, Τιράτ Σαλά Σιχατά, Ταρίκ Ανουάρ αλ Σαγίντ Αμάντ, Μοχάμεντ Σαλά.

Η κυβέρνηση Μπους δοκιμάστηκε και από εσωτερικές τριβές σε ανώτατο επίπεδο για το εύρος και τη χρονική στιγμή της στρατιωτικής απάντησης. Ορισμένοι ανώτατοι αξιωματούχοι, με επικεφαλής τον αναπληρωτή υπουργό Άμυνας, Πολ Γούλφοβιτς και τον προσωπάρχη του αντιπροέδρου, Ντικ Τσέι, Ι. Λιούις Λίμπι, πίεζαν για ταχύτατη και ευρεία εκστρατεία όχι μόνο εναντίον του δικτύου του Οσάμα Μπιν Λάντεν στο Αφγανιστάν, αλλά ταυτόχρονα και άλλων ύποπτων τρομοκρατικών βάσεων στο Ιράκ και στην περιοχή Μπεκάα του Λιβάνου. Οι αξιωματούχοι αυτοί επιζητούσαν να συμπεριλάβουν το Ιράκ στον κατάλογο των στόχων, επιδιώκοντας την ανατροπή του προέδρου, Σαντάμ Χουσεΐν, μία πάγια φιλοδοξία των συντηρητικών, που υποστηρίζουν τον Μπους¹³³.

Ορισμένοι εξ αυτών κυκλοφόρησαν μια επιστολή προς τον πρόεδρο¹³⁴, στην οποία τον καλούσαν «να προβεί σε αποφασιστικές ενέργειες για την απομάκρυνση του Σαντάμ Χουσεΐν από την εξουσία», ακόμη κι αν δεν μπορούσε να κατηγορηθεί ευθέως για δεσμούς με τους τρομοκράτες, που έπληξαν τη Νέα Υόρκη και την Ουάσιγκτον. Αντιδρώντας σε αυτές τις προσπάθειες ο υπουργός Εξωτερικών, Κόλιν Πάουελ, υποστήριξε, ότι η κυβέρνηση θα χρειαζόταν αρκετό χρόνο, για να προλειάνει διπλωματικά το έδαφος πριν από την αμερικανική στρατιωτική επιχείρηση, πρώτα στο Αφγανιστάν, συμβουλευόμενη τους συμμάχους της και οικοδομώντας σταδιακά τις θέσεις της, που θα νομιμοποιούσαν τις ενέργειές της με βάση το διεθνές δίκαιο. Τη συναινετική θέση της εξαίρεσης του Ιράκ υιοθέτησε και ο υπουργός Άμυνας, Ντόναλντ Ράμσφελντ, σε αντίθεση με τον υφιστάμενό του, Πολ Γούλφοβιτς, ο οποίος κατηγορήθηκε ότι ενδιαφερόταν περισσότερο για το βομβαρδισμό του Ιράκ, παρά του Αφγανιστάν¹³⁵.

Στο εσωτερικό μέτωπο του Αφγανιστάν, οι Ταλιμπάν δέχθηκαν νέες επιθέσεις από την αντιπολιτευόμενη Βόρεια Συμμαχία, που κατείχε το 10% του εδάφους της χώρας. Παράλληλα, ο πρέσβης των Ταλιμπάν στο Πακιστάν μουλάς Αμπντούλ Σαλάμ Ζαέφ δήλωσε: «Δεν είμαστε έτοιμοι να παραδώσουμε τον Οσάμα Μπιν Λάντεν χωρίς στοιχεία». Την ίδια στιγμή, ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου Αρι Φλάισερ επανέλαβε ότι οι ΗΠΑ δεν επρόκειτο να συμβιβαστούν αν οι Ταλιμπάν δεν παρέδιδαν, όχι μόνο τον Μπιν Λάντεν, αλλά και ολόκληρο το δίκτυο της Αλ Κάιντα. Από την πλευρά της η σύμβουλος εθνικής ασφαλείας Κοντολίζα Ράις δήλωσε για

¹³³ www.kathimerini.gr

¹³⁴ <http://www.newamericancentury.org/iraq-20050911.htm>

¹³⁵ www.kathimerini.gr

πρώτη φορά ότι στόχος της Ουάσιγκτον είναι η ανατροπή του καθεστώτος των Ταλιμπάν και η αντικατάστασή του με μια φιλοδυτική και λιγότερο καταπιεστική κυβέρνηση. Για την υλοποίηση του στόχου αυτού θα χρησιμοποιούνταν η αφγανική αντιπολίτευση και συγκεκριμένα η Βόρεια Συμμαχία, ενώ και ο 86χρονος εξόριστος βασιλιάς Μοχάμετ Ζαχέρ Σαχ έχει αρχίσει επαφές με δυτικές χώρες, τον Ο.Η.Ε. και την αφγανική αντιπολίτευση και προβαλλόταν ως «εναλλακτική λύση»¹³⁶.

Στο μεταξύ, η έξοδος των προσφύγων από τις μεγάλες πόλεις συνεχιζόταν με έντονους ρυθμούς. Σύμφωνα με ανακοινώσεις της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες, το Ιράν υποδέχτηκε 300.000 πρόσφυγες, ενώ το Πακιστάν ένα εκατομμύριο Αφγανούς. Παράλληλα, ο Ο.Η.Ε. προετοιμάστηκε για τη μεγαλύτερη ανθρωπιστική εκστρατεία στην ιστορία του οργανισμού.

Προετοιμαζόμενοι για πόλεμο, οι Ταλιμπάν έκλεισαν τα τελευταία γραφεία του Ο.Η.Ε. που είχαν παραμείνει σε λειτουργία στη Κανταχάρ. Θέλησαν με αυτό τον τρόπο να αποκλείσουν το ενδεχόμενο, το τοπικό προσωπικό του Ο.Η.Ε. (οι Δυτικοί είχαν ήδη αποχωρήσει) να μεταδώσει κωδικοποιημένες πληροφορίες στο εξωτερικό. Σε περαιτέρω απομόνωση βρέθηκε το καθεστώς των Ταλιμπάν, αφού στις 22 Σεπτεμβρίου το Πακιστάν απέσυρε τη διπλωματική του αποστολή από το Αφγανιστάν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα διέκοψαν τις διπλωματικές σχέσεις με την Καμπούλ. Παρ' όλα αυτά, ο πρέσβης των Ταλιμπάν παρέμεινε στο Πακιστάν, καθώς ένα τμήμα του πακιστανικού στρατιωτικού κατεστημένου και των μυστικών υπηρεσιών εξακολουθούσε να διατηρεί στενούς δεσμούς με τους Ταλιμπάν¹³⁷.

Λίγες ημέρες πριν την επέμβαση, χιλιάδες οργισμένοι Αφγανοί πυρπόλησαν το εγκαταλειμμένο κτίριο της αμερικανικής πρεσβείας στην Καμπούλ, φωνάζοντας αντι-αμερικανικά συνθήματα και καίγοντας αμερικανικές σημαίες, στη μεγαλύτερη μέχρι σήμερα αντιαμερικανική εκδήλωση στο εσωτερικό της χώρας. Την ίδια στιγμή, οι Ταλιμπάν άρχισαν να χάνουν έδαφος στην αντιπαράθεσή τους με τις δυνάμεις που τους αντιπολιτεύονταν, καθώς η Βόρεια Συμμαχία ισχυρίστηκε ότι έχει καταλάβει νέα εδάφη στις περιοχές κοντά στα σύνορα με το Τατζικιστάν και το Ουζμπεκιστάν, μετά από έξι συνεχείς ημέρες εχθροπραξιών.

Σε απάντηση ο Λευκός Οίκος ανακοίνωσε ότι οι ΗΠΑ είναι φίλος των Αφγανών και κάλεσε όσους είναι δυσαρεστημένοι με το καθεστώς των Ταλιμπάν να εκμεταλλευτούν την «ευκαιρία» και να συμμετάσχουν στον υπό αμερικανική ηγεσία

¹³⁶ www.kathimerini.gr

¹³⁷ www.kathimerini.gr

πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Η ανακοίνωση αυτή ακολούθησε μια παρόμοια έκκληση του προέδρου Μπους, προς τους Αφγανούς να βοηθήσουν τις Ηνωμένες Πολιτείες να αντεπιτεθούν εναντίον του Οσάμα Μπιν Λάντεν, στον οποίο προσφέρουν καταφύγιο οι Ταλιμπάν¹³⁸.

Οι δηλώσεις του προέδρου Μπους ήταν μέρος του πλάνου για την επόμενη ημέρα που είχαν σχεδιάσει οι Αμερικανοί για το Αφγανιστάν. Το πλάνο αυτό περιελάμβανε διάφορα σενάρια, για την μεταπολεμική διοίκηση του Αφγανιστάν. Μια πρώτη λύση ήταν, μια κυβέρνηση εθνικής ενότητας υπό τον έκπτωτο βασιλιά¹³⁹, ο οποίος ζούσε στη Ρώμη και με τον οποίο έχει ήδη έλθει σε επαφή η Βόρεια Συμμαχία. Μία άλλη λύση ήταν η εγκαθίδρυση μιας «αντιπροσωπευτικής διοίκησης» του αφγανικού λαού, η οποία ήταν πολύ πιθανόν να περιελάμβανε εκπροσώπους και των Ταλιμπάν.

Λίγες ημέρες πριν την έναρξη της επίθεσης καταγράφηκε έντονη διπλωματική κινητικότητα. Υπό την ασφυκτική πίεση των απειλών, αλλά και προετοιμασιών για αμερικανικά πλήγματα, η ηγεσία των Ταλιμπάν έδειξε πρόθυμη να απαλλαγεί από την παρουσία του Οσάμα Μπιν Λάντεν. Ο υπουργός Πληροφοριών των Ταλιμπάν, Κουντροουλάχ Τζαμάλ, ανακοίνωσε¹⁴⁰ ότι πιστεύει πως ο Οσάμα Μπιν Λάντεν έχει εντοπιστεί και ότι η θρησκευτική ηγεσία τού επέδωσε «φετβά», καλώντας τον να εγκαταλείψει τη χώρα. Την ίδια στιγμή, στη χώρα στηνόταν το σκηνικό μιας πρωτοφανούς ανθρωπιστικής κρίσης, καθώς σύμφωνα με εκτιμήσεις Ο.Η.Ε., σε λίγους μήνες και με την έλευση του χειμώνα, 7,5 εκατομμύρια Αφγανοί θα βρίσκονταν αντιμέτωποι με το φάσμα της πείνας.

2.3.3. Ιράκ

Πριν από την επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, ούτε η αμερικανική κυβέρνηση ούτε οι μυστικές υπηρεσίες είχαν ολοκληρωμένη αντιτρομοκρατική στρατηγική για την αντιμετώπιση της απειλής του Οσάμα Μπιν Λάντεν¹⁴¹. Στη «σύνοδο κορυφής» που διεξήχθη στο Κάμπ Ντέιβιντ, στις 15 Σεπτεμβρίου, ο Ντόναλντ Ράμσφελντ και οι

¹³⁸ www.kathimerini.gr

¹³⁹ 86χρονος έκπτωτος μονάρχης Μοχάμεντ Ζαχίρ Σαχ, ο οποίος είχε κυβερνήσει τη χώρα επί 40 ολόκληρα χρόνια, από το 1933 ως το 1973, οπότε και ανατράπηκε, καθώς βρισκόταν στο εξωτερικό, από τον εξάδελφό του και τέως πρωθυπουργό Μοχαμάντ Νταούντ.

¹⁴⁰ www.kathimerini.gr

¹⁴¹ Πόρισμα της «Έκθεσης Κογκρέσου για τις δραστηριότητες των μυστικών υπηρεσιών πριν και μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001». Δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2003. http://www.bbc.co.uk/greek/news/030724_usacongress.shtml

υπόλοιποι επιτελείς του Πενταγώνου άσκησαν πίεση στον πρόεδρο να κηρύξει πόλεμο στο Ιράκ, ανεξάρτητα αν είχε ή όχι άμεση σχέση με την 11^η Σεπτεμβρίου, απλώς και μόνο γιατί ήταν σύμφωνο με τις κατευθυντήριες γραμμές, όπως αυτές είχαν τεθεί την περίοδο μετά την τελευταία σύγκρουση των ΗΠΑ με τον Σαντάμ Χουσεΐν, το 1991.

Ο Τζόρτζ Μπους είχε εξαρχής συμπεριλάβει στην κυβέρνηση του πολλά διακεκριμένα μέλη του πολιτικού κατεστημένου της Ουάσιγκτον τα οποία, κατά τη διάρκεια της οκταετίας Κλίντον, είχαν προτείνει την κατάληψη του Ιράκ και τη δια της βίας ανασυγκρότηση της Μέσης Ανατολής. Πολλοί απ' αυτούς είχαν διακεκριμένες θέσεις στη κυβέρνηση Μπους (Ντόναλντ Ράμσφλεντ, Ντικ Τσέινι, Πόλ Γούλφοβιτς, Ρίτσαρντ Περλ, Στίβεν Χάντλι). Πρέσβευαν ένα μεγαλεπήβολο όραμα, το οποίο συνοψίζεται με τον καλύτερο τρόπο σε εκθέσεις του «Σχεδίου για τον Νέο Αμερικανικό Αιώνα»¹⁴², ενός νεοσυντηρητικού think tank, το οποίο ήδη από το 1998 είχε αποστείλει επιστολή στην ηγεσία του Ρεπουμπλικανικού κόμματος και πρότεινε σημαντικές αλλαγές στον προσανατολισμό της αμερικανικής πολιτικής: «αντί να συνεχίσουμε τις ανώφελες προσπάθειες αναχαίτισης του Σαντάμ, εκτιμούμε ότι ο μόνος τρόπος να προστατεύσουμε τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους από την απειλή των όπλων μαζικής καταστροφής, είναι η εφαρμογή πολιτικών που θα οδηγήσουν στην απομάκρυνση του Σαντάμ και του καθεστώτος του από την εξουσία».

Μία εβδομάδα μετά την επίθεση στους δίδυμους πύργους, 41 εξέχοντες νεοσυντηρητικοί υπέγραψαν μια επιστολή του PNAC¹⁴³ προς τον Μπους η οποία τον παρότρυνε να ξεκινήσει τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας συμπεριλαμβάνοντας το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Ιράν, τη Συρία και την Παλαιστινιακή Αρχή, όλες τις χώρες οι οποίες αποτελούσαν τον «άξονα του κακού».

Το πρόγραμμα της εξωτερικής πολιτικής της κυβέρνησης Μπους λίγο επηρεάστηκε από την 11^η Σεπτεμβρίου και τη τρομοκρατία. Απλώς τα γεγονότα αυτά, έφεραν πιο γρήγορα στο προσκήνιο ένα προϋπάρχον σχέδιο για τον έλεγχο του κόσμου από τις ΗΠΑ, το οποίο είχε αρχίσει να διαμορφώνεται μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου και είχε αρχίσει να μορφοποιείται κατά τις τελευταίες ημέρες της πρώτης θητείας Μπους¹⁴⁴.

¹⁴² PNAC: The project for the New American Century

¹⁴³ <http://www.newamericancentury.org/iraqmiddleeast2001.htm>

¹⁴⁴ Στιβ Πέρι, άρθρο στην εφημερίδα Minneapolis City Pages, 30 Ιουλίου 2003.
<http://articles.citypages.com/2006-02-15/news/bin-laden-s-game/full/>

Τότε μια μικρή ομάδα αρμοδίων για τον αμυντικό σχεδιασμό, με επικεφαλής τον Πολ Γούλφοβιτς, συνέταξε ένα έγγραφο με τίτλο «Κατευθυντήριες Γραμμές Αμυντικού Σχεδιασμού», στο οποίο προβλεπόταν ότι οι ΗΠΑ, ως μοναδική υπερδύναμη, μπορούσαν να παγιώσουν τον στρατιωτικό και οικονομικό έλεγχό τους στον κόσμο σε τέτοιο βαθμό, ώστε καμία άλλη χώρα να μην μπορεί πια να ελπίζει ότι θα μπορέσει να τις αμφισβητήσει. Για το σκοπό αυτό προβλέπονταν «προληπτικοί πόλεμοι», οι οποίοι θα διεξάγονταν με σκοπό την επαναχάραξη του γεωπολιτικού χάρτη¹⁴⁵.

Τον Αύγουστο του 2002 ο Μπους φέρεται να έδωσε τη συγκατάθεσή του για τον πόλεμο κατά του Ιράκ, οπότε και ξεκίνησε η οργανωμένη εκστρατεία για να πειστούν οι Αμερικανοί πολίτες ότι ο Σαντάμ Χουσεϊν ήταν η πηγή όλων των δεινών, ότι χρηματοδοτούσε την παγκόσμια τρομοκρατία, και ότι σύντομα θα κατείχε τα όπλα –πυρηνικά, χημικά και βιολογικά- για να επιτεθεί εναντίον των ΗΠΑ και των συμμάχων τους.

Αμέσως ξεκίνησε ένας καταγισμός δηλώσεων αξιωματούχων του Λευκού Οίκου. Η αρχή έγινε με τη δήλωση του Ντικ Τσένι, ο οποίος απευθυνόμενος στις 26 Αυγούστου στην ένωση Βετεράνων είπε «Πολλοί από εμάς είμαστε πεπεισμένοι ότι αρκετά σύντομα ο Σαντάμ θα αποκτήσει πυρηνικά όπλα. Πόσο σύντομα, δεν είμαστε σε θέση να υπολογίσουμε ακριβώς»¹⁴⁶. Ήταν μία βολική αόριστη τοποθέτηση.

Πολλοί αναλυτές ισχυρίστηκαν ότι ο Πρόεδρος είχε την εμμονή «να ολοκληρώσει αυτό που άφησε στη μέση ο πατέρας του», την οριστική δηλαδή καταστροφή του Σαντάμ Χουσεϊν. «Ο πόλεμος που έχουμε κηρύξει στην τρομοκρατία» λέει ο Μπους, «μπορεί να αρχίζει με την Αλ Κάιντα, αλλά δεν πρόκειται να σταματήσει πριν εντοπιστεί και εξουδετερωθεί και η τελευταία ομάδα της διεθνούς τρομοκρατίας». Η εισβολή στο Ιράκ και η κατοχή του παρουσιάστηκαν στον αμερικανικό λαό από τον πρόεδρο Μπους ως αναπόσπαστο στοιχείο του «πολέμου κατά της τρομοκρατίας» και ως η κεντρική ιδέα του αόριστου και επιθετικού «δόγματος Μπους».

¹⁴⁵ Christopher Scheer, Robert Scheer, Lakshmi Chaudhy, ό.π. σελ.31

¹⁴⁶ Ibid. σελ.26

2.3.4. Επιχειρήματα υπέρ του πολέμου στο Ιράκ

Η επικοινωνιακή πολιτική της κυβέρνησης Μπους στηρίχθηκε σε μία αθρόα δημοσιοποίηση απόρρητων στοιχείων, πρακτική η οποία επρόκειτο μελλοντικά να αποβεί εις βάρος του Λευκού Οίκου. Η προσεκτική μελέτη της περιόδου μετά την ανάληψη της προεδρίας από τον Μπους αποκαλύπτει μία σαφή και ανησυχητική πρακτική, τη χειραγώγηση πληροφοριών έτσι ώστε να ταιριάζουν σε προκατασκευασμένες θεωρίες της κυβέρνησης και να υποστηρίζουν θέσεις βασισμένες όχι σε γεγονότα, αλλά στην πολιτική ατζέντα της. Οι απόρρητες εκθέσεις αποτέλεσαν τη βάση των αμερικανικών ισχυρισμών ότι Σαντάμ Χουσεϊν και τα όπλα μαζικής καταστροφής που είχε στη διάθεσή του, αποτελούσαν άμεση και πραγματική απειλή.

Για τη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το Ιράκ, ο Ντόναλντ Ράμσφελντ, χρησιμοποίησε το λεγόμενο Γραφείο Ειδικών Σχεδίων,¹⁴⁷ που συγκρότησε ο ίδιος ως προσωπική υπηρεσία πληροφοριών. Το Γραφείο Ειδικών Σχεδίων συγκέντρωσε ένα πλήθος μη διασταυρωμένων πληροφοριών από αναφορές αξιωματούχων της Διεύθυνσης Επιχειρήσεων της CIA, η οποία επίσης στηριζόταν σε μεγάλο βαθμό στις πληροφορίες που παρείχε το Εθνικό Ιρακινό Κογκρέσο (INC), μια οργάνωση η οποία απέκτησε τεράστια εξουσία κατά την περίοδο προετοιμασίας του πολέμου. Αυτό το δίκτυο, ωθούμενο από ιδεολογικά κίνητρα, λειτουργούσε ως σκιώδης κυβέρνηση και αποδείχτηκε αρκετά ισχυρό, ώστε να υπερισχύσει στην αντιπαράθεση με το Υπουργείο Εξωτερικών και τη CIA.

Τα στελέχη του Πενταγώνου απαιτούσαν πειστικά από τα στελέχη της διεύθυνσης επιχειρήσεων να μην απορρίψουν την παραμικρή αναφορά εφόσον ενίσχυε τα επιχειρήματα της κυβέρνησης υπέρ του πολέμου. Ο Μπους παρουσίασε κατ' επανάληψη παραπλανητικά στοιχεία στις ομιλίες του υπέρ του πολέμου.

Ωστόσο, η πραγματοποίηση αυτού του πολέμου, δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Εκτός Ουάσινγκτον υπήρχαν σημαντικές αντιρρήσεις για την κήρυξη ενός πολέμου, χωρίς την συγκατάθεση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. Για να οδηγήσει τις ΗΠΑ σε έναν προληπτικό πόλεμο εναντίον μιας χώρας η οποία βρίσκεται 6.000 μίλια μακριά, η κυβέρνηση Μπους έπρεπε να εδραιώσει στη συλλογική συνείδηση των πολιτών πέντε «γεγονότα» κλειδιά, τα οποία θα αποτελούσαν τη βάση για την ανάπτυξη εκατοντάδων χιλιάδων στρατευμάτων και τη δαπάνη δισεκατομμυρίων δολαρίων στην προσπάθεια αυτή.

¹⁴⁷ Ibid. σελ.23

1. Το Ιράκ συνδέεται άμεσα με την 11^η Σεπτεμβρίου και την Αλ Κάϊντα.
2. Το Ιράκ κατέχει παρανόμως χημικά και βιολογικά όπλα, τα οποία συνιστούν απειλή κατά των ΗΠΑ και των συμμάχων τους.
3. Το Ιράκ προσπαθεί να αποκτήσει ή και πιθανώς να διαθέτει ήδη τα μέσα για την κατασκευή πυρηνικού οπλοστασίου.
4. Η κατάληψη του Ιράκ θα είναι εύκολη υπόθεση για τα αμερικανικά στρατεύματα και ο λαός θα μας υποδεχθεί σαν ελευθερωτές και θα συνεργαστεί πλήρως μαζί μας για την ανοικοδόμηση της χώρας.
5. Το Ιράκ με την βοήθεια και την καθοδήγηση των ΗΠΑ, μπορεί να γίνει μία χώρα πρότυπο δημοκρατίας και σταθερότητας για όλη τη Μέση Ανατολή¹⁴⁸.

Τα πέντε ψέματα δεν ήταν καθόλου αυθαίρετα. Ήταν προσεκτικά επιλεγμένα, έτσι ώστε να καμφθεί ο φυσικός απομονωτισμός των Αμερικανών, γιατί για να εμπλακεί ο αμερικανικός λαός σ' ένα πόλεμο, πρέπει να αισθάνεται ότι αντιμετωπίζει έναν άμεσο και συγκεκριμένο κίνδυνο¹⁴⁹.

Το γεγονός ότι το υπέδαφος του Ιράκ κρύβει το δεύτερο μεγαλύτερο απόθεμα πετρελαίου στον κόσμο, δυσκόλευε ακόμα περισσότερο την επιχειρηματολογία υπέρ της κατάληψης της χώρας, γιατί στους Αμερικανούς δεν αρέσει η ιδέα ότι είναι ιμπεριαλιστές. Όμως μετά την απίστευτη φρίκη της 11^η Σεπτεμβρίου, οι Αμερικανοί επιζητούσαν ασφάλεια και εκδίκηση και αυτό δινόταν με μόνη διέξοδο τον διαρκή πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες καταναλίσκουν επί του παρόντος 19,5 εκ. βαρέλια την ημέρα, με άλλα λόγια το 26% της παγκόσμιας κατανάλωσης πετρελαίου. Οι ΗΠΑ πρέπει να εισάγουν 9,8 εκ. βαρέλια την ημέρα, δηλαδή περισσότερο από το μισό πετρέλαιο που καταναλώνεται. Ο μόνος τρόπος που είχαν οι ΗΠΑ να ξεπεράσουν τη συντριπτική τους εξάρτηση από το πετρέλαιο, ήταν να ελέγξουν το 67% των πετρελαϊκών αποθεμάτων παγκοσμίως, κοινώς όσα αποθέματα βρίσκονταν στον Περσικό Κόλπο. Μόνο τα γνωστά αποθέματα του Ιράκ είναι 112,5 εκ. βαρέλια, δηλαδή το 11% της παγκόσμιας παραγωγής πετρελαίου και μόνο η Σαουδική Αραβία διαθέτει μεγαλύτερες ποσότητες. Κατά μία άποψη, το πετρέλαιο ήταν και αυτό ένα από τα κίνητρα, ακόμα και αν επισήμως δεν το παραδέχτηκαν ποτέ¹⁵⁰.

¹⁴⁸ Ibid. σσ.42-43

¹⁴⁹ Ibid. σσ.37-38

¹⁵⁰ Norman Meiler, *Γιατί κάνουμε αυτόν τον πόλεμο;*, Εκδόσεις Ωκεανίδα, σσ.71-72

Κάθε Αμερικανός Πρόεδρος γνωρίζει ότι, για να πειστεί ο αμερικανικός λαός να εμπλακεί σε πόλεμο, χρειάζονται τουλάχιστον 2 βασικά στοιχεία: η αίσθηση αυτοάμυνας και η αίσθηση του ηθικού καθήκοντος. Στην τρομοκρατία, η κυβέρνηση Μπους, βρήκε τον τέλειο εχθρό, ο οποίος συνόψιζε όλα τα παραπάνω στοιχεία. Στο ετήσιο διάγγελμα του 2002¹⁵¹, πλημμυρισμένος από ενθουσιασμό για τη νίκη στο Αφγανιστάν, ο Μπους διακήρυττε: «...Όσο λειτουργούν στρατόπεδα εκπαίδευσης, όσο κάποιες χώρες υποθάλπτουν τρομοκράτες, η ελευθερία κινδυνεύει και η Αμερική και οι σύμμαχοί της δεν πρέπει να το επιτρέψουν και δεν θα το επιτρέψουν».

Τον επόμενο χρόνο, η κυβέρνηση Μπους, προσπάθησε να πείσει τους Αμερικανούς πολίτες ότι: πρώτον, ο Σαντάμ είχε ήδη επιτεθεί εναντίον των ΗΠΑ μέσω των διασυνδέσεών του με την Αλ Κάϊντα και δεύτερον ότι μπορούσε να το επαναλάβει, και αυτή τη φορά θα το έκανε με βιολογικά και χημικά όπλα, και ενδεχομένως σε μερικά χρόνια και με πυρηνικά. Η κυβέρνηση Μπους δεν είχε ατράνταχτα αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξει αυτούς τους ισχυρισμούς. Αντιθέτως συνδύασε ανεξακρίβωτες πληροφορίες και υπερβολικές ρητορείες, τα οποία επανέλαβε ξανά και ξανά, έτσι ώστε να παγιωθούν στο συλλογικό υποσυνείδητο ως γεγονότα¹⁵².

Ο Λευκός Οίκος πρόβαλε και ένα επιπλέον επιχείρημα για να κάμψει τις αντιρρήσεις της κοινής γνώμης. Η εισβολή στο Ιράκ δεν ήταν μόνο απαραίτητη και σωστή, αλλά θα ήταν και περίπατος¹⁵³. Αν η επιθυμία για εκδίκηση τροφοδότησε την υποστήριξη της αμερικανικής κοινής γνώμης για τον πόλεμο κατά του Αφγανιστάν, η εύκολη νίκη διευκόλυνε την εξασφάλιση αυτής της υποστήριξης την επόμενη φορά. Όλα αυτά τα ψέματα στηρίχθηκαν και σε μία γενικότερη πρόβλεψη: ότι όταν θα τελείωναν όλα, ο αμερικανικός στρατός θα αποχωρούσε από το Ιράκ. Ένα Ιράκ, όχι μόνο απαλλαγμένο από τον Σαντάμ Χουσεΐν και τα όπλα μαζικής καταστροφής, αλλά και ένα Ιράκ δημοκρατικό, για το οποίο οι Ιρακινοί θα ήταν αιώνια ευγνώμονες.

Άλλη μία λανθάνουσα κρίση αφορούσε τη διαχείριση της οικονομίας του Ιράκ, το οποίο ουσιαστικά «βγήκε στο σφυρί» καθώς η ιρακινή κυβέρνηση ξεκίνησε μια σαρωτική αναδιοργάνωση της οικονομίας ξεπουλώντας ιρακινές εταιρείες σε ξένες επιχειρήσεις, οι οποίες εν συνεχεία εκποιήθηκαν μέσω ενός καταγισμού

¹⁵¹ http://www.bbc.co.uk/greek/news/030128_bushhopes.shtml

¹⁵² Christopher Scheer, Robert Scheer, Lakshmi Chaudhy, ό.π. σελ.

¹⁵³ Ibid. σελ.42

ιδιωτικοποιήσεων¹⁵⁴. Το γεγονός αυτό υπονόμεισε μια από τις πιο σημαντικές υποσχέσεις της ομάδας Μπους: ότι η κατοχή του Ιράκ δεν θα αποτελούσε δικαιολογία για να λεηλατηθεί η χώρα.

Τον Φεβρουάριο του 2003, ο Κόλιν Πάουελ, παρουσίασε στο Συμβούλιο Ασφαλείας στοιχεία ότι το Ιράκ παρήγαγε χημικά και βιολογικά όπλα και είχε στενούς δεσμούς με την Αλ Κάιντα. Σαν επακόλουθο των στοιχείων που παρουσίασε ο Πάουελ, οι ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ισπανία πρότειναν την έκδοση ενός Ψηφίσματος για τη λήψη στρατιωτικών μέτρων εναντίον του Ιράκ. Μετά την αντίδραση του Καναδά, της Γαλλίας, της Γερμανίας και της Ρωσίας, οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο εγκατέλειψαν την διπλωματική οδό και προχώρησαν στη λήψη μονομερούς στρατιωτικής δράσης χωρίς την έγκριση των Ηνωμένων Εθνών.

2.4. Η έναρξη των πολεμικών επιχειρήσεων

Οι πολεμικές επιχειρήσεις των Αμερικανών στο Αφγανιστάν ξεκίνησαν στις 7 Οκτωβρίου 2001¹⁵⁵. Οι από κοινού αεροπορικές επιδρομές Βρετανών και Αμερικανών με την ονομασία –Επιχείρηση Διαρκής Ειρήνη¹⁵⁶- ξεκίνησαν με τον βομβαρδισμό πιθανών στόχων που θεωρούνταν κρησφύγετα τρομοκρατών. Στις 12 Νοεμβρίου η πτώση της Καμπούλ και στις 11 Δεκεμβρίου η μάχη της Τόρα Μπόρα¹⁵⁷, η οποία περιλάμβανε από κοινού επιχειρήσεις Αμερικανών, Βρετανών και της Βόρειας Συμμαχίας, σηματοδότησαν την αρχή του τέλους του καθεστώτος των Ταλιμπάν. Στις 25 Νοεμβρίου οι Ταλιμπάν εκδιώχθηκαν από το προπύργιό τους την Καμπούλ και παραδόθηκαν στις δυνάμεις της Βόρειας Συμμαχίας. Παρά την επίσημη λήξη των εχθροπραξιών οι στρατιωτικές επιχειρήσεις συνεχίστηκαν με αποκορύφωμα την Επιχείρηση Ανακόντα¹⁵⁸ τον Μάρτιο του 2002, με στόχο την εξάρθρωση και του τελευταίου προπυργίου της Αλ Κάιντα.

Οι πολεμικές επιχειρήσεις στο Ιράκ ξεκίνησαν στις 20 Μαρτίου 2003 με την ονομασία - Επιχείρηση Απελευθέρωσης του Ιράκ -¹⁵⁹ με τη «συμμαχία των

¹⁵⁴ Ibid. σελ.45

¹⁵⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/War_in_Afghanistan_%282001%E2%80%93present%29

¹⁵⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Enduring_Freedom#Operation_Enduring_Freedom_-_Afghanistan_.28OEF-A.29

¹⁵⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Tora_Bora

¹⁵⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/War_in_Afghanistan_%282001%E2%80%93present%29#2002:_Operat_ion_Anaconda

¹⁵⁹ Operation Iraqi Liberation, http://en.wikipedia.org/wiki/Invasion_of_Iraq

επιθυμούντων»¹⁶⁰. Οι αεροπορικές επιδρομές που ξεκίνησαν ήταν ιδιαίτερα επιτυχείς καθώς σε 3 εβδομάδες κατάρρευσε τόσο η κυβέρνηση όσο και ο ιρακινός στρατός. Στις 4 Απριλίου η Βαγδάτη πέρασε στον έλεγχο των Αμερικανών και στη 1 Μαΐου 2003 ο Μπους ανακοίνωσε, από τη βάση αεροσκαφών Αβραάμ Λίνκολν, το τέλος των βασικών πολεμικών επιχειρήσεων στο Ιράκ¹⁶¹.

¹⁶⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Invasion#Invasion_by_land

¹⁶¹ http://en.wikipedia.org/wiki/2003_invasion_of_Iraq

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Επιβολή και Εδραίωση της Ειρήνης

3.1. Επιβολή ειρήνης στο Αφγανιστάν

3.1.1. Η Συμφωνία της Βόννης

Η συμφωνία της Βόννης¹⁶² καθιέρωσε τη δημιουργία της Ενδιάμεσης Αφγανικής Αρχής υπό τον Hamid Karzai, όρισε τη σύγκληση της έκτακτης Loya Jirga-Γενικής Συνέλευσης και τη δημιουργία του Ανώτατου Δικαστηρίου του Αφγανιστάν. Η συμφωνία όριζε τη σύγκληση μιας συνταγματικής Loya Jirga-Γενικής Συνέλευσης για να υιοθετήσει ένα νέο Σύνταγμα για το Αφγανιστάν. Η Ενδιάμεση Αφγανική Αρχή¹⁶³ εξουσιοδοτήθηκε, μέσα σε δύο μήνες από την έναρξη λειτουργίας της και με τη βοήθεια των Ηνωμένων Εθνών, να ορίσει τη Συνταγματική Επιτροπή για να βοηθήσει τη συνταγματική Loya Jirga - Γενική Συνέλευση στην προετοιμασία του προτεινόμενου Συντάγματος.

Η έκτακτη Loya Jirga¹⁶⁴ - Γενική Συνέλευση συνεδρίασε για να εκλεγεί ο Πρόεδρος της Ενδιάμεσης Αφγανικής Αρχής (ΑΤΑ). Στο τέλος της Συνέλευσης, που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 12 και 19 Ιουνίου 2002, ο Hamid Karzai εκλέχτηκε Πρόεδρος της ΑΙΑ. Το αποτέλεσμα της έκτακτης Loya Jirga-Γενικής Συνέλευσης ήταν, ότι για πρώτη φορά στα 23 έτη, οι Αφγανοί συμμετείχαν σε μια ψηφοφορία για να εκλέξουν τον ηγέτη τους.

Στη πρώτη φάση της συνταγματικής διαδικασίας πραγματοποιήθηκαν επιτυχείς συνεδριάσεις σε όλη τη χώρα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, οι τοπικές κοινότητες παρουσίασαν πολύ θετική ανταπόκριση, καθώς χιλιάδες άνθρωποι έδωσαν το παρόν στις τοπικές συνελεύσεις. Στη δεύτερη φάση, οι τοπικοί αντιπρόσωποι που συναντήθηκαν στα περιφερειακά κέντρα, εξέλεξαν με μυστική ψήφο τους υποψηφίους τους για την έκτακτη Loya Jirga-Γενική Συνέλευση.

Η 9μελής Συνταγματική Επιτροπή ξεκίνησε τις εργασίες της, στις 3 Νοεμβρίου 2002. Η Επιτροπή, στην οποία προήδρευε ο αντιπρόεδρος Ustad Niematullah Sharani, αποτελείτο κυρίως από νομικούς μελετητές και δικηγόρους. Το

¹⁶² <http://www.bonnagreement.org/eng/html/welcome.html>

¹⁶³ <http://www.un.org/News/Press/docs/2001/sc7248.doc.htm>

¹⁶⁴ en.wikipedia.org/wiki/Loya_Jirga

Σύνταγμα του 1964, λειτούργησε ως αφετηρία για τη σύνταξη του νέου. Η συνταγματική Loya Jirga ολοκλήρωσε τις εργασίες της επιτυχώς στις 4 Ιανουαρίου 2004, με μια σχεδόν ομόφωνη συμφωνία μεταξύ των 502 εκπροσώπων για το τελικό σχέδιο. Λαμβάνοντας υπόψη τα πολλά προβλήματα που προέκυψαν, αυτή η συμφωνία αντιπροσώπευσε ένα σημαντικό επίτευγμα. Τα ζητήματα που διευθετήθηκαν περιελάμβαναν τις αρμοδιότητες του Προέδρου, τη φυλετική αναλογία των υπουργών, τη δημιουργία της επιτροπής για την επιτήρηση της εφαρμογής του Συντάγματος, τον χρόνο διεξαγωγής των εκλογών, τον εθνικό ύμνο και την επίσημη γλώσσα.

Ο συμβιβασμός που επετεύχθη μεταξύ των υπερασπιστών των προεδρικών και κοινοβουλευτικών μορφών κυβέρνησης, οδήγησε σε ένα σύστημα που είναι προεδρικής φύσης, αλλά και με ένα μεγάλο βαθμό κοινοβουλευτικής προέλευσης. Για πρώτη φορά στη συνταγματική ιστορία του Αφγανιστάν, ο καθορισμός του πολιτεύματος περιέλαβε ρητά όλες τις μειονοτικές ομάδες. Το Σύνταγμα όριζε την ισότητα των ανδρών και των γυναικών και προώθησε την πολιτική συμμετοχή των γυναικών, με την εγγύηση ότι τουλάχιστον 25% των αντιπροσώπων στη (Wolesi Jirga) θα ήταν γυναίκες. Το Σύνταγμα παρείχε ένα πλαίσιο για την καθιέρωση του κράτους δικαίου, σύμφωνα πάντα σε αρμονία με τις πεποιθήσεις και τις επιταγές του Ισλάμ.

Η συμφωνία της Βόννης όριζε, οι, εκλογές να πραγματοποιηθούν τον Ιούνιο του 2004 - ή δύο έτη μετά τη σύγκληση της έκτακτης Loya Jirga. Στη συνέχεια προχώρησαν στη δημιουργία των εκλογικών καταλόγων. Οι τελευταίοι δημιουργήθηκαν σε δύο φάσεις, την πρώτη μεταξύ Δεκεμβρίου 2003 και Απριλίου 2004 και τη δεύτερη μεταξύ Μαΐου και Αυγούστου 2004. Στην πρώτη φάση, 1.9 εκατομμύριο ψηφοφόροι ενεγράφησαν στα οκτώ κύρια αστικά κέντρα. Η δεύτερη φάση, στην οποία οι ομάδες εγγραφής επεκτάθηκαν στην επαρχία και τις αγροτικές περιοχές, οδήγησε στην περαιτέρω εγγραφή 8.6 εκατομμύριο Αφγανών. Από τους 10.5 εκατ. Ψηφοφόρους που ενεγράφησαν συνολικά, το 41% ήταν γυναίκες.

3.1.2. Οι πρώτες εκλογές

Ο πρόεδρος του Ενωμένου Αφγανικού Κοινού Εκλογικού Διοικητικού Σώματος¹⁶⁵ (JEMB) ανήγγειλε, ότι η προεδρική εκλογή θα πραγματοποιούταν στις 9

¹⁶⁵ <http://www.jemb.org/eng/jemb.html>

Οκτωβρίου και οι κοινοβουλευτικές εκλογές θα πραγματοποιούνταν στον αφγανικό μήνα Saur (20 Απριλίου έως τις 20 Μαΐου) το 2005. Το JEMB, σημείωσε επίσης, τη διαδεδομένη ανησυχία στο Αφγανιστάν για την μη ολοκλήρωση του αποπλισμού και του φόβου ότι αυτό θα μπορούσε να επηρεάσει την έκβαση των κοινοβουλευτικών εκλογών. Παρ' όλα αυτά, η εκλογική διαδικασία εμφανίστηκε να έχει θετική επίδραση στον αποπλισμό, καθώς ήδη ο Πρόεδρος είχε εκδώσει διάταγμα, που προσδιόριζε τις μονάδες που αποστρατεύονταν και ότι θα εφαρμόζονταν οικονομικές κυρώσεις σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης.

Η προεδρική εκλογή πραγματοποιήθηκε στις 9 Οκτωβρίου 2004¹⁶⁶. Την προτροπή για μοϊκοτάρισμα που ανήγγειλε η αντιπολίτευση αγνόησε ένα μεγάλο μέρος των ψηφοφόρων, καθώς ψήφισαν 8.128.940 Αφγανοί, οι οποίοι αντιπροσώπευαν το 70% των εγγραμμένων ψηφοφόρων και εκ των οποίων το 40% ήταν γυναίκες. Η ψηφοφορία πραγματοποιήθηκε επίσης στο Πακιστάν και την ισλαμική Δημοκρατία του Ιράν, όπου περισσότεροι από 580.000 και 240.000 Αφγανοί πρόσφυγες, αντίστοιχα, ψήφισαν. Τη διαδικασία παρακολούθησαν περίπου 5.321 εσωτερικοί, 121 διεθνείς παρατηρητές και όργανα ελέγχου, 22.000 αντιπρόσωποι συμβαλλόμενων μερών, 52.000 εκπρόσωποι των υποψηφίων, καθώς επίσης και εθνικά και διεθνή μέσα. Ο Πρόεδρος Karzai κέρδισε την εκλογή με 55.4% επί των ψηφισάντων. Ακολούθησε ο Yonus Qanooni, με 16.3%, ο Haji Mohammad Mohaqeq, με 11.6% και ο Abdul Rashid Dostum, με 10%. Οι υπόλοιποι 14 υποψήφιοι έλαβαν λιγότερο από 2% των ψήφων.

Ο Πρόεδρος Karzai, διόρισε στις 23 Δεκεμβρίου 2004, ένα γραφείο¹⁶⁷ 27 μελών, αντιπροσωπευτικό της εθνοτικής σύνθεσης της χώρας, αποτελούμενο από: δέκα Παστούν, οκτώ Τατζίκους, πέντε Χαζάρους, δύο Ουζμπέκους, έναν Τουρκμάνο και έναν Baloch.

Στις 19 Μαρτίου, το JEMB ανήγγειλε ότι οι εκλογές για τα επαρχιακά Συμβούλια και τη Wolesi Jirga θα πραγματοποιούνταν στις 18 Σεπτεμβρίου. Ο Πρόεδρος Karzai εξέδωσε ένα διάταγμα, εγκρίνοντας τον αναθεωρημένο εκλογικό νόμο. Ο προκαταρκτικός κατάλογος παρουσίασε συνολικά 6.102 υποψηφίους που ενεγράφησαν, 10% των οποίων ήταν γυναίκες. Ο κατάλογος θα αναθεωρούταν έπειτα από τη συμμόρφωση των υποψηφίων με όλους τους νομικούς και συνταγματικούς όρους.

¹⁶⁶ <http://www.elections-afghanistan.org.af/>

¹⁶⁷ <http://www.jemb.org/eng/ecc.html>

Η εκλογή της Wolesi Jirga και των επαρχιακών Συμβουλίων σήμανε το τέλος της Συμφωνίας της Βόννης και έδωσε στο Αφγανιστάν μια πλήρως αντιπροσωπευτική εθνική κυβέρνηση. Όπως οριζόταν στο Σύνταγμα, το 25% της Wolesi Jirga αποτελούνταν από γυναίκες.

3.2. Εδραίωση της Ειρήνης στο Αφγανιστάν

3.2.1. Ο ρόλος της UNAMA

Η UNAMA¹⁶⁸ δημιουργήθηκε στις 28 Μαρτίου 2002 με το Ψήφισμα 1401 του Συμβουλίου Ασφαλείας Ηνωμένων Εθνών. Η αρχική εξουσιοδότησή της στόχευε στην υποστήριξη της διαδικασίας της ανοικοδόμησης και της εθνικής συμφιλίωσης του Αφγανιστάν, όπως αυτές περιγράφηκαν στη συμφωνία της Βόννης το 2001. Σήμερα, το Αφγανιστάν έχει προχωρήσει πέρα από τη Συμφωνία της Βόννης και ο στόχος της αποστολής έχει προσαρμοστεί αναλόγως. Η εξουσιοδότηση της UNAMA, που ανανεώνεται ετησίως, περιλαμβάνει πέντε κύρια στοιχεία. Αυτά είναι: α) παροχή των πολιτικών και στρατηγικών συμβουλών για τη διαδικασία ειρήνης, β) παροχή των καλών υπηρεσιών στην κυβέρνηση του Αφγανιστάν, γ) προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δ) παροχή τεχνικής βοήθειας για τη διαχείριση όλων των ανθρωπιστικών δραστηριοτήτων και ε) ανάπτυξης των δραστηριοτήτων των Η.Ε σε συντονισμό με την κυβέρνηση.

Η UNAMA είναι μια πολιτική αποστολή¹⁶⁹, που συντονίζεται και υποστηρίζεται από το τμήμα διατήρησης της ειρήνης των Ηνωμένων Εθνών. Έχει περίπου 1000 άτομα προσωπικό, η μεγάλη πλειοψηφία των οποίων (περίπου 80%) είναι Αφγανοί υπήκοοι. Το κύριο γραφείο είναι στη Καμπούλ, με οκτώ περιφερειακά γραφεία στην υπόλοιπη χώρα και έχοντας δύο γραφεία-συνδέσμους, στο Ισλαμαμπάντ και την Τεχεράνη. Η αποστολή διευθύνεται από τον Koenigs¹⁷⁰, ο οποίος είναι αντιπρόσωπος του Γενικού Γραμματέα για το Αφγανιστάν (SRSG) και έχει γενική ευθύνη για όλες τις δραστηριότητες των Η.Ε στη χώρα. Σαν «ενσωματωμένη» αποστολή, η UNAMA έχει δύο κύριους πυλώνες. Ο ένας εξετάζει τα ζητήματα ανάπτυξης, και ο άλλος διαχειρίζεται τα πολιτικά θέματα. Αυτοί

¹⁶⁸ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/309/14/PDF/N0230914.pdf?OpenElement>

¹⁶⁹ <http://www.unama-afg.org/>

¹⁷⁰ http://www.unama-afg.org/news/_statement/SRSG/index.htm

διευθύνονται από τους δύο αναπληρωτές του SRSR, τον BO Asplund, και τον Christopher Alexander αντίστοιχα.

Οι προτεραιότητες¹⁷¹ της UNAMA περιλαμβάνουν την ενίσχυση των αφγανικών αρχών και την οικοδόμηση της αφγανικής διοίκησης, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης των οργάνων της καλής διακυβέρνησης, του νόμου, της τάξης, και της ασφάλειας. Έμφαση δίνεται επίσης στην αύξηση της απασχόλησης και τα σχέδια εργασίας, τα οποία παρέχουν εισόδημα στις οικογένειες. Η UNAMA, διαδραματίζει έναν βασικό ρόλο στην προώθηση της διεθνούς δέσμευσης του Αφγανιστάν για περιφερειακή συνεργασία, τον συντονισμό των ανθρωπιστικών αποστολών και την προστασία και προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένης και της προστασίας των πολιτών κατά τη διάρκεια των ενόπλων συγκρούσεων.

Οι βασικές πτυχές της πολιτικής εξουσιοδότησης της UNAMA¹⁷² περιλαμβάνουν: την υποστήριξη της εφαρμογής των θεσμικών και πολιτικών στόχων της συμφωνίας της Βόννης, καθώς επίσης και μια σειρά στόχων θεμελίωσης της ειρήνης όπως: παρεμπόδιση και επίλυση των συγκρούσεων, οικοδόμηση της εμπιστοσύνης και προώθηση της εθνικής συμφιλίωσης, έλεγχο της κατάστασης των πολιτικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων και έρευνα των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επίσης συμβάλλει όπου είναι απαραίτητο μέσω της διατήρησης ενός καλού επιπέδου διαλόγου με τους Αφγανούς πολιτικούς ηγέτες, τα πολιτικά κόμματα και άλλες κοινωνικές ομάδες, όργανα, και αντιπροσώπους των κεντρικών αρχών, με απώτερο στόχο την επίτευξη της ειρήνης και της σταθερότητας.

Στις 31 Μαρτίου έως τις 1η Απριλίου 2004, μια διάσκεψη χορηγών για το Αφγανιστάν πραγματοποιήθηκε στο Βερολίνο¹⁷³ και αποφάσισε την αύξηση της ανθρωπιστικής βοήθειας σε 8.2 δις δολάρια για την αποκατάσταση του Αφγανιστάν. Αυτή η γενναιοδωρία υπογράμμισε την εμπιστοσύνη στο πρόσωπο του Προέδρου Karzai και δόθηκε σαν επιβράβευση στη κυβέρνηση, λόγω του αποτελεσματικού χειρισμού των κεφαλαίων που χορηγήθηκαν μέχρι τώρα.

Η Διάσκεψη, ενέκρινε επίσης ένα σχέδιο εργασίας που προσαρτήθηκε στη Διακήρυξη, το οποίο παρείχε ένα σχεδιάγραμμα διεθνούς συνεργασίας με την αφγανική κυβέρνηση. Το σχέδιο εργασίας, που επικυρώθηκε από το αφγανικό

¹⁷¹ http://www.unama-afg.org/about/ pa/political_affairs.htm

¹⁷² http://www.unama-afg.org/about/ addtheme/Additional_Theme.htm

¹⁷³ <http://www.hri.org/cgi-bin/brief?/news/europe/bbc/2004/04-03-31.bbc.html>

γραφείο, παρείχε τις συγκριτικές μετρήσεις επιδόσεων και τους στόχους που εκπληρώνονταν, στην ασφάλεια και στην οικονομία. Επίσης συμφωνήθηκε ένα ισχυρό πλαίσιο περιφερειακής συνεργασίας για τα ναρκωτικά.

Στα περιθώρια της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, δύο άλλες σημαντικές συνεδριάσεις πραγματοποιήθηκαν. Μια συνεδρίαση των Αφγανών αστών, οι οποίοι προέβησαν σε ένα σύνολο χρήσιμων συστάσεων στην αφγανική κυβέρνηση. Επίσης, πραγματοποιήθηκε μια συνεδρίαση των χορηγών για τις προεδρικές και τις κοινοβουλευτικές εκλογές, που θα πραγματοποιούνταν το Σεπτέμβριο στο Αφγανιστάν.

Οι διαδικασίες για την ανακούφιση, την αποκατάσταση και την ανοικοδόμηση του Αφγανιστάν άρχισαν με μια Διεθνή Διάσκεψη¹⁷⁴ για τις προσπάθειες ανοικοδόμησης του Αφγανιστάν που διοργανώθηκε στο Τόκιο στις 21 και 22 Ιανουαρίου 2002. Με τη διάσκεψη του Τόκιο οι ΗΠΑ δεσμεύτηκαν να προσφέρουν στο Αφγανιστάν 5 δις δολάρια, σε βάθος έξι ετών.

3.2.2. Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η επιστροφή των προσφύγων¹⁷⁵ από τις γειτονικές χώρες συντονίζεται από το Υπουργείο Προσφύγων και Επαναπατρισμού (MORR) και υποστηρίζεται από τα Ηνωμένα Έθνη, τον υψηλό Επίτροπο για τους πρόσφυγες (cUnher), τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (IOM), το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά (UNICEF), το Πρόγραμμα Παγκόσμιων Τροφίμων (ΠΕΠ), την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO) και διάφορες εθνικές και διεθνείς ΜΚΟ.

Μέχρι το τέλος της Αυγούστου 2002, το UNHCR¹⁷⁶, το οποίο συνεργάζεται στενά με το αφγανικό Υπουργείο Προσφύγων και Επαναπατρισμού, είχε βοηθήσει στην επιστροφή περίπου 1.6 εκατομμύρια προσφύγων από τις γειτονικές χώρες. Αυτό διευκολύνθηκε μέσω της καθιέρωσης 14 κέντρων διανομής, τα οποία παρείχαν οικιακές προμήθειες και 15 εκατομμύρια δολάρια στις επιχορηγήσεις των ταξιδιών στις οικογένειες που επαναπατρίζονταν. Ένα δίκτυο προστασίας των επαναπατριζόμενων οργανώθηκε σε όλο το Αφγανιστάν σε συνεργασία με την ΑΤΑ, την αντιπροσωπεία των Ηνωμένων Εθνών, τις διεθνείς οργανώσεις και τις ΜΚΟ.

¹⁷⁴ <http://www.in.gr/news/article.asp?lngEntityID=354841>

¹⁷⁵ http://www.unama-afg.org/about/hr/Human_Rights.htm

¹⁷⁶ <http://www.unhcr.org/country/afg.html>

3.2.3. Αναδιάρθρωση Δημόσιας Διοίκησης

3.2.3.1. Δημόσια Διοίκηση

Τα Υπουργεία Οικονομικών, Προγραμματισμού και Εσωτερικών, μαζί με το MRRD, την Αφγανική Αρχή Συντονισμού της Βοήθειας (AACA) και του Κεντρικού Γραφείου Στατιστικών (EAY (Επιτροπή Ανωτέρων Υπαλλήλων)), είναι οι κυβερνητικοί οργανισμοί που κατευθύνουν τα προγράμματα που υποστηρίζονται από την Παγκόσμια Τράπεζα και το ΠΑΗΕ. Η Παγκόσμια Τράπεζα¹⁷⁷ παρείχε τις πολιτικές συμβουλές, μέσω της καθιέρωσης των μηχανισμών συντονισμού και ενίσχυσης των συστημάτων πληροφοριών, για την ενίσχυση της τεχνολογίας των επικοινωνιών (ICT). Η Παγκόσμια Τράπεζα πρόσφερε επίσης την υποστήριξη στην κατάρτιση του προσωπικού των Υπουργείων, έτσι ώστε να υπάρξει περαιτέρω βελτίωση και αυτοματοποίηση της χρηματοδότησης. Η Παγκόσμια Τράπεζα διαχειρίζεται επίσης το Ταμείο Εμπιστοσύνης και Αναδημιουργίας του Αφγανιστάν (ARTF), το οποίο παρέχει την υποστήριξη για τον αφγανικό προϋπολογισμό.

3.2.3.2. Ανθρωπιστική βοήθεια

Το 2002 υπήρξε σημαντική βελτίωση σε ορισμένους τομείς. Η επιστροφή των προσφύγων υπερέβη τις προσδοκίες, αλλά και το σχολικό πρόγραμμα προσέλκυσε πάνω από τρία εκατομμύρια νέων μαθητών, μέσα σε τρεις μήνες από την έναρξη της Αφγανικής Μεταβατικής Αρχής¹⁷⁸. Επιπλέον, τα Ηνωμένα Έθνη βοήθησαν στη πρόληψη των δυσμενών αποτελεσμάτων των φυσικών καταστροφών, ιδιαίτερα στα θύματα σεισμού και πλημμύρων. Η βοήθεια στους Αφγανούς επικεντρώθηκε στους δύσκολους χειμωνιάτικους μήνες του 2001-2002, καθώς επίσης και στη παροχή επισιτιστικής βοήθειας στο 60% των πολιτών.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, πολλά προβλήματα απαίτησαν την άμεση δραστηριοποίηση, καθώς οι πόλεις και οι αγροτικές κοινότητες αντιμετώπιζαν τη γρήγορη εισροή των επαναπατρισθέντων προσφύγων, ενώ τα επίπεδα χρόνιου υποσιτισμού, και κοινωνικοοικονομικής ευπάθειας παρέμειναν ανησυχητικά υψηλά. Με μια μεγάλη μερίδα του πληθυσμού εξαρτώμενου από κάποια μορφή ανθρωπιστικής βοήθειας, η Αφγανική Μεταβατική Αρχή (ATA) αγωνίστηκε να

¹⁷⁷ <http://www.worldbank.org.af/external/default/main?menuPK=306016&pagePK=141155&piPK=141124&theSitePK=305985>

¹⁷⁸ http://www.unama-afg.org/about/_rrr/3r.htm

καθιερώσει πηγές εισοδήματος και να αρχίσει τη μεταρρύθμιση των δημόσιων υπηρεσιών.

Η ΑΤΑ, επικύρωσε τη μεταβατική στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών, η οποία εστίασε στην επιτάχυνση της ανάπτυξης της κυβερνητικής ικανότητας και στην αποκέντρωση της βοήθειας. Τον Απρίλιο του 2002, η αφγανική κυβέρνηση προώθησε το Πλαίσιο Εθνικής Ανάπτυξης¹⁷⁹ (NDF), το οποίο καθόρισε τις περιοχές στις οποίες θα διοχετευόταν η βοήθεια. Διάφορα σημαντικά θέματα καθορίστηκαν στο NDF τα οποία ενσωμάτωναν τα στάδια του κοινωνικού προγραμματισμού: ανάπτυξη και κοινοτική συμμετοχή, έλεγχος ναρκωτικών, εδραίωση ειρήνης και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Ο συντονιστής αυτού του προγράμματος είναι το Υπουργείο Παιδείας που υποστηρίζεται από την UNICEF και την εκπαιδευτική, επιστημονική και πολιτιστική οργάνωση Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) και άλλες ΜΚΟ. Το Υπουργείο Παιδείας προσπάθησε να ενισχύσει 1.78 εκατ. παιδιά για να επιστρέψουν στα σχολεία. Μια κοινή αξιολόγηση από το ΜΟΕ και τη UNICEF κατέδειξε ότι οι αριθμοί συμμετοχής των μαθητών και των δασκάλων υπερέβησαν όλες τις προσδοκίες. Υπολογίστηκε ότι σχεδόν τρία εκατομμύρια παιδιά ενεγράφησαν στα σχολεία. Τα κορίτσια αποτέλεσαν το 30% του συνολικού αριθμού των μαθητών, και μια αρχική σύγκριση με την κατάσταση που επικρατούσε πριν από τις Μαρτίου 2002, έδειξε ότι είχε υπάρξει μια αύξηση στην εγγραφή των κοριτσιών σχεδόν κατά 90%. Επιπλέον στους 70.000 δασκάλους, οι γυναίκες αντιπροσώπευαν το 28% του διδάσκοντα σώματος.

3.2.3.3. Υγεία και Διατροφή

Το Υπουργείο Δημόσιας Υγείας (MoPH) συντονίζει αυτό το πρόγραμμα¹⁸⁰, που υποστηρίζεται από το Υπουργείο Γεωργίας και τα προγράμματα Αγροτικής Αποκατάστασης, Αγροτικής Ανάπτυξης, Αστικής Ανάπτυξης και Κατοικίας. Επίσης συμμετέχουν η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO), η UNICEF, η Ενωμένη αντιπροσωπεία για τη διεθνή ανάπτυξη (USAID) και ΜΚΟ για την υγεία (MSH).

Στον τομέα της υγείας, το Αφγανιστάν κατέβαλε τεράστιες προσπάθειες να καταπολεμήσει την πολιομυελίτιδα. Πάνω από 1.3 εκατομμύριο παιδιά εμβολιάστηκαν στις εκστρατείες ημερών ανοσοποίησης πολιομυελίτιδας (NIDs) στην

¹⁷⁹ <http://www.unama-afg.org/about/gender/Gender.htm>

¹⁸⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Focus_Humanitarian_Assistance

επαρχία Bamiyan και τις νότιες και ανατολικές περιοχές. Το NIDs τον Απρίλιο και Μάιο 2002 εμβολίασε περισσότερα από 6 εκατομμύριο παιδιά κάτω από 5 ετών.

Η μητρική θνησιμότητα¹⁸¹ στο Αφγανιστάν, που υπολογίζεται μεταξύ 820 και 1.700 θανάτων ανά 100.000 γεννήσεις βρεφών. Το Υπουργείο Δημόσιας Υγείας, που υποστηρίζεται από τη UNICEF και το Κέντρο για τον Έλεγχο και την Πρόληψη Ασθενειών, πραγματοποίησε μια μελέτη για τη μητρική θνησιμότητα. Η έρευνα, κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι οι αφγανές είχαν ένα από τα πιο υψηλά επίπεδα μητρικής θνησιμότητας στον κόσμο. Η διαμόρφωση μιας εθνικής πολιτικής υγείας και οδηγιών υγειονομικής περίθαλψης ολοκληρώθηκε υπό την καθοδήγηση των κέντρων πληροφόρησης υγείας.

3.2.4. Δημιουργία αφγανικού στρατού και αστυνομίας

Μετά την επέμβαση, ο στρατός του Αφγανιστάν¹⁸² άρχισε να οργανώνεται ξανά από τις ξένες δυνάμεις, παρά τα όποια προβλήματα οργάνωσης και υποδομής. Το 2004 υπήρξε πρόοδος στη διαδικασία αποστράτευσης και αφοπλισμού, στη καθιέρωση του νέου αφγανικού εθνικού στρατού και της εθνικής αστυνομίας καθώς επίσης και στη μεταρρύθμιση του τομέα της δικαιοσύνης, την υποστήριξη από τη διεθνή κοινότητα, ιδιαίτερα μέσω της παρουσίας διεθνών στρατιωτικών δυνάμεων. Από το 2007 και μετά, ο στρατός άρχισε να λειτουργεί και ανεξάρτητα από το NATO. Ο πρόεδρος του Αφγανιστάν είναι ο επικεφαλής του στρατού και ο στρατός διοικείται από Εθνική Στρατιωτική Επιτροπή, που εδρεύει στην Καμπούλ.

Ο αφγανικός εθνικός στρατός¹⁸³, που διαμορφώνεται κάτω από την εποπτεία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, που βοηθείται από τη Γαλλία, έχει αυξηθεί σε περίπου 15.000 εκπαιδευμένο προσωπικό. Η πλήρης δύναμη, θα αποτελείται από περίπου 70.000 στρατιώτες που οργανώνονται σε πέντε σώματα: το κεντρικό σώμα στη Καμπούλ και τέσσερα περιφερειακά σώματα σε Kandahar, Paktia, και στο Balkh. Σε πέντε με επτά χρόνια αναμένεται να καθιερωθεί πλήρως το περιφερειακό σώμα. Η διαδικασία έχει αρχίσει, με τέσσερις περιφερειακούς διοικητές σώματος.

Η ολοκλήρωση της συγκρότησης του αφγανικού εθνικού στρατού κατά τη διάρκεια του 2004, ήταν η εγγύηση για την προεδρική εκλογή. Ήταν ένα αναπόσπαστο τμήμα του εθνικού σχεδίου ασφάλειας και διαδραμάτισε έναν

¹⁸¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Humanitarian_aid

¹⁸² http://www.unama-afg.org/about/_ss/Security_Sector.htm

¹⁸³ http://www.unama-afg.org/about/_ss/Security_Sector.htm

σημαντικό ρόλο στην πρόληψη τρομοκρατικών πράξεων. Σε όλη την εκλογή οι στρατιώτες ήταν παρόντες στη διαδικασία, και ήταν σε θέση να συνεργάζονται αρμονικά με τους πολίτες.

Η διαδικασία αποστράτευσης, αφοπλισμού και επανένωσης¹⁸⁴, που υποστηρίχθηκε από το Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ηνωμένων Εθνών (ΠΑΗΕ) και την Ιαπωνία, ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2003. Έχει δύο σημαντικούς στόχους: την αποστράτευση των στρατιωτών από τις υπάρχουσες μονάδες και την απόσυρση των βαρέων όπλων. Οι συμμετέχοντες στη διάσκεψη του Βερολίνου τον Απρίλιο του 2004 κατάφεραν να αποστρατεύσουν τουλάχιστον το 40% από τους 100.000 στρατιώτες. Επίσης, ζητήθηκε από την κυβέρνηση και τη διεθνή κοινότητα να συνεχίσουν και να εντείνουν τις προσπάθειες εθνικού αφοπλισμού, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ασφαλέστερο περιβάλλον για τους υποψηφίους και τους ψηφοφόρους.

Η κατάρτιση, η επάνδρωση και η στήριξη μιας αποτελεσματικής αστυνομικής δύναμης είναι ένα επίσης ζωτικής σημασίας στοιχείο για την εμπέδωση της ασφάλειας και του κράτους δικαίου στο Αφγανιστάν. Η υπάρχουσα αστυνομική δύναμη συνεχίζει να πάσχει από μια έλλειψη καλά εκπαιδευμένων ανώτερων υπαλλήλων, κατάλληλου εξοπλισμού και αποτελεσματικών δομών. Στη διάσκεψη της Doha¹⁸⁵ σχετικά με την αναδιοργάνωση της αστυνομίας, στις 19 Μαΐου 2004, τα Ηνωμένα Έθνη φιλοξένησαν από κοινού τις κυβερνήσεις του Αφγανιστάν, της Γερμανίας και του Κατάρ και δέσμευσαν \$350 εκατομμύρια για τα προγράμματα αναμόρφωσης της αστυνομίας για τα επόμενα χρόνια.

3.2.5. Μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης

Η μεταρρύθμιση στον τομέα της δικαιοσύνης¹⁸⁶, που συνεπικουρείται από την Ιταλία, είναι βασισμένη σε δύο αλληλοσυμπληρούμενους στόχους: στην ενίσχυση της πολιτικής βούλησης και στην παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας. Η νομική μεταρρύθμιση στην εκπαίδευση, υποστηρίζεται επίσης από το ΠΑΗΕ και είναι ένα κρίσιμο βήμα για την εξασφάλιση μιας νέας γενιάς δικαστικών. Δύο νομικά εκπαιδευτικά συστήματα λειτουργούν παράλληλα: η Νομική Σχολή και η Sharia. Και οι δύο έχουν πολύ παλαιά προγράμματα σπουδών που δεν έχουν αναθεωρηθεί κατά

¹⁸⁴ http://www.unama-afg.org/about/ss/Security_Sector.htm

¹⁸⁵ <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue1/greek/art4.html>

¹⁸⁶ http://www.unama-afg.org/about/ss/Security_Sector.htm

τη διάρκεια των προηγούμενων 25 ετών. Οι μελλοντικές ενέργειες θα περιλαμβάνουν την καθιέρωση μιας επιτροπής εμπειρογνομόνων οι οποίοι θα συνεργαστούν στενά με το Υπουργείο Παιδείας για τη δημιουργία νέων συνδέσμων με τα ξένα δικαστικά όργανα, την αποκατάσταση της φυσικής υποδομής (οι εγκαταστάσεις δικαιοσύνης σε έξι επαρχίες, συμπεριλαμβανομένου του Καμπούλ, αποκαθίστανται) και τον εκσυγχρονισμό των νόμων.

Συμπληρωματική στη προσπάθεια μεταρρύθμισης της δικαιοσύνης, είναι η αποκατάσταση του σωφρονιστικού συστήματος, το οποίο υποστηρίζεται από το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα¹⁸⁷. Μια πρώτη μεταρρύθμιση ήταν η μεταφορά της διοίκησης των φυλακών από το Υπουργείο Εσωτερικών στο Υπουργείο Δικαιοσύνης. Ένας νόμος σχετικά με τις μεθόδους σωφρονισμού οριστικοποιείται από το Γραφείο Ηνωμένων Εθνών και είναι αυτή την περίοδο υπό αναθεώρηση, από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Το γραφείο έχει αρχίσει επίσης, την αποκατάσταση των εγκαταστάσεων κράτησης στη Καμπούλ και άλλες επαρχίες, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται στα διεθνή πρότυπα. Το γραφείο Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα, παρέχει επίσης τις γνωμοδοτικές υπηρεσίες και τη νομοθετική βοήθεια για την επικύρωση και την εφαρμογή των 12 μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η συνδρομή αφορά την αναθεώρηση και τη σύνταξη της σχετικής εθνικής νομοθεσίας, και την πρακτική εφαρμογή της.

Δραστηριότητες για την καταπολέμηση των ναρκωτικών

Η διάσκεψη της Doha, έδωσε έμφαση επίσης, στην καταπολέμηση -αυτού που ο Γενικός Γραμματέας έχει καλέσει «αυξανόμενη παλίρροια»- της οικονομίας φαρμάκων, την παραγωγή οπίου. Η παραγωγή οπίου το 2003 στο Αφγανιστάν, που υπολογίστηκε σε 3.600 τόνους, ή 80.000 εκτάρια, είναι αισθητά αυξημένη από τον ήδη υψηλό αριθμό του 2002 που αντιπροσώπευε ένα εισόδημα πάνω από το μισό του εθνικού εισοδήματος του Αφγανιστάν.

Το Αφγανιστάν παραμένει ο μεγαλύτερος παραγωγός οπίου παγκοσμίως, αποτελώντας 75% της παγκόσμιας παραγωγής¹⁸⁸. Η οικονομική εξάρτηση στην καλλιέργεια παπαρούνων, η περιορισμένη επιβολή νόμου, η δωροδοκία και η έλλειψη ενός αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου για τον έλεγχο ναρκωτικών, δυσκολεύουν

¹⁸⁷ http://www.unama-afg.org/about/hr/hr_commission.html

¹⁸⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Opium_production_in_Afghanistan

την αντιμετώπιση της κατάστασης. Τα ναρκωτικά γίνονται μια αυξανόμενη απειλή για την εθνική ασφάλεια, την κοινωνική σταθερότητα και την κυβερνητική αποτελεσματικότητα. Το Ηνωμένο Βασίλειο έχει αναλάβει τον καθοδηγητικό ρόλο να αντιμετωπιστεί αυτό το ιδιαίτερα δύσκολο θέμα.

3.2.6. Ανθρώπινα Δικαιώματα

Τον Μάρτιο του 2002 ανώτατοι αξιωματούχοι της CIA εξουσιοδότησαν τον στρατό κατοχής να χρησιμοποιεί σκληρές τεχνικές ανάκρισης. Ο πρόεδρος Μπους ανακοίνωσε¹⁸⁹ ότι τα μέλη της Αλ Κάϊντα που συνελήφθησαν δεν υπάγονται στη Συνθήκη της Ρώμης για το Δίκαιο του Πολέμου και τα Δικαιώματα των Κρατουμένων, καθώς αυτός δεν ήταν ένας συμβατικός πόλεμος, όπως αυτός οριζόταν από τη συνθήκη.

Στο πρόγραμμα εργασιών της Διακήρυξης του Βερολίνου, η κυβέρνηση του Αφγανιστάν, δεσμεύτηκε να λάβει διάφορα μέτρα για να εξασφαλιστεί η ελευθερία έκφρασης και πολιτικής οργάνωσης, ένα πεδίο δραστηριότητας ίσων ευκαιριών για τα πολιτικά κόμματα και τους υποψηφίους τους, ουδέτερες δημόσιες υπηρεσίες, η ελευθερία του Τύπου και η ίση πρόσβαση σε αυτό. Κατόπιν παράκλησης της κυβέρνησης του Αφγανιστάν, η UNAMA προετοιμάστηκε, μαζί με την Αφγανική Επιτροπή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, να ελέγξει με προσοχή την εφαρμογή των πολιτικών δικαιωμάτων σε ολόκληρη τη χώρα.

3.3. Εδραίωση της Ειρήνης στο Ιράκ

3.3.1. Ο ρόλος της UNAMI

Εγκεκριμένο τον Ιούνιο 2004, το ψήφισμα 1546¹⁹⁰ του Συμβουλίου Ασφαλείας έθεσε μια νέα φάση στη μεταβατική διαδικασία του Ιράκ και επέτρεψε στην UNAMI να βοηθήσει σε διάφορους τομείς στην πολιτική διαδικασία. Εκτός από το να επικυρώσει το σχηματισμό της προσωρινής κυβέρνησης του Ιράκ, στις 30 Ιουνίου 2004, το άρθρο 7(α)¹⁹¹ του Ψηφίσματος προσδιόρισε την πολιτική εξουσιοδότηση της αποστολής, κατόπιν αιτήματος της ιρακινής κυβέρνησης, για να

¹⁸⁹ http://www.unama-afg.org/about/hr/hr_commission.html

¹⁹⁰ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/381/16/PDF/N0438116.pdf?OpenElement>

¹⁹¹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/381/16/PDF/N0438116.pdf?OpenElement>

συνδράμει στη σύγκληση μιας Εθνικής Διάσκεψης και να οριστεί το Συμβούλιο που θα συνεπικουρούσε την Ανεξάρτητη Εκλογική Επιτροπή του Ιράκ (IECI), την Προσωρινή Κυβέρνηση του Ιράκ και τη Μεταβατική Εθνική Συνέλευση στη διαδικασία προς τις εκλογές, τη σύνταξη του Εθνικού Συντάγματος από Ιρακινούς, συμπεριλαμβανομένης και της διενέργειας δημοψηφίσματος. Το άρθρο 7(β) εστιάζει στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ανθρωπιστικές εξουσίες της UNAMI.

Η UNAMI δημιουργήθηκε με το Ψήφισμα 1500¹⁹² του ΣΑ των ΗΕ στις 14 Αυγούστου 2003, σαν την αποστολή που ακολούθησε το πρόγραμμα Oil-for-Food¹⁹³.

Το Συμβούλιο Ασφαλείας λαμβάνοντας υπ' όψη το Ψήφισμα 1483¹⁹⁴ της 22 Μαΐου 2003 και επαναλαμβάνοντας τη ζωτική ανάγκη παρουσίας των Ηνωμένων Εθνών στο Ιράκ, καλωσόρισε τη δημιουργία του Κυβερνητικού Συμβουλίου του Ιράκ στις 13 Ιουλίου 2003, ως ένα βήμα για τη δημιουργία μιας κυβέρνησης η οποία θα αντιπροσώπευε το σύνολο του ιρακινού λαού. Επίσης αποφάσισε τη δημιουργία της UNAMI (United Nations Mission in Iraq) για να υποστηρίξει τους στόχους των Ηνωμένων Εθνών στο Ιράκ. Το Σύμφωνο δημιουργίας της UNAMI ήταν για περίοδο 12 μηνών, με δυνατότητα ανανέωσης. Το ΣΑ των ΗΕ ανανέωσε το σύμφωνο της UNAMI με το Ψήφισμα 1770¹⁹⁵ και παρέτεινε το ρόλο της για άλλους 12 μήνες, ενώ διεύρυνε τις αρμοδιότητές της στο Ιράκ.

Η UNAMI¹⁹⁶ έχει την αρμοδιότητα να συμβουλεύει, να υποστηρίζει και να συνδράμει την κυβέρνηση του Ιράκ, για την προώθηση της εθνικής συμφιλίωσης, τον πολιτικό διάλογο και την εθνική ανασυγκρότηση. Επίσης να συνδράμει την Υψηλή Εκλεκτορική Επιτροπή για τη διενέργεια εκλογών και δημοψηφίσματος να διευκολύνει το έργο της κυβέρνησης σε ζητήματα που αφορούν στην ασφαλή επιστροφή των προσφύγων, τη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας, την ολοκλήρωση του Διεθνούς Συμφώνου για το Ιράκ.

Το International Reconstruction Fund Facility for Iraq (IRFFI)¹⁹⁷, στοχεύει στην ανάπτυξη των δημοσίων υπηρεσιών αλλά και στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την εμπέδωση του κράτους δικαίου στο Ιράκ. Επίσης, αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος της πολύ-εθνικής Δύναμης στο Ιράκ και την αμέριστη υποστήριξη της UNAMI για την επίτευξη της ασφάλειας.

¹⁹² <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/467/78/PDF/N0346778.pdf?OpenElement>

¹⁹³ <http://www.un.org/Depts/oip/background/index.html>

¹⁹⁴ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/368/53/PDF/N0336853.pdf?OpenElement>

¹⁹⁵ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N07/456/04/PDF/N0745604.pdf?OpenElement>

¹⁹⁶ <http://www.uniraq.org/aboutus/aboutus.asp>

¹⁹⁷ <http://www.uniraq.org/donors/irffi.asp>

3.3.2. Διεθνές Σύμφωνο για το Ιράκ

Το Διεθνές Σύμφωνο για το Ιράκ¹⁹⁸ είναι μια πρωτοβουλία της Κυβέρνησης του Ιράκ για μια νέα σχέση με τη διεθνή κοινότητα. Το Σύμφωνο είναι ένα εθνικό σχέδιο διάρκειας 5 ετών, το οποίο περιλαμβάνει αμοιβαίες δεσμεύσεις τόσο για το Ιράκ, όσο και για τη διεθνή κοινότητα. Τα ΗΕ και η Παγκόσμια Τράπεζα συμμετέχουν ενεργά στο Σύμφωνο.

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα του Συμφώνου, το Ιράκ σε 5 χρόνια θα πρέπει να είναι ένα ενωμένο, ανεξάρτητο, ομοσπονδιακό και δημοκρατικό κράτος. Το Διεθνές Σύμφωνο βασίζεται σε μία αμφίδρομη σχέση οικοδόμησης της ειρήνης και της ανάπτυξης.

Βασικοί στόχοι¹⁹⁹ του Συμφώνου είναι: ο οικονομικός μετασχηματισμός και η ένταξη του Ιράκ στο διεθνές οικονομικό και νομισματικό σύστημα, η πολιτική ενότητα, η εθνική συμφιλίωση, η προώθηση των στόχων της στρατηγικής εθνικής ανάπτυξης, η ενίσχυση της ειρήνης, της σταθερότητας και της ασφάλειας, η τήρηση των διεθνών υποχρεώσεων, η καλή διακυβέρνηση και η διάχυση των οφελών προς τον ιρακινό λαό.

Πυλώνες αυτού του Συμφώνου, εκτός από τα ΗΕ και την Παγκόσμια Τράπεζα²⁰⁰, είναι και το ΔΝΤ αλλά και άλλα οικονομικά ινστιτούτα. Τα ΗΕ θα προσφέρουν τις υπηρεσίες τους μαζί με την United Nations Country Team Joint Priority Action Plan²⁰¹, η οποία είναι υπεύθυνη για την παροχή των αναγκαίων υπηρεσιών για τη σωστότερη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας.

Το Διεθνές Σύμφωνο για το Ιράκ υπογράφηκε από τον πρωθυπουργό Nouri Al-Maliki και τον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ Ban Ki-Moon, στις 3 Μαΐου 2007. Περισσότερα από 60 κράτη είναι συμβαλλόμενα μέρη του Συμφώνου και η διεθνής κοινότητα δεσμεύτηκε να χορηγήσει \$30 δις για την αποπληρωμή του χρέους του Ιράκ.

Η United Nations Country Team Joint Priority Action Plan συνεργάζεται στενά με την UNAMI σε ένα πρόγραμμα δημιουργίας υποδομών, το οποίο

¹⁹⁸ <http://www.irffi.org/WBSITE/EXTERNAL/IRFFI/0,,menuPK:64168276~pagePK:64168245~piPK:64168275~theSitePK:491458,00.html>

¹⁹⁹ <http://www.irffi.org/WBSITE/EXTERNAL/IRFFI/0>

²⁰⁰ <http://www.irffi.org/WBSITE/EXTERNAL/IRFFI/0,,contentMDK:21639172~pagePK:64168627~piPK:64167475~theSitePK:491458,00.html>

²⁰¹ <http://www.un.org/News/Press/docs/2007/note6078.doc.htm>

χρηματοδοτείται από τη διεθνή κοινότητα και το Ταμείο Αναδημιουργίας, έχει αναπτυχθεί από κοινού με την UNAMI και τις ΠΑΗΕ, UNOPS, IFES και περιλαμβάνει την εφαρμογή των 18 ιεραρχημένων στόχων για το 2007²⁰².

3.3.3. Ανθρώπινα Δικαιώματα

Με το Ψήφισμα 1546 παρ.7 του Συμβουλίου Ασφαλείας, δημιουργήθηκε -υπό την αιγίδα της UNAMI- το Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (HRO)²⁰³, το οποίο είναι υπεύθυνο για την προστασία και προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Ιράκ. Οι παρεμβάσεις του βασίζονται στο πρόγραμμα για τα ανθρώπινα δικαιώματα που αναπτύσσεται από κοινού με το γραφείο του υψηλού Επιτρόπου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ιρακινών Υπουργείων Δικαιοσύνης και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ΜΚΟ. Άλλες αρμοδιότητές του είναι ο έλεγχος και η υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η διατήρηση βάσης δεδομένων των παραβιάσεων. Επίσης, ιδιαίτερη προσοχή αποδίδεται στις συνθήκες κράτησης, στις δια-κοινοτικές δολοφονίες και στα δικαιώματα των μειονοτήτων. Άμεσος στόχος είναι η δημιουργία μιας ομάδας προστασίας των ιρακινών ΜΚΟ και η δημιουργία εθνικού κέντρου αγνοουμένων.

Οι εκθέσεις του HRO αποκαλύπτουν τη συνεχιζόμενη ανησυχία για την έλλειψη προστασίας των πολιτών όσον αφορά τα αστικά, πολιτιστικά, οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματά τους, σε συνδυασμό με ενδείξεις για ανεπάρκεια στη διοίκηση και στο δικαστικό σύστημα. Οι αντάρτες και οι οπλισμένες ομάδες συνεχίζουν να στοχοποιούν πολίτες και παιδιά, καθώς επίσης και αστυνομικούς, πολιτικούς και ξένους διπλωμάτες. Το HRO συνέταξε εκθέσεις για την κακοποίηση κρατουμένων από συστηματική χρήση βασανιστηρίων κατά τη διάρκεια των ανακρίσεων στα αστυνομικά τμήματα και μέσα σε άλλες εγκαταστάσεις που ανήκουν στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Οι γυναίκες στο Ιράκ αντιμετωπίζουν μια ιδιαίτερα δυσμενή καθημερινότητα λόγω του καταπιεστικού οικογενειακού καθεστώτος που συνεχίζει να υφίσταται και των συνεχιζόμενων πολέμων. Κατά συνέπεια υποφέρουν από τα ακόλουθα προβλήματα²⁰⁴: αυξανόμενη βία (εσωτερική και πολιτική), αύξηση στις αποκαλούμενες «φονικές περιπτώσεις τιμής», απαγωγές βασισμένες σε πολιτικά και εγκληματικά κίνητρα, λαθραία διακίνηση γυναικών και παιδιών, αύξηση της

²⁰² <http://www.un.org/News/Press/docs/2007/note6078.doc.htm>

²⁰³ <http://www.uniraq.org/aboutus/HR.asp>

²⁰⁴ <http://www.uniraq.org/documents/HR%20Report%20Jul%20Aug%2005%20EN.PDF>

πορνείας και αύξηση κρουσμάτων φτώχειας. Η έλλειψη προστασίας και ασφάλειας, ανάγκασε πολλές γυναίκες να απέχουν από τα σχολεία, τα πανεπιστήμια και να αφήσουν τις εργασίες τους. Η παραβίαση των πολιτικών δικαιωμάτων φανερόνεται στην κράτηση και τη φυλάκιση των γυναικών, όπου διαπράττονται δολοφονίες, βασανιστήρια και κρατούνται οι γυναίκες ως όμηροι για να ασκείται πίεση στα αρσενικά μέλη της οικογένειας.

Άλλες καταπατήσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προκαλούν ανησυχία είναι²⁰⁵: οι συνοπτικές εκτελέσεις, οι εξωδικαστικές δολοφονίες, οι αυθαίρετες κρατήσεις, οι διοικητικές κρατήσεις, τα βασανιστήρια, οι δολοφονίες πολιτών, οι απαγωγές και οι δολοφονίες για πολιτικούς λόγους. Επίσης, γίνονται μαζικές κρατήσεις προσώπων από την ιρακινή αστυνομία, χωρίς ένταλμα.

3.4. Πυλώνες Ανοικοδόμησης του Ιράκ

3.4.1. Γεωργία, ασφάλεια τροφίμων, περιβάλλον και φυσικοί πόροι

Τα διαδοχικά έτη κυρώσεων και συγκρούσεων έχουν αφήσει στο Ιράκ μια βαριά κληρονομιά: το 25% του πληθυσμού παραμένει ιδιαίτερα εξαρτώμενο από τα δελτία παροχής τροφίμων, ο γεωργικός τομέας χαρακτηρίζεται από χαμηλή παραγωγικότητα, οι υδάτινοι πόροι χρησιμοποιούνται με μη παραγωγικό τρόπο και το περιβάλλον υφίσταται σοβαρή υποβάθμιση από τη ρύπανση και την κατασπατάληση των φυσικών πόρων.

Επιπλέον, η μόλυνση όλης της επικράτειας από τα κατάλοιπα του πολέμου (ERW) αποτελεί σοβαρή απειλή για την υγεία των κατοίκων και καθίσταται δυσχερής η πρόσβαση στους γεωργικούς και φυσικούς πόρους. Οι στόχοι²⁰⁶ των πυλώνων είναι: να εξασφαλιστεί η ποιότητα των τροφίμων, να προωθηθεί η βιώσιμη και περιβαλλοντικά υγιής ανάπτυξη, να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική διαχείριση των υδάτινων πόρων και να προστατευτεί η γεωργική παραγωγή.

Συμπληρωματικό με τη χρηματοδότηση από τα UNDG και ITF, το ΠΕΠ²⁰⁷ εφάρμοσε ένα πρόγραμμα²⁰⁸ αξίας 60 εκατ. δολαρίων για να υποστηρίξει τις

²⁰⁵ <http://www.uniraq.org/documents/UN-Iraq%20Humanitarian%20Briefing%20Fact%20Sheet%20May%2007.pdf>

²⁰⁶ <http://www.uniraq.org/docsmaps/rd.asp>

²⁰⁷ World Food Programme – Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα

²⁰⁸ <http://www.uniraq.org/donors/donors.asp>

ευάλωτες ομάδες, διανέμοντας 67.000 τόνους επισιτιστικής βοήθειας, σε σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και στα νοσοκομεία. Αυτό το πρόγραμμα στοχεύει στην παροχή τροφής σε 223.000 υποσιτιζόμενα παιδιά και τις οικογένειές τους (συνολικά 1.1 εκατομμύριο άνθρωποι). Πάνω από 1.7 εκατομμύριο παιδιά σχολείων της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, 350.000 έγκυες και θηλάζουσες γυναίκες, και 6.400 ασθενείς φυματίωσης, έχουν γίνει αποδέκτες ανθρωπιστικής επισιτιστικής βοήθειας από το δημόσιο σύστημα διανομής (PDS) που συντονίζεται και από το Υπουργείο Εμπορίου (MoT).

«Κοινοτικά σχέδια άρδευσης» (FAO) Το UNDG ITF έχει εγκρίνει προϋπολογισμό ύψους 16.9 εκατ. δολαρίων, με αποτέλεσμα 5.982 τόνοι των λιπασμάτων και 236 τόνοι σπόρου αραβόσιτου να έχουν δοθεί στις αποθήκες του Υπουργείου Γεωργίας (MoA) για διανομή στους αγρότες.

«Ενίσχυση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης στο Ιράκ μέσω της δημιουργίας υποδομής» (UNEP) - Το UNDG ITF²⁰⁹ έχει εγκρίνει 4.7 εκατ. δολάρια και προσδιόρισε πέντε προτεραιότητες για την μέτρηση των επιπέδων μόλυνσης. Μια ομάδα ιρακινών περιβαλλοντικών εμπειρογνομόνων εκπαιδεύθηκε για να αναλάβει την αξιολόγηση. Με βάση τις αξιολογήσεις των τομέων, ένα πρόγραμμα δειγματοληψίας και ανάλυσης αναπτύχθηκε σε κάθε περιοχή. Στη δειγματοληψία συνέδραμαν περιβαλλοντικοί εμπειρογνώμονες από τις ΗΠΑ, τη Γαλλία και το Λίβανο.

3.4.2. Εκπαίδευση και πολιτισμός

Η εκπαίδευση και ο πολιτισμός είναι δύο πολύ σημαντικοί στόχοι για τη χώρα, στην πορεία της για την ειρήνη, τη σταθερότητα και την ανάπτυξη. Στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, υπάρχει μεγάλο ποσοστό μαθητών που δεν ολοκληρώνει τα μαθήματα, ενώ πολύ μικρό ποσοστό μεταβαίνει στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για την τριτοβάθμια εκπαίδευση απαιτείται ένα νέο όραμα, το οποίο θα αφορά την ακαδημαϊκή ελευθερία και τη θεσμική αυτονομία.

²⁰⁹ Τα προγράμματα γίνονται σε συνεργασία με: το FAO, UNIDO, το UNEP, η ΟΥΝΕΣΚΟ, το ΠΕΠ, το cUnher, η UNICEF, ο ILO και το ΠΑΗΕ λειτουργούν σε στενή συνεργασία με: το Υπουργείο Υδάτινων Πόρων, το Υπουργείο Προγραμματισμού και Αναπτυξιακής Συνεργασίας, το Υπουργείο Υγείας, το Υπουργείο Παιδείας, καθώς επίσης και με τους δήμους, τα ερευνητικά κέντρα, τα πανεπιστήμια, τους φορείς παροχής υπηρεσιών, τις ΜΚΟ, τις ενώσεις των γυναικών και τον ιδιωτικό τομέα.

Ο προϋπολογισμός για τα προγράμματα εκπαίδευσης και πολιτισμού αγγίζει το ύψος των 800.000 δολαρίων. Οι δράσεις είναι οι ακόλουθες:

Η UNICEF²¹⁰ υποστηρίζει την εκπαίδευση ειδικών επιστημόνων και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, έτσι ώστε να υιοθετήσουν σύγχρονες παιδαγωγικές δεξιότητες. Επίσης προχώρησε στη κτιριακή αποκατάσταση 100 σχολείων, καθώς και στην αναβάθμιση των εγκαταστάσεων υγιεινής σε 800 σχολεία. Ένα εγχειρίδιο υγιεινής και εκπαίδευσης υγιεινής συντάχθηκε προς χρήση για τους δασκάλους.

Η ΟΥΝΕΣΚΟ²¹¹ τύπωσε και διένειμε εγχειρίδια μαθηματικών και επιστήμης. Επίσης παρείχε τον εξοπλισμό υπολογιστών, την επίπλωση γραφείων και τον εξοπλισμό των τάξεων.

Δραστηριότητες που υποστηρίζονται από το Ταμείο εμπιστοσύνης UNDG-Ιράκ

«Ενίσχυση της πρωτοβάθμιας και ενδιάμεσης εκπαίδευσης» (UNICEF) - Στόχος είναι η προμήθεια σχολικού υλικού σε πάνω από 6 εκατομμύριο μαθητές σε 17.000 σχολεία (40% αυτών των υλικών χρηματοδοτήθηκαν από το UNDG ITF). Επίσης συμβάλλει και στην αποκατάσταση των σχολικών συγκροτημάτων και την ενημέρωση των μαθητών για τον ιό AIDS/HIV. Ακόμα, ενθαρρύνεται η σχολική συμμετοχή με κίνητρα, όπως η σχολική σίτιση και τα δελτία τροφίμων των μαθητών.

«Συνεχής Επιμόρφωση των δασκάλων και Επαγγελματική Εκπαίδευση» (ΟΥΝΕΣΚΟ) Ο στόχος επιτυγχάνεται μέσω της παράδοσης υπολογιστών στα κέντρα κατάρτισης εκπαιδευτικών, καθώς και της δημιουργίας εκπαιδευτικών πυρήνων. Επιδιώκεται η αύξηση της ποιότητας, της πρόσβασης και της συμμετοχής στα σχολεία, στα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στα τεχνικά επαγγελματικά κέντρα, μέσω της κατάρτισης των εκπαιδευτικών και του ανεφοδιασμού των σχολικών εγκαταστάσεων με τον απαραίτητο εξοπλισμό. Έχουν υιοθετηθεί προγράμματα συνεχούς επιμόρφωσης των προϊσταμένων των σχολείων, μεταρρύθμισης των προγραμμάτων σπουδών και παροχής τεχνολογικού υλικού και λογισμικού.

«Προστασία της ιρακινής πολιτιστικής κληρονομιάς» (ΟΥΝΕΣΚΟ) – Η UNESCO²¹² έχει προμηθεύσει το Υπουργείο Πολιτισμού με τον απαραίτητο εξοπλισμό για την

²¹⁰ http://www.unicef.org/emerg/iraq_42810.html

²¹¹ http://portal.unesco.org/geography/en/ev.php-URL_ID=2375&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

²¹² Συνεργαζόμενοι φορείς είναι: ΟΥΝΕΣΚΟ, ο UNIDO, η UNICEF, UNIFEM, το ΠΕΠ, το cUnher, ESCWA, ο Η.Ε-ΒΙΟΤΟΠΟΣ, το UNEP, UNOPS λειτουργούν σε στενή συνεργασία με τις διευθύνσεις

προστασία των πολιτιστικών περιοχών. Σε εξέλιξη βρίσκονται: η δημιουργία ενός μουσείου παιδιών, ο εξοπλισμός της εθνικής βιβλιοθήκης, καθώς και η αναθεώρηση της νομοθεσίας για τα πολιτιστικά ζητήματα. Επίσης, ειδικά προγράμματα που εκπονούνται σκοπεύουν να ενισχύσουν την ικανότητα των αστικών και περιφερειακών οργάνων στη συντήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.4.3. Διακυβέρνηση και ανθρώπινη ανάπτυξη

Ο τρίτος πυλώνας²¹³ στοχεύει να βελτιώσει την ανθρώπινη ανάπτυξη στο Ιράκ και να προωθήσει την καλή διακυβέρνηση, να συμβάλει στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης και να παράσχει πολιτικές συμβουλές, ιδιαίτερα στους τομείς της τοπικής κυβέρνησης, της δημόσιας -ιδιωτικής συνεργασίας, της κοινωνίας πολιτών και των ανθρώπινων δικαιωμάτων σύμφωνα με τις ανάγκες, τους στόχους και τις προτεραιότητες που έχουν τεθεί από τους ίδιους τους Ιρακινούς.

Η UNICEF²¹⁴ υποστήριξε τη δημιουργία δημόσιων κέντρων, για άτομα με ειδικές ανάγκες και για τα άστεγα παιδιά. Τα αποτελέσματα έρευνας -με την υποστήριξη του ΠΑΗΕ για τις συνθήκες διαβίωσης στο Ιράκ- αποτελούν ένα πολύτιμο εργαλείο για την ορθότερη διατύπωση προτάσεων για την επίτευξη των στόχων ανάπτυξης της χιλιετίας (MDG). Το ΠΑΗΕ συμβάλλει στο στρατηγικό προγραμματισμό της ιρακινής κυβέρνησης και τη χάραξη πολιτικής. Σε συνεργασία με το γραφείο των ανθρώπινων δικαιωμάτων/UNAMI, το ΠΑΗΕ υποστήριξε τη διαδικασία για την ίδρυση εθνικού κέντρου για τους αγνοούμενους και τη δημιουργία ενός κέντρου για την αποκατάσταση των θυμάτων των βασανιστηρίων.

Το πρόγραμμα UNODC για την ενίσχυση της δικαστικής ακεραιότητας υποστηρίζει τη διαφάνεια στα ανώτατα δικαστήρια, το κράτος δικαίου και την πάλη ενάντια στη δωροδοκία.

Επιστροφή προσφύγων και ανοικοδόμηση του Ιράκ (ΠΑΗΕ) - ο εγκεκριμένος ITF προϋπολογισμός UNDG ήταν 3 εκατομμύρια δολάρια. Το ΠΑΗΕ και ο IOM²¹⁵

των Υπουργείων Παιδείας, Εργασίας και Κοινωνικών υποθέσεων, Αθλητισμού και Νεολαίας, καθώς επίσης και τις ΜΚΟ, τις κοινοτικές ομάδες, τα διεθνή όργανα εκπαίδευσης, τις αντιπροσωπείες χορηγών και τον ιδιωτικό τομέα.

²¹³ http://www.unicef.org/infobycountry/iraq_31597.html

²¹⁴ http://www.unicef.org/infobycountry/media_40071.html

²¹⁵ Συνεργαζόμενοι φορείς είναι: Το ΠΑΗΕ, UNIFEM, OHCHR, HRO/UNAMI, η UNICEF, το UNEP, ESCWA, ο Η.Ε-ΒΙΟΤΟΠΟΣ, ο ILO, η ΟΥΝΕΣΚΟ, UNOPS, το cUnher, UNIDO, IOM και OHCHR σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Προγραμματισμού και την Αναπτυξιακή Συνεργασία, το Υπουργείο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Εσωτερικού, το Υπουργείο Γυναικείων Υποθέσεων,

συνεργάζονται για να παρακινήσουν τους Ιρακινούς να επιστρέψουν στις εστίες τους και να συμβάλουν στην ανοικοδόμηση της χώρας τους.

Στα μελλοντικά σχέδια είναι η υποστήριξη της συνταγματικής διαδικασίας, της εμπέδωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η πολιτική συμμετοχή και η δημιουργία στρατηγική εθνικής ανάπτυξης, καθώς και η δημιουργία και οργάνωση των κεντρικών δημόσιων υπηρεσιών, υποδομής και δημοσίων έργων και η βελτίωση της ζωής των κατοίκων. Ακόμα, η δημιουργία ενός διαφανούς συστήματος ελέγχου της διαφθοράς, του ξεπλύματος χρημάτων και του εμπορίου ναρκωτικών και το συντονισμό της δημοσιονομικής και διοικητικής ικανότητας των δημόσιων οργάνων. Επίσης η προώθηση της επιχειρηματικής ανάπτυξης η δημιουργία ελεύθερων και ανεξάρτητων μέσων, η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, η δικαστική μεταρρύθμιση, η ισότητα των φύλων και η ενίσχυση της κοινωνίας των πολιτών.

3.4.4. Υγεία και διατροφή

Σαν συστατικό της στρατηγικής εθνικής ανάπτυξης, ο στόχος του Υπουργείου υγείας (MoH) είναι να μετασχηματιστούν οι ανεπαρκείς υπηρεσίες υγείας σε ένα νέο σύστημα, βασισμένο στην πρόληψη και την παροχή υψηλής ποιότητας και προσιτής υγειονομικής περίθαλψης. Τα HE συμβάλλουν σε αυτό το σκοπό. Ο θεμελιώδης στόχος²¹⁶ αυτής της στρατηγικής είναι η πρόληψη και η αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, προωθώντας ένα υγιές περιβάλλον διαβίωσης. Στο πρόγραμμα συμμετέχουν ο ΠΟΥ, η UNICEF και το ΠΕΠ. Περαιτέρω στόχος είναι η παροχή των βασικών υγειονομικών υπηρεσιών: εμβόλια, σύριγγες-βελόνες, ασθενοφόρα, βιταμίνες, φάρμακα κ.ά, δημιουργία νοσοκομείων, επισιτιστικών κέντρων, εθνικού κέντρου μετάγγισης αίματος. Επίσης, υποστήριξη παρασχέθηκε στην πραγματοποίηση εκστρατειών εμβολιασμού σε εθνικό επίπεδο. Οι συμπληρωματικές δραστηριότητες σίτισης που εφαρμόστηκαν από το MoH προσέφεραν βοήθεια σε υποσιτιζόμενα παιδιά, έγκυες και θηλάζουσες μητέρες καθώς επίσης και τους ασθενείς φυματίωσης.

Η θεσμική ενίσχυση και η δημιουργία υποδομής είναι ζωτικής σημασίας στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη του τομέα της υγείας στο Ιράκ. Υπό αυτό το πρίσμα, η

Υπουργείο Εμπορίου, το Υπουργείο Επικοινωνιών, το Υπουργείο Πολιτισμού, την Εθνική Συνέλευση, δήμους και ΜΚΟ.

²¹⁶ <https://www2582.sslldomain.com/uniraq/documents/UN-Iraq%20R&D%20Update%20April%202006.pdf>

βοήθεια δόθηκε μέσω της βασικής εκπαίδευσης και της συνεχιζόμενης κατάρτισης του προσωπικού. Μια εθνική πολιτική φαρμάκων, μια στρατηγική για τον ποιοτικό έλεγχο στις υπηρεσίες και ένα μελλοντικό σχέδιο δράσης, αναπτύχθηκαν. Παρασχέθηκε διοικητική υποστήριξη για να εξασφαλιστεί κατάλληλη διανομή των ιατρικών προμηθειών. Επίσης διανεμήθηκε βασικός τεχνικός εξοπλισμός, οικονομικής ενίσχυσης και διενέργεια εκστρατειών για τις μολυσματικές ασθένειες και της μόλυνσης από τα πολεμικά κατάλοιπα.

Οι έξι συνιστώσες του προγράμματος²¹⁷ των Η.Ε φιλοδοξούν να επιτύχουν:

1. Μείωση κατά 50% της θνησιμότητας νηπίων
2. Μείωση κατά 15% της μητρικής θνησιμότητας
3. Διευκόλυνση πρόσβασης στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης ειδικά για τις ευάλωτες ομάδες.
4. Ενίσχυση της πρόληψης μεταδοτικών ασθενειών, συμπεριλαμβανομένου του HIV/aids
5. Διασφάλιση υγιούς περιβάλλοντος διαβίωσης και υγιούς τρόπου ζωής
6. Προετοιμασία σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης

3.4.5. Αποκατάσταση υποδομών

Η υποδομή του Ιράκ μπορεί να χαρακτηριστεί από ανύπαρκτη, έως δυσλειτουργική. Στην πλειονότητά τους οι βασικές υποδομές καταστράφηκαν μετά τον πόλεμο και όσες παρέμειναν ενεργές, λεηλατήθηκαν ή εγκαταλείφθηκαν. Η πρόσβαση σε πόσιμο νερό είναι περιορισμένη, η υγιεινή είναι περιορισμένη, η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας ανεπαρκής και μεγάλο μέρος των κατοικιών έχουν υποστεί ανεπανόρθωτες βλάβες.

Στόχοι²¹⁸ των Ηνωμένων Εθνών είναι να επιτευχθεί: η πρόσβαση σε πόσιμο νερό στις αστικές και αγροτικές περιοχές, η βελτίωση των επιπέδων αποκομιδής και διάθεσης στερεών αποβλήτων, η βελτίωση των υπηρεσιών υγιεινής στις αγροτικές περιοχές, η παροχή τεχνικών συμβουλών για την εγκατάσταση νέων υποδομών και η αποκατάσταση των τοπικών βιομηχανιών και των μικρών επιχειρήσεων.

Αποκατάσταση των συστημάτων ύδατος και υγιεινής στο νότιο Ιράκ (UNICEF)

²¹⁷ <http://www.uniraq.org/newsroom/getarticle.asp?ArticleID=517>

²¹⁸ <http://www.uniraq.org/newsroom/getarticle.asp?ArticleID=467>

Η UNICEF προχώρησε στη παροχή καθαρού νερού μέσω βυτιοφόρων, διανομή καθαριστικών ταμπλετών ύδατος και σαπουνιού. Το αποτέλεσμα ήταν 11 εκατομμύριο άνθρωποι να ωφεληθούν άμεσα και να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής τους. Εν συνεχεία προχώρησε στην αποκατάσταση 116 αντλιοστασίων λυμάτων, 21 δικτύων λυμάτων και δύο εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, έργα τα οποία ωφέλησαν περισσότερους από 4.3 εκατομμύριο ανθρώπους. Μεταξύ των στόχων του ΠΑΗΕ ήταν η ανάπτυξη και η αποκατάσταση της βασικής υποδομής και η ενίσχυση της πρόσβασης στις βασικές υπηρεσίες. Επίσης το ΠΑΗΕ συμβάλλει στις επισκευές δικτύων λυμάτων και ύδατος, τις αστικές εργασίες, το χτίσιμο των νοσοκομείων και τις εγκαταστάσεις διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Τέλος τα Η.Ε μέσω του προγράμματος ΒΙΟΤΟΠΟΣ²¹⁹ υποστηρίζουν την κατασκευή 2.000 κατοικιών σε οικογένειες. Το πρόγραμμα συνεργάζεται με τους διεθνείς μη κυβερνητικούς οργανισμούς και βρίσκονται σε εξέλιξη δραστηριότητες που σχετίζονται με την αποξήρανση ελωδών περιοχών.

Έλεγχος και επιτήρηση ποιότητας νερού στο Ιράκ (WHO) - Αυτό το πρόγραμμα στοχεύει στη δημιουργία συστήματος ελέγχου της ποιότητας του νερού, μέσω του εξοπλισμού με τεχνογνωσία του Υπουργείου Περιβάλλοντος και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

3.4.6. Πρόσφυγες, εσωτερικά εκτοπισμένα πρόσωπα

Ως συνέπεια των εχθροπραξιών πολλά εκατομμύρια Ιρακινοί ξεριζώθηκαν από τις εστίες τους και έγιναν είτε εσωτερικοί, είτε εξωτερικοί μετανάστες. Ο κύριος στόχος είναι η επιστροφή και ο επαναπατρισμός αυτών των προσώπων και η ομαλή επανένταξή τους στην κοινωνία. Τα ΗΕ υποστηρίζουν τις ιρακινές αρχές στην παροχή της επαρκούς βοήθειας για την προστασία των ξεριζωμένων πληθυσμών, και προσπαθούν να αποτρέψουν κάποια μελλοντική μετατόπιση. Το cUnhcr υποστηρίζει πάνω από 46.000 πρόσφυγες οι οποίοι ζουν σε στρατόπεδα προσφύγων, παρέχοντάς τους εκπαίδευση, υγειονομική περίθαλψη και διατροφή.

Το UNHCR²²⁰ διευκόλυνε την επιστροφή πάνω από 20.000 ιρακινών προσφύγων, που αποφάσισαν να επιστρέψουν κανονικά, από τις γειτονικές χώρες. Το 2004, πρώτιστα στα βόρεια και νότια μέρη της χώρας, το UNHCR παρείχε πάνω από

²¹⁹ <http://www.wwf.gr/newsletter/dec2005/>

²²⁰ <http://www.unhcr.org/statistics/STATISTICS/4641be5c0.pdf>

1.800 καταφύγια, σε κοινοτικό επίπεδο προγράμματα πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, και την εισοδηματική ενίσχυση πάνω από 100.000 άμεσων δικαιούχων.

Ο IOM συνέχισε να διανέμει τρόφιμα, πόσιμο νερό και οικιακό εξοπλισμό. Περίπου 145.000 στρώματα, 45.000 σόμπες, 166.000 καλύμματα, 12.000 εξαρτήματα υγιεινής, ενδύματα, και θερμάστρες κηροζίνης, παρασχέθηκαν μέσω αυτών των προγραμμάτων. Επιπλέον, οι εγκαταστάσεις υποδομής όπως τα κέντρα υγείας, τα σχολεία πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και τα δίκτυα ύδατος αποκαταστάθηκαν σε μεγάλο βαθμό.

3.4.7. Υποστήριξη στην εκλογική διαδικασία

Η συμμετοχή στις ιρακινές εκλογές της 30^{ης} Ιανουαρίου 2005 υπερέβη όλες τις προσδοκίες. Πάνω από 8.5 εκατομμύρια πολίτες ψήφισαν και περισσότεροι από 170.000 Ιρακινοί βοήθησαν στην οργάνωση της ψηφοφορίας στην ανεξάρτητη Εκλογική Επιτροπή του Ιράκ (IECI). Ο ρόλος των Η.Ε στην ιρακινή ψηφοφορία ήταν υποστηρικτικός²²¹, καθώς είναι μια κοινωνία που εξέρχεται από σύγκρουση. Τα Η.Ε παρείχαν μια ομάδα διεθνών εκλογικών εμπειρογνομόνων που προέρχονταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), το διεθνές ίδρυμα για τα εκλογικά συστήματα (IFES), και διάφορα έθνη χορηγούς.

Το ΕΑΔ, με γερμανική κυβερνητική χρηματοδότηση, παρείχε βοήθεια μέσω 15 διεθνών εκλογικών εμπειρογνομόνων και 14 αντιπροσώπους του IECI. Παρασχέθηκαν εκπαιδευτικά μαθήματα σε εκλογικούς αντιπροσώπους, στην πλειονότητά τους χρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε.

²²¹ <http://www.un.org/News/Press/docs/2006/sgsm10343.doc.htm>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Αποτίμηση

4.1. Ισχύει η συλλογική ασφάλεια;

Προκειμένου να ισχύσουν οι προϋποθέσεις εδραίωσης του συστήματος συλλογικής ασφάλειας είναι απαραίτητο τα κράτη-μέλη του Οργανισμού, να μην ενδιαφέρονται για την προάσπιση του εθνικού τους συμφέροντος ή την εδραίωση της ισχύος τους. Αυτό βέβαια αποτελεί ουτοπία δεδομένου του ότι, σ' ένα άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές σύστημα, δεν υπάρχει σχέση αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών και το κυριότερο, κανένα κράτος δεν αναθέτει την αυτοπροστασία του στους διεθνείς οργανισμούς ή στο διεθνές δίκαιο.

Προς επίρρωση του παραπάνω ισχυρισμού, ο Mersheimer υποστήριζε, ότι το διεθνές σύστημα διαμορφώνει τη συμπεριφορά των κρατών. Τα κράτη, δοθείσης της ευκαιρίας, έλεγε, θα θελήσουν να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους εις βάρος των άλλων κρατών, προκαλώντας κατ' αυτό τον τρόπο αλλαγή στο συσχετισμό ισχύος. Δεδομένης λοιπόν της αναρχίας του διεθνούς συστήματος, της έλλειψης εμπιστοσύνης στα κίνητρα και τις επιδιώξεις των άλλων κρατών και της επιδίωξης κάθε κράτους-μέλους του διεθνούς συστήματος να διατηρήσουν ή να αυξήσουν το εθνικό τους συμφέρον, αλλά ακόμη και να καρπωθούν όσο μεγαλύτερο μερίδιο από την παγκόσμια ισχύ, έχει καταλήξει στο άρθρο²²² του ότι τα κράτη δεν εμπιστεύονται καθόλου τους διεθνείς θεσμούς (false faith). Ως ρεαλιστής, ο Mersheimer πίστευε, ότι η διεθνής δράση κάθε κράτους διαμορφώνεται με βάση την αύξηση του εθνικού του συμφέροντος και της αύξησης του μεριδίου ισχύος στη παγκόσμια σκακιέρα. Υπό αυτό το πρίσμα, οι διεθνείς θεσμοί, είναι κατ' εκείνον, «αρένες στις οποίες εκτυλίσσονται οι σχέσεις ισχύος». Οι διεθνείς θεσμοί αντανakλούν τη σχέση ισχύος και τη διανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα²²³.

Στις περιπτώσεις εκείνες που το σύστημα συλλογικής ασφάλειας θέλησε να διαδραματίσει το ρόλο του peace builder, το εγχείρημα αυτό, κατέστη αναποτελεσματικό. Και σε αυτό το σημείο θα επικαλεστώ την κριτική που ασκεί στο

²²² John, J. Mersheimer, "The false promise of International Institutions", *International Security*, Vol.19 no2 (Winter 1994/95)

²²³ Ibid. p.13

άρθρο του²²⁴ ο Roland Paris, στην εγγενή προβληματική διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης. Υποστήριξε ότι η προοπτική σταθερής ειρήνης μακροπρόθεσμα δεν μπορεί να υπάρξει, εάν νωρίτερα τα κράτη μέλη του συστήματος συλλογικής ασφάλειας που έχουν αναλάβει την ευθύνη της οικοδόμησης της ειρήνης, δεν αποκτήσουν την ικανότητα να αποτρέψουν την επανεμφάνιση της βίας σε περιοχές που έχουν δοκιμαστεί από ένοπλες συγκρούσεις. Τα προβλήματα θα ελαχιστοποιηθούν, αν και εφόσον οι σχεδιαστές της οικοδόμησης της ειρήνης, ξεκινήσουν από την υπόθεση ότι η διαδικασία εκδημοκρατισμού είναι εκ προοιμίου συγκρουσιακή. Συνεπώς, οι διεθνείς θεσμοί ως σύστημα συλλογικής ασφάλειας δεν μπορούν να εξασφαλίσουν μια βιώσιμη και επιτυχή διαδικασία εκδημοκρατισμού, αν νωρίτερα δεν έχουν διακρίνει και εντοπίσει τις δομικές αδυναμίες αυτής της διαδικασίας.

Ο Michael Barnett²²⁵ έδωσε έμφαση στην διαδικασία εκδημοκρατισμού με μηχανισμούς αντιπροσώπευσης, με θεσμούς και υποδομές που θα εξασφάλιζαν τη συμμετοχή των πολιτών στο δημόσιο βίο -διαδικασία απαραίτητη για την εδραίωση της σταθερότητας και της νομιμότητας- και υποστήριξε ότι οι φιλελεύθεροι εδραιωτές της ειρήνης αν θέλουν να πετύχουν το στόχο τους, θα πρέπει να προσεγγίσουν τη ρεπουμπλικανική θεωρία. Σύμφωνα με τον Barnett, ο ρεπουμπλικανισμός μπορεί να εγκαθιδρύσει συνταγματικές αρχές και να προσφέρει πρωτοβουλίες για συνεργασία, συμβιβασμό και συμφιλίωση των πολιτών. Η κριτική βέβαια που θα μπορούσε να ασκηθεί στον Barnett είναι ότι όσον αφορά στην εδραίωση δημοκρατικών θεσμών προκειμένου να πετύχει η εδραίωση της ειρήνης, δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο μοντέλο που να βρίσκει εφαρμογή σε όλες τις περιπτώσεις για όλα τα αποτυχημένα κράτη.

Στο σημείο αυτό θα επικαλεστώ τους ισχυρισμούς του John Rawls²²⁶, ο οποίος λέει ότι το ζήτημα είναι «να συνειδητοποιήσουμε ότι η πολιτική κουλτούρα μιας επιβαρυσμένης κοινωνίας είναι ύψιστης σημασίας και ότι δεν υπάρχει συνταγή, πόσο μάλλον εύκολη, με την οποία οι ευτετεγμένοι λαοί θα μπορούν να βοηθήσουν μια επιβαρυσμένη κοινωνία να αλλάξει την πολιτική και κοινωνική της κουλτούρα». Συνεπώς ο Barnett, όταν αναφέρεται στην δημιουργία δημοκρατικών θεσμών για την επιτυχή διαδικασία εδραίωσης της ειρήνης, θα πρέπει να έχουμε κατά νου, ότι η αλλαγή μιας κοινωνικής πραγματικότητας σε ένα αποτυχημένο κράτος είναι

²²⁴ Roland Paris, "Peacebuilding and the limits of Liberal Internationalism", *International Security*, Vol.22 no2 (Autumn 1997)

²²⁵ Building a Republican Peace, Stabilizing States after War

²²⁶ John Rawls, *Το δίκαιο των λαών*, Αθήνα: Ποιότητα 2002, σσ.84-86

συνάρτηση των θρησκευτικών, φιλοσοφικών και ηθικών παραδόσεων που στηρίζουν τις δομές μιας κοινωνίας στην ιστορική διαχρονία. Είναι ένα ενιαίο εγχείρημα η εξομοίωση της δημοκρατικής ειρήνης μέσω της εφαρμογής ενός συγκεκριμένου μοντέλου πολιτικών επιβολής της, παρακάμπτοντας τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα, τις ανάγκες της συγκεκριμένης κοινωνίας. Για να πετύχει πραγματικά και ουσιαστικά η διαδικασία εκδημοκρατισμού, θα πρέπει οι πολίτες της κοινωνίας που εξέρχεται από σύγκρουση, να αναπτύξουν ένα αίσθημα δικαιοσύνης, να συμμετέχουν στη δική τους δίκαιη κοινωνική πραγματικότητα -η οποία διαμορφώθηκε βάση των δικών τους αναγκών- και να ενεργούν σύμφωνα με τις αρχές της δικαιοσύνης.

Ο Robert Gilpin²²⁷, στη μελέτη του πολέμου και της αλλαγής στη διεθνή πολιτική, συνέδεσε την ύπαρξη των δομικών χαρακτηριστικών του συστήματος με τη διατήρηση ή την αλλαγή του status quo, λαμβάνοντας υπόψη του εσωτερικούς παράγοντες. Έτσι, σ' ένα σύστημα συλλογικής ασφάλειας, υπάρχει η πιθανότητα ένα κράτος, εφόσον η οικονομική του κατάσταση ή η προσωπικότητα του ηγέτη ή η δομή της κοινωνίας του απαιτούσαν αλλαγή του υπάρχοντος status quo, να επιχειρήσει την ανατροπή του. Σύμφωνα με τον Gilpin, οι ανωτέρω μεταβαλλόμενοι παράγοντες, μπορεί να δώσουν άλλη κατεύθυνση στην εξωτερική πολιτική του συγκεκριμένου κράτους. Δηλαδή, το σύστημα συλλογικής ασφάλειας παύει να υφίσταται, από τη στιγμή που κάποιο μέλος του αποφασίζει –δεδομένης της νέας ευνοϊκής συγκυρίας για εκείνο- να αλλάξει την εξωτερική του πολιτική και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη που προκύπτουν από την αλλαγή αυτή.

Σύμφωνα με τον Kenneth Waltz²²⁸, η δομή του συστήματος αποτελεί έναν καθοριστικό παράγοντα της κρατικής συμπεριφοράς σ' ένα άναρχο και ανταγωνιστικό διεθνές περιβάλλον, όπου το κάθε κράτος-μέλος του συστήματος ενδιαφέρεται για την αύξηση της ισχύος του και την επέκταση του ελέγχου του πάνω στο σύστημα. Χαρακτηριστικά, επεσήμανε ότι, σε περίπτωση που ένα κράτος δεν ακολουθεί το παιχνίδι της ισχύος, κινδυνεύει να θέσει σε κίνδυνο τα ζωτικά του συμφέροντα. Συνεπώς, το σύστημα συλλογικής ασφαλείας κινδυνεύει να χάσει την υπόστασή του, από τη στιγμή που κάποιο μέλος του θα θέσει ως προτεραιότητά του την προάσπιση των ζωτικών συμφερόντων του και την υπεράσπιση του εθνικού του συμφέροντος, πράξεις που έρχονται σε αντίθεση με την ερμηνεία και το περιεχόμενο των αρχών του συστήματος συλλογικής ασφαλείας.

²²⁷ Robert Gilpin, *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2004, σσ.170-184

²²⁸ Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, Reading: Addison – Wesley 1979, pp.74 &81

Τελικά το ερώτημα που γεννάται είναι, εάν πίσω από αυτό που ονομάζεται σύστημα συλλογικής ασφάλειας κρύβεται ένας εθνικιστικός οικουμενισμός όπως πολύ σωστά αποκαλεί ο Morgenthau την τάση των μέσων του 20^{ου} αιώνα, υποστηρίζοντας ότι «το έθνος δεν είναι τίποτα άλλο από ένα σημείο εκκίνησης μιας οικουμενικής αποστολής, της οποίας ο απώτερος στόχος είναι να φτάσει στα άκρα του πολιτικού κόσμου. Ενώ ο εθνικισμός θέλει ένα έθνος σε ένα κράτος, ο εθνικιστικός οικουμενισμός της εποχής μας παραχωρεί το δικαίωμα σε ένα έθνος και σε ένα κράτος να επιβάλλει τις αξίες του και τον δικό του τρόπο δράσης πάνω στα άλλα έθνη²²⁹».

Είναι αμφιλεγόμενο το κατά πόσο ο Ο.Η.Ε. μπορεί να επιτύχει και να υπάρξει ως σύστημα συλλογικής ασφάλειας, στη βάση κοινών παραδοχών για ένα διεθνές σύστημα συλλογικής ασφάλειας εύτακτα οργανωμένο –κατά την έκφραση του John Rawls²³⁰. Αλλά είναι ένα πράγμα η αρωγή, η αλληλεγγύη και η συμπαράσταση απέναντι σε κοινωνίες επιβαρυνμένες, όπως έλεγε ο John Rawls και άλλο πράγμα η «ηγεμονική λογική» να αποδομήσουν το επιβαρυνμένο κράτος (failed state) μη λαμβάνοντας υπόψη τις ηθικές, θρησκευτικές, φιλοσοφικές παραδόσεις αυτού του λαού.

Με δεδομένες τις κοινωνικές ιδιομορφίες κάθε κρατικής οντότητας, την ετερογένεια του συστήματος και την προάσπιση του εθνικού συμφέροντος, η ύπαρξη οικουμενικών αρχών αποτελεί μια ουτοπία. Εύλογα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι οι διεθνείς θεσμοί και το διεθνές δίκαιο αποτελούν εξαρτημένες μεταβλητές, οι οποίες καθορίζονται τόσο από τα εθνικά συμφέροντα των κρατών, όσο και από τη βούλησή τους για μεγιστοποίηση της ισχύος τους.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι η θεωρητική πρόταση της συλλογικής ασφάλειας έχει σαφή ιστορική προέλευση η οποία εντοπίζεται στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Το γεγονός αυτό εξηγεί εν μέρει και τις εγγενείς αδυναμίες που παρουσιάζει και οι οποίες γίνονται φανερές καθώς η συλλογική ασφάλεια έχει μέχρι σήμερα αποτύχει να εξελιχθεί σε προσδιοριστική αρχή της διεθνούς ζωής. Από τη μια πλευρά, πρόκειται για μια έννοια που εδράζεται σε παρωχημένα μοντέλα διεθνούς τάξης. Από την άλλη, στηρίζεται σε μια σειρά ιδεαλιστικών και κατ' ουσίαν ανυπόστατων υποθέσεων οι οποίες αξιώνουν από τα έθνη-κράτη ως τους βασικούς

²²⁹ Ειρήνη Χειλά, *Διεθνής Κοινωνία, Διαχρονικές και σύγχρονες αντιλήψεις*, Αθήνα: Ηρόδοτος 2006, σελ.102

²³⁰ Ibid. σελ.156

δρώντες του διεθνούς συστήματος να ενεργήσουν με τρόπο που δεν έχει προηγούμενο στην παγκόσμια ιστορία²³¹. Έχοντας αυτά κατά νου, δεν προξενεί ιδιαίτερη έκπληξη το ότι διεθνείς θεσμοί που βασίζονται στην έννοια της συλλογικής ασφάλειας όπως τα Ηνωμένα Έθνη αλλά και η Κοινωνία των Εθνών πριν από αυτά απέτυχαν να εφαρμόσουν τη συμφωνία και να επιτύχουν μια αλληλεγγύη των κρατών προκειμένου να κατευθύνουν τον ρου της παγκόσμιας τάξης σε ένα σύστημα συλλογικής ασφάλειας.

Γεγονός παραμένει, βέβαια, ότι κατόρθωσαν να επιβιώσουν ως θεσμοί και, κατά συνέπεια, ως σύμβολα των κοινών συμφερόντων και αξιών που επικαλύπτονται από τις αντιπαλότητες του σημερινού διεθνούς συστήματος²³². Αυτή η πραγματικότητα δημιουργεί και ελπίδες ότι, παρά τις εγγενείς αδυναμίες που παρουσιάζει η συλλογική ασφάλεια και τις όποιες ενστάσεις προβάλλονται για την αποτελεσματικότητά της, το σύστημα αυτό διαθέτει δομές οι οποίες είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν ως εργαλείο για την διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και τάξης, ιδιαίτερα σε μια εποχή, όπως η σημερινή, που αναδεικνύει νέες μορφές κινδύνων και απειλών και καθιστά εντονότερη την αλληλεξάρτηση στα ζητήματα της παγκόσμιας ασφάλειας.

4.2. Αποτίμηση της κατάστασης στο Αφγανιστάν

Μετά το καλοκαίρι του 2002 οι εναπομείναντες δυνάμεις των Ταλιμπάν άρχισαν σταδιακά να ξανακερδίζουν τον έλεγχο και να ανασυντάσσονται. Τον Σεπτέμβριο του 2003 οι Ταλιμπάν προχώρησαν σε επιχείρηση προσέλκυσης εθελοντών στρατιωτών στις περιοχές των Παστούν, για να ξεκινήσουν μια ανανεωμένη τζιχάντ ενάντια στην αφγανική κυβέρνηση και στις αμερικανικές κατοχικές δυνάμεις. Στρατόπεδα εκπαίδευσης των μαχητών άρχισαν να δημιουργούνται στα σύνορα με το Πακιστάν και ένας νέος τρόπος δράσης αυτών των ομάδων ξεκίνησε. Άρχισαν να συγκεντρώνονται σε ομάδες και να επιτίθενται σε αφγανούς και αμερικανούς στρατιώτες. Ο μουλά Ομάρ όρισε ένα συμβούλιο 10 ανδρών για τον συντονισμό των επιχειρήσεων και δημιουργήθηκαν πέντε ζώνες επιχειρήσεων.

²³¹ Ibid. σελ.29

²³² H. Bull, *Η Αναρχη Κοινωνία. Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2001, σσ.319-320

Το πρώτα σημάδια στρατιωτικής ανάκαμψης των ομάδων των Ταλιμπάν ήρθαν στις 27 Ιανουαρίου του 2003 κατά τη διάρκεια της Επιχείρησης Mongoose όταν επιτέθηκαν σε αμερικανούς στρατιώτες. Όσο προχωρούσε το καλοκαίρι, οι επιθέσεις άρχισαν σταδιακά να αυξάνονται, και οι Ταλιμπάν άρχισαν να συγκεντρώνουν τις δυνάμεις τους στην επαρχία Zabul. Σαν αποτέλεσμα, οι συμμαχικές δυνάμεις άρχισαν να πραγματοποιούν επιθέσεις στις τάξεις των ανταρτών. Επίσης διενεργήθηκαν βομβαρδισμοί από αέρος σε πιθανές θέσεις των Ταλιμπάν.

Το φθινόπωρο του 2003 οι επιθέσεις των ανταρτών συνεχίστηκαν και αυξήθηκε η ένταση στις σχέσεις Καμπούλ και Ισλαμαμπάντ. Η αφγανική κυβέρνηση κατηγορήσε το Πακιστάν ότι συνδράμει τους Ταλιμπάν που καταφεύγουν στα βόρεια σύνορα, να ανασυνταχθούν. Το NATO διεύρυνε την δικαιοδοσία της ISAF²³³ και πέρα από την Καμπούλ, μετά από απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας. Επίσης 150 Γερμανοί στρατιώτες επεκτάθηκαν στην πόλη Kunduz και μέχρι τα μέσα του 2004 δημιούργησαν μια Ζώνη Ασφαλείας. Οι μάχες με τους αντάρτες συνεχίστηκαν στα βόρεια και πολλές ανθρωπιστικές αποστολές δεν μπορούσαν να ολοκληρώσουν το έργο τους λόγω των συγκρούσεων.

Στις αρχές του 2004 οι Ταλιμπάν κλιμάκωσαν τις επιθέσεις του τόσο εναντίον της νέας αφγανικής κυβέρνησης, όσο και κατά των ξένων αποστολών. Ο αφοπλισμός του αφγανικού στρατού από βαρέα όπλα συνεχίστηκε. Έξω από την Καμπούλ η κατάσταση παρέμεινε ιδιαίτερα ασταθής. Έτσι τον Ιούλιο το NATO αποφάσισε την αποστολή 1.800 επιπλέον στρατιωτών και να τοποθετηθούν κυρίως στην Καμπούλ για να περιφρουρήσουν τις εκλογικές διαδικασίες. Παράλληλα ο ευρωστρατός ανέλαβε τη διοίκηση της ISAF.

Το 2005, που ήταν και εκλογική χρονιά, σηματοδεύτηκε από συνεχιζόμενα ξεσπάσματα βίας μεταξύ των ανταρτών των Ταλιμπάν και του αφγανικού στρατού. Το νότιο Αφγανιστάν αντιμετώπισε, το 2005, το μεγαλύτερο ξέσπασμα βίας που υπήρξε ποτέ από την επέμβαση το 2001. Η Επιχείρηση Mountain Thrust πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2006 με σκοπό να διώξει τις δυνάμεις των Ταλιμπάν. Τον Ιούλιο οι Καναδοί πραγματοποίησαν την Επιχείρηση Μέδουσα,

²³³ Το Συμβούλιο Ασφαλείας εξουσιοδότησε την ISAF, μια Διεθνή Βοηθητική Δύναμη Ασφαλείας με το Ψήφισμα 1386 στις 20 Δεκεμβρίου 2001, με βασικό στόχο να επιτύχει την ασφάλεια της Καμπούλ και των γύρω περιοχών από τους Ταλιμπάν και την Αλ Κάιντα, αλλά και την εδραίωση της κυριαρχίας της Αφγανικής Μεταβατικής Διοίκησης υπό τον Χαμίτ Καρζάι. Μέχρι και το 2006 είχε συμμετάσχει στις περισσότερες επιχειρήσεις στο νότιο Αφγανιστάν, κάτι που συνεχίστηκε και το 2007. Μέχρι και τον Οκτώβριο του 2006 η ISAF αποτελείτο από προσωπικό 32.000 ατόμων από 34 χώρες.

υποστηριζόμενοι από βρετανικές, γερμανικές και δανέζικες δυνάμεις. Οι επιχειρήσεις του NATO συνεχίστηκαν και το άλλο εξάμηνο του 2006 με αμείωτη ένταση και κατάφεραν να σημειώσουν τακτικές νίκες, χωρίς να απομακρύνουν εντελώς τους Ταλιμπάν, με αποτέλεσμα τη συνέχιση των νατοϊκών επιχειρήσεων και το 2007. Οι εκλογές που είχαν προγραμματιστεί για τον Ιούνιο αναβλήθηκαν για τον Σεπτέμβριο. Οι Αμερικανοί σε συνεργασία με τον αφγανικό στρατό ξεκίνησαν μια ευρεία κλίμακα επιθέσεων και στο τέλος του έτους μετρήθηκε μια πτώση στην εξαγωγή οπίου κατά 20%.

Τα αποτελέσματα των εκλογών σήμαναν το τέλος της διαδικασίας της Βόννης. Τον Ιανουάριο του 2006 το ενδιαφέρον του NATO στο Αφγανιστάν ήταν η δημιουργία προσωρινών ομάδων ανοικοδόμησης, αλλά οι Ταλιμπάν αντιτάχθηκαν σθεναρά σε αυτό.

Το Νοέμβριο του 2006, το ΣΑ²³⁴ του ΟΗΕ προειδοποίησε, ότι το Αφγανιστάν, μπορεί να γίνει ένα αποτυχημένο κράτος εξαιτίας της αυξανόμενης βίας από τους Ταλιμπάν, την ανεξέλεγκτη παραγωγή οπίου και τις ασταθείς κρατικές δομές. Το 2006, το Αφγανιστάν ήταν 10^ο στην κατηγορία των αποτυχημένων κρατών. Απόρρητες πληροφορίες δείχνουν ότι η Αλ Κάϊντα έχει αυξήσει τα δίκτυά της και πως οι συμμαχικές δυνάμεις πέτυχαν να καθαιρέσουν τους Ταλιμπάν από την εξουσία, αλλά απέτυχαν στο στόχο τους να σταματήσουν τη δράση της Αλ Κάϊντα στο εσωτερικό του Αφγανιστάν.

Στις αρχές του 2006 το NATO²³⁵ ανακοίνωσε ότι απέστειλε 6.000 στρατιώτες για τη διατήρηση της ειρήνης, κυρίως Καναδούς και Βρετανούς. Όμως η συνεχής αύξηση της βίας οδήγησε στην υπογραφή ενός 5ετούς Συμφώνου για το Αφγανιστάν, το οποίο θα είχε ως στόχο να εδραιώσει την ασφάλεια, τη καλή διακυβέρνηση, την ανάπτυξη και την μείωση των ναρκωτικών. Το πρώτο εξάμηνο του 2006 καταγράφηκε η χειρότερη βία από το 2001 και επιδεινώθηκαν οι σχέσεις Αφγανιστάν-Πακιστάν. Το NATO ανακοίνωσε την αύξηση των στρατιωτών από 9.000 σε 17.000, μέχρι το τέλος του χρόνου. Στο τέλος του έτους καταγράφηκαν 3.700 θάνατοι από επιθέσεις, αλματώδης αύξηση από το 2005.

Στις αρχές του 2007 το NATO ξεκίνησε επιχειρήσεις²³⁶ για να εκδιώξει τους Ταλιμπάν από την Κανταχάρ και ο επικεφαλής του NATO ζήτησε ενίσχυση των

²³⁴ <http://www.un.org/Docs/sc/sgrep06.htm>

²³⁵ http://www.afsouth.nato.int/JFCN_Missions/NTM-I/Articles/NTMI_A_14_05.htm

²³⁶ <http://www.nato.int/docu/update/2006/01-january/e01118a.htm>

στρατιωτών εκφράζοντας την πεποίθηση ότι ένας ακόμα χρόνος μαχών χρειαζόταν και οι Ταλιμπάν θα εκδιώχνονταν ολοσχερώς. Παράλληλα, ο Καρζάι κάλεσε τους Ταλιμπάν σε διάλογο. Οι επιθεωρητές των Ηνωμένων Εθνών για τα ναρκωτικά εντόπισαν ανεξέλεγκτη παραγωγή οπίου στα δυτικά και ξεκίνησε η κοινή στρατιωτική επιχείρηση NATO-αφγανικού στρατού. Τον Μάιο του 2007 ο πρόεδρος του Αφγανιστάν Χαμίτ Καρζάι και ο πρόεδρος του Πακιστάν Μουσάραφ υπόγραψαν Μνημόνιο κατά της τρομοκρατίας. Επίσης σημειώθηκε μια μείωση κατά 50% σε επιθέσεις εναντίον πολιτών και το NATO κατέλαβε τον έλεγχο της πόλης Sanfin, μια πόλη με ιδιαίτερη στρατηγική σημασία. Ο Καρζάι ανακοίνωσε την έναρξη των συνομιλιών με ορισμένους στρατιωτικούς των Ταλιμπάν, που δεν σχετίζονται με την Αλ Κάιντα για την επίτευξη ανακωχής και τον τερματισμό των εχθροπραξιών. Οι Ταλιμπάν έθεσαν σαν όρο την απομάκρυνση όλων των ξένων στρατιωτών για να επιτευχθεί συμφωνία. Οι Αυστραλοί, οι Γάλλοι και οι Γερμανοί ανακοίνωσαν σταδιακή αποχώρηση των στρατευμάτων τους, τουλάχιστον κατά το ήμισυ μέχρι το τέλος του χρόνου. Συγχρόνως 160 μέλη της Ευρωπαϊκής Αστυνομίας μετέβησαν στο Αφγανιστάν να συνδράμουν την οργάνωση της αφγανικής αστυνομίας και η ISAF έθεσε σαν στόχο τη δημιουργία Εθνικού Αφγανικού Στρατού (ANA) ο οποίος θα αριθμεί 70.000 μέλη, μέχρι το 2009. Παράλληλα, σημειώθηκε αύξηση κατά 43% της παραγωγής οπίου²³⁷.

Στις αρχές του 2008 οι επιθέσεις αυτοκτονίας και οι μαζικοί θάνατοι πολιτών συνεχίζονται και σε μετρήσεις που έγιναν από την CIA οι Ταλιμπάν ελέγχουν το 10% της κυβέρνησης και το 30% της χώρας. Οι θάνατοι εθελοντών ΜΚΟ που εργάζονταν για την αποναρκοποίηση του εδάφους συνεχίστηκαν και το Συμβούλιο Ασφαλείας επεξέτεινε την αποστολή της UNAMA για έναν ακόμα χρόνο.

Στη παρούσα κατάσταση έχουμε μια επιστροφή στον εμφύλιο πόλεμο, κρατικές δομές οι οποίες ελέγχονται από διάφορες εγκληματικές ομάδες, τη φυλή των Παστούν να κυριαρχεί και τις υπόλοιπες φυλές να προσπαθούν να προωθήσουν τα συμφέροντά τους.

Το 2007 ο ΟΗΕ έδωσε στη δημοσιότητα μια έκθεση²³⁸ 111 σελίδων για το Αφγανιστάν, η οποία δίνει μια ιδιαίτερα ζοφερή και δυσοίωνη για τα νατοϊκά

²³⁷

http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=cw_search&l=1&t=1&cw_country=1&cw_date=

²³⁸ <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9313.doc.htm>

στρατεύματα εικόνα της κατάστασης που επικρατεί αυτή τη στιγμή στη χώρα. Από την εξαιρετικά ενδιαφέρουσα αυτή έκθεση, μπορούμε να συγκρατήσουμε τα εξής:

Οι Ταλιμπάν έχουν επιστρέψει και κατέχουν μεγάλο ποσοστό εδαφών ιδιαίτερα στις νότιες επαρχίες και έχουν εδραιώσει την παρουσία τους σ' όλη τη χώρα. Συγκεκριμένα η έρευνα δείχνει ότι οι Ταλιμπάν κατέχουν το 54% του εδάφους του Αφγανιστάν κυρίως στο νότιο Αφγανιστάν το οποίο είναι εκτεθειμένο σε συχνή εχθρική δραστηριότητα από την εξέγερση.

Οι Ταλιμπάν ελέγχουν τεράστιες περιοχές της χώρας, συμπεριλαμβανομένων αγροτικών περιοχών, μερικών περιφερειακών κέντρων και σημαντικών οδικών αρτηριών. Επίσης είναι η ντε φάκτο κυβερνητική εξουσία σε σημαντικά τμήματα της επικράτειας στο νότο και αρχίζουν να ελέγχουν τομείς της τοπικής οικονομίας και βασικές υποδομές, όπως οι δρόμοι και ο ενεργειακός ανεφοδιασμός. Ακόμα ασκούν σημαντικό ψυχολογικό έλεγχο, κερδίζοντας όλο και περισσότερη πολιτική νομιμοποίηση στη συνείδηση του αφγανικού λαού.

Το απαισιόδοξο συμπέρασμα είναι ότι, παρά την τεράστια εισροή διεθνούς κεφαλαίου στη χώρα και την καθολική επιθυμία για «επιτυχία» στο Αφγανιστάν, το κράτος διατρέχει για μια ακόμη φορά σοβαρό κίνδυνο να πέσει στα χέρια των Ταλιμπάν. Όπου εφαρμόστηκαν, οι διεθνείς προσπάθειες ανάπτυξης και ανοικοδόμησης απέτυχαν να φέρουν κάποια αξιοσημείωτη αλλαγή στις συνθήκες ζωής των τοπικών κοινοτήτων και να βελτιώσουν τις διαθέσεις τους απέναντι στην αφγανική κυβέρνηση και τη διεθνή κοινότητα.

Η τωρινή εξέγερση, της οποίας η μια συνιστώσα είναι μια πλατειά λαϊκή βάση, που υποκινείται από τη φτώχεια, και η άλλη ένας ισχυρός πυρήνας σκληροπυρηνικών Ισλαμιστών μαχητών, αποκτά όλο και περισσότερη ορμή, δυσχεραίνοντας περαιτέρω τη διαδικασία ανοικοδόμησης και ανάπτυξης.

Με περιορισμένες χερσαίες δυνάμεις και αντιμετωπίζοντας μια μαζική εξέγερση, οι αφγανικές δυνάμεις ασφάλειας, υποστηριζόμενες από τις δυνάμεις των NATO-ISAF, μάχονται για να αναχαιτίσουν την επιστροφή των Ταλιμπάν. Οι δυνάμεις αυτές αναλώνονται σε ένα πόλεμο φθοράς, όπου οι ακριβοπληρωμένες τοπικές «νίκες» είναι πραγματικά πύρρειες, δεδομένης της ανικανότητάς τους να υπερασπίσουν τις κατελημμένες πόλεις. Οι δυνάμεις των NATO – ISAF αναγκάζονται να επιστρέφουν και να πολεμούν σε περιοχές που είχαν πρωτίτερα εκκαθαριστεί από τους Ταλιμπάν, αντιμετωπίζοντας έναν εχθρό που μπορεί να

ανασυγκροτείται συνεχώς και να επωφελείται από μια ατελείωτη ροή νεοσύλλεκτων, που υποκινούνται από τη φτώχεια και την ανεργία.

Το ερώτημα που προκύπτει από τη σημερινή κατάσταση στο Αφγανιστάν δεν είναι αν οι Ταλιμπάν επιστρέψουν στην Καμπούλ, αλλά πότε θα γίνει αυτό και με ποια μορφή. Ο δηλωμένος πολλές φορές στόχος τους να φτάσουν στην Καμπούλ μέσα στο 2008 φαίνεται περισσότερο εφαρμόσιμος από ποτέ. Γι' αυτό και είναι επιτακτική ανάγκη να εφαρμόσει η διεθνής κοινότητα μια νέα στρατηγική για το Αφγανιστάν πριν να είναι πολύ αργά».

Επιπτώσεις υπάρχουν και στην ενεργειακή υποδομή. Από το Νοέμβριο, οι Ταλιμπάν ελέγχουν τους υποσταθμούς ηλεκτρικού ρεύματος στις περιοχές Καγιάκι, Σανγκίν και Μούσα Κάλα, ελέγχοντας έτσι την παροχή ηλεκτρικού ρεύματος στις περιοχές αυτές. Επιπλέον, η δραστηριότητα των Ταλιμπάν έχει επεκταθεί προοδευτικά στο βόρειο και βορειοανατολικό Αφγανιστάν, με πολλές επιθέσεις μέσα και γύρω από την Καμπούλ.

Τα υπάρχοντα μέτρα που έχουν ληφθεί για να επιτύχουν την ειρήνη και την ασφάλεια στο Αφγανιστάν δεν επιτυγχάνουν γιατί η διεθνής κοινότητα δεν έχει καταφέρει να διασφαλίσει την ομαλή συνύπαρξη των τριών βασικών συστατικών του αφγανικού κράτους, τις οικογένειες, τις κοινότητες και τις φυλές. Οι κρατικές δομές δεν έχουν αποκατασταθεί σε μεγάλο βαθμό, η ανθρωπιστική βοήθεια δεν φτάνει στις περιοχές εκτός των μεγάλων αστικών κέντρων με αποτέλεσμα η φτώχεια να αυξάνεται και οι συνεχείς συγκρούσεις έχουν εξουθενώσει τον αφγανικό λαό. Τα προγράμματα αφοπλισμού που εκπονούνται σκοντάφτουν στα κρούσματα διαφθοράς και εγκληματικότητας²³⁹.

Υπάρχουν πολλά κρούσματα παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ειδικά στους Αφγανούς πολίτες. Η άνοδος των Ταλιμπάν, έχει αυξήσει την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ιδιαίτερα στις γυναίκες, στα χωριά που ελέγχουν οι Ταλιμπάν. Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία, οι Ταλιμπάν επιτίθενται εναντίον πολιτών, μελών ανθρωπιστικών οργανώσεων και καταστροφή σχολικών κτιρίων. Η Διεθνή Αμνηστία ανέφερε για το 2006 τον θάνατο 756 πολιτών από επιθέσεις αυτοκτονίας²⁴⁰.

²³⁹ <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sc9313.doc.htm>

²⁴⁰ <http://www.amnesty.org/en/region/asia-and-pacific/south-asia/afghanistan?page=1>

4.3. Αποτίμηση της κατάστασης στο Ιράκ

Μετά την επίσημη ανακοίνωση για την κατάληψη της Βαγδάτης, οι εχθροπραξίες συνέχισαν να υφίστανται. Στη συνέχεια με το Ψήφισμα 1511²⁴¹ των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Οκτωβρίου 2003 αποφασίστηκε η αποστολή μιας πολυεθνικής δύναμης στο Ιράκ με την πρωτοκαθεδρία των ΗΠΑ. Το Ψήφισμα όριζε επίσης το χρονοδιάγραμμα και τις διαδικασίες μέχρι τις εκλογές, καθώς και την μεταβατική διοίκηση. Το Κυβερνητικό Συμβούλιο συμφώνησε σ' ένα μεταβατικό Σύνταγμα, έπειτα από πολλές ενστάσεις των Σιιτών, οι οποίοι υποστήριζαν πως είχαν δοθεί πολλές αρμοδιότητες στη κουρδική μειονότητα και ότι ενθαρρύνονταν οι θρησκευτικές και φυλετικές διαφοροποιήσεις. Τον Ιανουάριο του 2004 συνελήφθη ο Σαντάμ Χουσεϊν και αποφασίστηκε η προσαγωγή του σε δίκη από ιρακινό δικαστήριο.

Ο Μάιος του 2004 ήταν από τους πιο αιματηρούς μήνες, καθώς χιλιάδες Ιρακινοί σκοτώθηκαν κατά την κατάληψη της Φαλούτζα από τους Αμερικανούς στρατιώτες. Επίσης οι Αμερικανοί περικύκλωσαν την ιερή πόλη των σιιτών Νατζάφ, προπύργιο του σκληροπυρηνικού κληρικού Μοχτάντ αλ Σάρτρ. Οι μάχες για την κατάληψη της πόλης είχαν σαν αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση των νεκρών και την αγανάκτηση των Ιρακινών προς τη Συμμαχία για την αδυναμία της να τους παράσχει ασφάλεια, καθώς και την δημοσιοποίηση φωτογραφιών που παρουσίαζονταν αμερικανοί στρατιώτες να κακοποιούν ιρακινούς κρατούμενους.

Οι ΗΠΑ και η Μ. Βρετανία κατάθεσαν προσχέδιο στο Συμβούλιο Ασφαλείας που προέβλεπε τη μετάβαση της κυριαρχίας στους Ιρακινούς και την αποχώρηση της συμμαχικής δύναμης σε περίπου ένα χρόνο. Τον Ιούλιο του 2004 η Συμμαχία παρέδωσε τη κυριαρχία στην προσωρινή ιρακινή κυβέρνηση με το Ψήφισμα 1546²⁴² του Συμβουλίου Ασφαλείας με το οποίο εξουσιοδοτούσε τις δυνάμεις της Συμμαχίας να παραμείνουν και όριζε το χρονοδιάγραμμα των εκλογών για το 2005. Η κατάσταση στο Ιράκ συνέχισε να παραμένει ασταθής με συντονισμένες επιθέσεις αυτοκτονίας στις πέντε μεγάλες πόλεις της χώρας, με τις ΗΠΑ να αναζητούν τον Αμπού Μοσάντ αλ Ζαρκάουι και το NATO να οργανώνει σεμινάρια εκπαίδευσης του ιρακινού στρατού²⁴³.

²⁴¹ <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N03/563/91/PDF/N0356391.pdf?OpenElement>

²⁴² <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N04/381/16/PDF/N0438116.pdf?OpenElement>

²⁴³ http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?action=cw_search&l=1&t=1&cw_country=51&cw_dat e=

Περί τα τέλη του 2004 η κατάσταση στο Ιράκ συνέχισε να παραμένει ασταθής με έντονα σημάδια επιδείνωσης. Οι επιθέσεις εναντίον πολιτών, ξένων δημοσιογράφων και απαγωγές παιδιών αυξήθηκαν κατακόρυφα και οι μάχες επεκτάθηκαν στα προάστια της Βαγδάτης μεταξύ των αμερικανικών δυνάμεων και των δυνάμεων του σίιτη κληρικού Μοχτάντ αλ Σάρντρ. Ο έλεγχος από επαναστάτες σημαντικών πόλεων όπως η Φαλούτζα και οι υποψίες για μπούκοτάζ από την πλευρά των Σουνιτών, έθεσαν το θέμα της αναβολής των εκλογών. Ένας πρόχειρος υπολογισμός έδειξε ότι 100.000 πολίτες είχαν σκοτωθεί από την επέμβαση το 2003 μέχρι και το τέλος του 2004. Η επιτυχής κατάληψη της Φαλούτζα από τους Αμερικανούς σήμαναν ένα νέο κύμα επιθέσεων στο κεντρικό Ιράκ και στη Μοσούλη.

Τον Ιανουάριο του 2005²⁴⁴, τον μήνα που θα διεξάγονταν οι εκλογές, τα σουνιτικά κόμματα αποφάσισαν να απόσχουν από τη διαδικασία. Οι εκλογές διεξήχθησαν με υψηλή συμμετοχή των Κούρδων και των Σιιτών και με πολλή χαμηλή των Σουνιτών. Η πρώτη εκλεγμένη κυβέρνηση μετά από 50 χρόνια, ορκίστηκε τον Μάιο του 2005, με πρόεδρο τον Κούρδο ηγέτη Τζαλάλ Ταλαμπανί και πρωθυπουργό τον σίιτη ηγέτη Ιμπραήμ Τζααφάρι. Το συνεχιζόμενο κύμα βίας που σάρωνε τη χώρα, οδήγησε το Υπουργό Άμυνας να οδηγήσει 40.000 ιρακινούς στρατιώτες στη Βαγδάτη, στη μεγαλύτερη επιχείρηση εναντίον των ανταρτών. Παρ' όλα αυτά η νεοσυσταθείσα ιρακινή αστυνομία και ο ιρακινός στρατός συνέχισαν να είναι πρώτοι στη λίστα των επιθέσεων. Σαν θετική εξέλιξη θα μπορούσε να σημειωθεί η συμμετοχή 17 Σουνιτών στο 70μελές Συνταγματικό Συμβούλιο. Οι θάνατοι όμως τριών σουνιτών πολιτικών αρχηγών οδήγησε σε μπούκοτάζ του Συνταγματικού Συμβουλίου²⁴⁵.

Το προσχέδιο του Συντάγματος υπογράφηκε από του Κούρδους και τους Σίιτες που συμμετείχαν στο Συνταγματικό Συμβούλιο, με τους Σουνίτες να απειλούν για πρόκληση εμφυλίου πολέμου, καθώς φοβούνταν τη δημιουργία σιιτικού υπερκράτους σε περιοχές πλούσιες σε ενεργειακά αποθέματα. Ως ημέρα του δημοψηφίσματος ορίστηκε η 15^η Οκτωβρίου με τους Σουνίτες και τους Σίιτες να διαδηλώνουν σε διαφορετικές πόλεις. Η βία άρχισε να αυξάνεται κατακόρυφα με τη σουνιτική οργάνωση "Αλ Κάϊντα του Ιράκ" να δημιουργεί τις προϋποθέσεις μεγάλης κλίμακας εμφυλίου σε όλη τη χώρα. Καθώς πλησίαζε η ημερομηνία της 15^{ης}

²⁴⁴ http://www.bbc.co.uk/greek/worldnews/story/2005/12/051215_iraq_elections.shtml

²⁴⁵ <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?!=1&id=3703>

Δεκεμβρίου οπότε και είχαν προγραμματιστεί οι εκλογές, υπήρξε μεγάλη κλιμάκωση της βίας σε όλη τη χώρα.

Τον Ιανουάριο του 2006 διενεργήθηκαν εκλογές και η συμμετοχή των Σουνιτών καταγράφηκε ως πολύ θετικό στοιχείο. Η Ενωμένη Ιρακινή Συμμαχία (Σιήτες) αναδείχτηκε πρώτη κερδίζοντας 128 από τους 275 θέσεις, τα κουρδικά κόμματα 53 και το σουνιτικό κόμμα 44. Ο Ιταλός Υπουργός ανακοίνωσε την αποχώρηση των ιταλών στρατιωτών μέχρι το τέλος του 2006. Παράλληλα, έπειτα από αλληπάλληλες αναβολές ξεκίνησε και η δίκη του Σαντάμ Χουσεϊν.

Οι αυξανόμενες επιθέσεις σε ιερά τεμένη, οι διαδηλώσεις και οι τυφλές επιθέσεις αυτοκτονίας που συνεχίζονταν οδήγησαν τις τρεις εθνότητες του Ιράκ σε διαπραγματεύσεις για κοινή συνεννόηση και δημιουργία κυβέρνησης εθνικής ενότητας. Παράλληλα, οι Αμερικανοί πίεζαν τους Σουνίτες να συμμετάσχουν ενεργά στην πολιτική διαδικασία. Η συνεχιζόμενη αύξηση της βίας οδήγησε τον Νούρι αλ Μαλίκι να προτείνει ένα σχέδιο εθνικής συμφιλίωσης για να μειωθεί η σεκταριανή βία, προσφέροντας αμνηστία στους επαναστάτες, αφοπλισμό και σχέδιο βελτίωσης των δυνάμεων ασφαλείας. Το σχέδιο αρχικά το αποδέχτηκαν όλοι, αλλά άσκησαν κριτική ως προς το ότι δεν παρείχε ειδική μνεία στους υποστηρικτές του Σαντάμ και δεν προέβλεπε χρονοδιάγραμμα αποχώρησης των αμερικανικών στρατευμάτων.

Στα τέλη του 2006 είχαμε μια αύξηση κατά 40% των επιθέσεων εντός της Βαγδάτης και περίπου 100 θανάτους πολιτών την ημέρα. Σε επίσκεψή του στις ΗΠΑ ο Νούρι αλ Μαλίκι εξασφάλισε δια στόματος Μπους την αποστολή 4.000 αμερικανών στρατιωτών για την ασφάλεια της Βαγδάτης και τα Ηνωμένα Έθνη ανακοίνωσαν την παράταση του Διεθνούς Συμφώνου κατά 5 χρόνια και την δέσμευση για διεθνή βοήθεια. Οι Σιήτες αντέδρασαν και αποχώρησαν από τον κυβερνητικό συνασπισμό. Έτσι, η πολιτική ηγεσία προσανατολίστηκε στην υιοθέτηση μιας λύσης η οποία θα προβλέπει τη δημιουργία τριών αυτόνομων ομοσπονδιακών περιοχών, αλλά ανέστειλε την εφαρμογή για τους επόμενους 18 μήνες²⁴⁶.

Ο συνασπισμός ορισμένων σουνιτικών επαναστατικών ομάδων μετά από μεγάλες διαδηλώσεις στο δυτικό Ιράκ ανακοίνωσε τη δημιουργία του Ισλαμικού κράτους των Αράβων Σουνιτών, σαν απάντηση στον σιιτικό φεντεραλισμό στο νότιο Ιράκ. Οι Σιήτες και οι Σουνίτες κληρικοί αποφάσισαν την αποχή από τη βία μέχρι το

²⁴⁶ <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?l=1&id=3980>

τέλος του έτους. Ταυτόχρονα το δικαστήριο καταδίκασε σε θάνατο τον Σαντάμ Χουσεϊν και αποφασίστηκε η έναρξη των διπλωματικών σχέσεων με τη Συρία, έπειτα από 20 χρόνια διακοπής. Η εκτέλεση του πρώην προέδρου Σαντάμ Χουσεϊν στις 30 Δεκεμβρίου, δημιούργησε περισσότερες προϋποθέσεις αστάθειας.

Τον Ιανουάριο του 2007 ο πρόεδρος Μπους ανακοίνωσε τη νέα στρατηγική για το Ιράκ που προέβλεπε την εκ νέου αποστολή 21,500 αμερικανών στρατιωτών ενώ τον Μάρτιο του ιδίου έτους ο πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας Τόνι Μπλερ ανακοίνωσε την αποχώρηση εντός των προσεχών μηνών 1.600 από τους 7.100 βρετανούς στρατιώτες. Παράλληλα, η κυβέρνηση του Ιράκ δήλωσε πως θα επέτρεπε σε ορισμένους αξιωματούχους του μπααθικού κόμματος να επιτρέψουν στα πόστα τους για δοκιμαστική περίοδο 3 μηνών. Όμως καθ' όλη τη διάρκεια του 2007 κάθε μήνα οι Ιρακινοί πλήρωναν βαρύ φόρο αίματος καθώς κάθε μήνα σημειωνόταν νέο ρεκόρ θανάτων από την επέμβαση. Οι Ιρακινοί πρόσφυγες που αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν τη χώρα προκαλούσαν ανθρωπιστική κρίση στις γειτονικές χώρες: τη στιγμή που 750.000 κατέφευγαν στην Ιορδανία και 1,5 εκατ. στη Συρία.

Στα τέλη του 2007 το Ιράκ ήταν εξαιρετικά ασταθές, χωρίς κυβέρνηση – καθώς οι Σουνίτες είχαν αποχωρήσει και εξαιρετικά βίαιο. Μέσα σε αυτή τη συγκυρία, ο πρόεδρος Μπους ανακοίνωσε την απόσυρση 5.700 στρατιωτών, μέχρι τα τέλη του έτους και 20.000 μέχρι και το καλοκαίρι του 2008. Η κυβέρνηση ανακοίνωσε τη πτώση κατά 40% των θανάτων των πολιτών και ο Σίιτης ηγέτης Ayatollah Ali al-Sistani μαζί με τον Σουνίτη ηγέτη Tariq al-Hashemi εξέδωσαν το “Ιρακινό Εθνικό Συμβόλαιο” προτείνοντας τρόπους συμφιλίωσης²⁴⁷.

Περί τα τέλη του 2007 είχε σημειωθεί μια σχετική μείωση στη βία, αλλά η Τουρκία ξεκίνησε βομβαρδισμούς και επιδρομές στα σύνορα με την Κουρδική επαρχία του Ιράκ. Οι ιρακινοί ηγέτες αποφάσισαν να συζητήσουν το άρθρο 140 του Συντάγματος το οποίο αφορούσε το μελλοντικό καθεστώς του Κιρκούκ και άλλων περιοχών. Το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ επεξέτεινε τη δικαιοδοσία της Πολυεθνικής Δύναμης μέχρι και το τέλος του 2008²⁴⁸.

Τον Ιανουάριο του 2008 η κυβέρνηση πέρασε το “Accountability and Justice Law”, σύμφωνα με το οποίο οι πρώην αξιωματούχοι του μπααθικού κόμματος θα μπορούσαν αν επιστρέψουν στα δημόσια καθήκοντά τους. Τον Φεβρουάριο οι

²⁴⁷ <http://www.rferl.org/featuresarticle/2007/3/21F78691-DB76-49A4-8832-A973E79A44F9.html>

²⁴⁸ <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/L26463623.htm>

τουρκικές ένοπλες δυνάμεις εισήχθησαν στην κουρδική επαρχία καταδιώκοντας αντάρτες του ΡΡΚ.

Τον Φεβρουάριο του 2008 οι ΗΠΑ ζήτησαν από τους Βρετανούς να επιστρέψουν στη Βασόρα για να καταπολεμηθεί η αύξηση της βίας στο νότιο Ιράκ.. Οι αμερικανικές και ιρακινές δυνάμεις σχεδίαζαν μεγάλη επιχείρηση για να επιτεθούν στο προπύργιο της Αλ Κάιντα στη Μοσούλη και μετά ο στόχος θα εστιαζόταν στη Βασόρα. Η Βασόρα έχει μεγάλη στρατηγική σημασία, καθώς είναι το κέντρο εξαγωγών του ιρακινού πετρελαίου και αναλογεί στο 90% των εσόδων του Ιράκ. Οι συμπλοκές συνεχίστηκαν με αμείωτη ένταση μεταξύ του ιρακινού στρατού και σιιτών εξτρεμιστών στη Βασόρα, όπου δολιοφθορείς ανατίναξαν τμήμα ενός κεντρικού αγωγού πετρελαίου. Οι συγκρούσεις αυτές είχαν και σημαντικές επιπτώσεις στην εθνική οικονομία, καθώς η ανατίναξη μέρους του αγωγού, αύξησε διεθνώς τις τιμές του πετρελαίου. Οι εξαγωγές του μαύρου χρυσού μειώθηκαν σημαντικά τον τελευταίο χρόνο, καθώς η παραγωγή συνεχίζεται με ομαλούς ρυθμούς μόνο στα βόρεια της χώρας²⁴⁹.

Ο κύριος όγκος των σιιτικών παραστρατιωτικών ομάδων ελέγχεται από τον νεαρό σκληροπυρηνικό κληρικό Μουκτάντα αλ Σάντρ, ο οποίος επέβαλε από τις αρχές του 2007 κατάπαυση του πυρός, γεγονός που συνέβαλε στην ομαλοποίηση της εσωτερικής κατάστασης στο Ιράκ. Η κυβέρνηση αποφάσισε να συγκρουστεί εκ νέου με τον Αλ Σαντρ για να ανακτήσει τον έλεγχο των περιοχών που διοικούνται από σιιτικές ένοπλες δυνάμεις.

Οι κινήσεις της κυβέρνησης έχουν προκαλέσει αλυσιδωτές αντιδράσεις στους οπαδούς του Σαντρ και έχουν ξεσπάσει εκτεταμένες ταραχές στο Κιρκούκ και στη Μακούμπα, ενώ χιλιάδες πολίτες διαδήλωσαν κατά της κυβέρνησης στη Βαγδάτη. Σε ορισμένες περιοχές που ελέγχονται από τον Σάντρ, οι στρατηγοί έχουν καλέσει τους πολίτες σε γενικευμένη αστική ανυπακοή, ενώ οι επιθέσεις με όλμους έχουν πολλαπλασιαστεί, ακόμα και στην οχυρωμένη Πράσινη Ζώνη, όπου στεγάζονται τα κυβερνητικά κτίρια και η αμερικανική πρεσβεία²⁵⁰.

Ο Αλ Σάντρ καταδίκασε τις βιαιότητες της κυβέρνησης και κάλεσε τον πρωθυπουργό αλ Μαλίκι να εγκαταλείψει τη Βασόρα ενώ συγχρόνως δήλωνε διατεθειμένος να ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με κοινοβουλευτική αντιπροσωπεία,

²⁴⁹ <http://www.iht.com/articles/2008/04/27/mideast/intel.php>

²⁵⁰ www.kathimerini.gr

εφόσον δεν αναγνωρίζει την νομιμότητα της κυβέρνησης, προκειμένου να εξευρεθεί διέξοδος στην κρίση.

Την ίδια στιγμή ο Τζόρτζ Μπους χαρακτήρισε εποικοδομητικές τις προσπάθειες της κυβέρνησης να απαλλάξει το Ιράκ από τα κακοποιά στοιχεία που το λυμαίνονται και σημείωσε ότι ο ιρακινός και ο βρετανικός στρατός δεν συμμετέχουν στις συγκρούσεις²⁵¹. Όμως τα γεγονότα τους διέψευσαν καθώς αμερικανικά μαχητικά ελικόπτερα εξαπέλυσαν επιδρομή προς υποστήριξη των ιρακινών χερσαίων δυνάμεων που μάχονταν με τις σιιτικές πολιτοφυλακές. Οι ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας έχουν ανοίξει παντού μέτωπα στο νότιο Ιράκ με τη σιιτική πολιτοφυλακή, σε μια προσπάθεια να καταφέρουν καιρίο πλήγμα στον σκληρό πυρήνα τους. Οι συγκρούσεις έχουν ξεσπάσει στη Βασόρα και έχουν επεκταθεί σε όλο το νότιο Ιράκ, όπου κυριαρχεί το σιιτικό στοιχείο.

Ο Αμερικανός πρόεδρος σε μία ομιλία του στο Ντέιτον του Οχάιο²⁵², χαιρέτισε τις επιχειρήσεις του ιρακινού στρατού κατά των σιιτών μαχητών και την απόφαση του πρωθυπουργού Νούρι αλ Μαλίκι να εφαρμόσει τους νόμους για όλους τους πολίτες και δήλωσε τη στήριξη του στον αγώνα της κυβέρνησης για την επιβολή της τάξης στο νότιο Ιράκ στέλνοντας μήνυμα προς του ιρακινούς πολίτες «Υπομονή, θα έρθουν καλύτερες ημέρες..»²⁵³.

Οι όποιες επιτυχίες των Αμερικανών είναι εύθραυστες, καθώς από τα τέλη του Φεβρουαρίου υπάρχει αναζωπύρωση της βίας και ιδίως των επιθέσεων κατά του αμερικανικού στρατού. Η συνέχιση της ηρεμίας θα εξαρτηθεί από τη συνέχιση των τριών εύθραυστων συμμαχιών:

- Τις σουιτικές πολιτοφυλακές που μέχρι πρότινος πολεμούσαν εναντίον των Αμερικανών και τώρα εξοπλίζονται από αυτούς εναντίον της Αλ Κάϊντα.
- Τη σιιτική πολιτοφυλακή του αλ Σάντρ, που πρόσφατα ανανέωσε την ανακωχή για άλλους έξι μήνες, με αντάλλαγμα διευρυμένη αυτονομία στη Βαγδάτη και στη Βασόρα.
- Το Ιράν, το πλέον πολύτιμο στήριγμα της κυβέρνησης αλ Μαλίκι.

Η Αμερική συνεχίζει να διατηρεί στο Ιράκ 160.000 στρατιώτες, κατά 30.000 περισσότερους από την περίοδο του πολέμου.

²⁵¹ www.kathimerini.gr

²⁵² www.tovima.gr

²⁵³ www.avgi.gr

5 χρόνια από τον πόλεμο στο Ιράκ

Στο Ιράκ βρέθηκε ο αντιπρόεδρος των ΗΠΑ Ντικ Τσέινι με αφορμή τη συμπλήρωση πέντε ετών από την εισβολή στο Ιράκ και δήλωσε ότι οι ΗΠΑ σκοπεύουν να ολοκληρώσουν την αποστολή τους στο Ιράκ και να μην επιτρέψουν στους τρομοκράτες να κάνουν το Ιράκ έδαφος πρόσφορο για τρομοκρατικές ενέργειες. Ο Ντικ Τσέινι χαρακτήρισε την αμερικανική επέμβαση στο Ιράκ επιτυχημένη επιχείρηση που άξιζε τον κόπο αν και τα πέντε χρόνια που προηγήθηκαν ήταν δύσκολα και γεμάτα προκλήσεις. Στη συνάντηση που είχε με τους Ιρακινούς ηγέτες επέδωσε την θετική εξέλιξη στην παρουσία 30.000 αμερικανικών στρατευμάτων το 2007. Η Βρετανία διατηρεί 4.500 στρατιώτες στο νότιο Ιράκ²⁵⁴.

Την δεύτερη μέρα της επίσκεψής του συναντήθηκε με τον ηγέτη των Κούρδων Μασούντ Μπαρζανί και του ζήτησε να συμβάλει στην εθνική συμφιλίωση, τονίζοντας ότι οι Κούρδοι αποτελούν παράγοντα ειρήνης και σταθερότητας στην περιοχή. Επίσης ο Τσέινι ζήτησε να μην παράσχουν οι Κούρδοι υποστήριξη στο Κουρδικό Εργατικό Κόμμα PKK και οι Κούρδοι ζήτησαν από την πλευρά τους να σταματήσει η ανοχή των Αμερικανών στις στρατιωτικές επιχειρήσεις των Τούρκων στο βόρειο Ιράκ. Η επίσκεψη του Τσέινι στο Ιράκ συνοδεύτηκε με ένα από τα χειρότερα τρομοκρατικά χτυπήματα των τελευταίων μηνών, μέσω της επίθεσης αυτοκτονίας κοντά σε σιιτικό τέμενος στην Καρμπάλα.

Αποχώρηση αμερικανικού στρατού

Σύμφωνα με τον στρατηγό Ντέιβιντ Πετρέους, τον επικεφαλής των στρατευμάτων στο Ιράκ, το χρονοδιάγραμμα αποχώρησης των αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων από το Ιράκ, βρίσκεται σε εξέλιξη, καθώς από το τα τέλη του 2007 έχουν αποχωρήσει από το Ιράκ μια μάχιμη ταξιαρχία και ομάδες Αμερικανών πεζοναυτών οι οποίες δεν πρόκειται να αναπληρωθούν, ενώ μέχρι τα μέσα Ιουλίου του 2008 θα αποχωρήσουν τέσσερις ταξιαρχίες και δύο τάγματα πεζοναυτών. Τέλος, δήλωσε ότι η ολοκληρωτική μεταβίβαση της ευθύνης για την ασφάλεια του Ιράκ στην ιρακινή κυβέρνηση θα εξαρτηθεί από τις επιχειρησιακές ικανότητες του ιρακινού στρατού²⁵⁵.

²⁵⁴ www.avgi.gr

²⁵⁵ www.tanea.gr

Την ίδια στιγμή όμως η συνέχιση των φονικών επιθέσεων ακόμα και μέσα στη Πράσινη Ζώνη της Βαγδάτης, έχουν οδηγήσει τους Αμερικανούς να ζητήσουν βοήθεια από τους Βρετανούς, οι οποίοι αναγκάζονται να αναβάλλουν την προγραμματισμένη μείωση των δυνάμεών τους στη Βασόρα. Στο νότιο Ιράκ τρεις ισχυρές ένοπλες οργανώσεις μετέχουν σε αιματηρές μάχες και οι αμερικανικές και οι βρετανικές δυνάμεις έχουν ξεκινήσει μεγάλη επιχείρηση για να επιτεθούν στο προπύργιο της Αλ Κάιντα τη Μοσούλη. Λόγω της σχεδιαζόμενης επιχείρησης υπό τον στρατηγό Μοχάν αλ Φουραϊζι εναντίον των σιιτικών οργανώσεων που δρουν στη Βασόρα και λόγω της αύξησης των επιθέσεων με ρουκέτες που γίνονται στην πόλη, αναβάλλεται επ' αόριστον η αποχώρηση των βρετανικών δυνάμεων, καθώς είχε προγραμματιστεί να μείνουν στη Βασόρα 2.500 στρατιώτες, από 4.100 που είναι σήμερα²⁵⁶.

Η ιρακινή τραγωδία σε αριθμούς

- 650.000 Ιρακινοί έχουν χάσει τη ζωή τους από τον πόλεμο και τις συνέπειές του σύμφωνα με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας.
- 4.000 αμερικανοί στρατιώτες σκοτώθηκαν και 60.000 τραυματίστηκαν.
- 70% των Ιρακινών δεν έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και 80% δεν διαθέτουν πρόσβαση σε δίκτυο αποχέτευσης.
- 43% των πολιτών του Ιράκ ζουν με λιγότερο από 1 δολάριο την ημέρα.
- 4.500.000 Ιρακινοί, περίπου το 20% του πληθυσμού, εκδιώχθηκαν από τις εστίες τους, είτε ως πρόσφυγες είτε ως εσωτερικοί μετανάστες.
- 70% των γιατρών του Ιράκ έφυγαν στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας.
- 3 δις δολάρια είναι το κόστος του πολέμου.
- 138 δις δολάρια διατέθηκαν από τον αμερικανικό στρατιωτικό προϋπολογισμό του 2007 για το Ιράκ.
- 70% των Ιρακινών πιστεύουν ότι η παρουσία ξένων στρατευμάτων ευθύνεται για τη βία και τάσσονται υπέρ της άμεσης αποχώρησής τους²⁵⁷.

²⁵⁶ www.tanea.gr

²⁵⁷ www.kathimerini.gr

Συμπέρασμα

Σ' ένα σύστημα συλλογικής ασφαλείας, το ζήτημα της ασφάλειας δεν αφορά ένα μεμονωμένο κράτος, αλλά όλα τα κράτη τα οποία επιφορτίζονται να υπερασπιστούν την ασφάλεια του καθενός, σαν να επρόκειτο για τη δική τους. Ο Ο.Η.Ε., το κατ' εξοχήν σύστημα συλλογικής ασφαλείας, δεν κατάφερε να λειτουργήσει βάσει των αρχών και των διακηρύξεων του και αποδείχτηκε ότι η ισχύς ενός κράτους και η επιδίωξη της είναι αποφασιστική στον καθορισμό των στόχων της εξωτερικής πολιτικής και στην υιοθέτηση μονομερών αποφάσεων. Η κριτική²⁵⁸ που ασκεί ο Hans Morgenthau στο σύστημα συλλογικής ασφαλείας, έγκειται στο ότι αποτελεί μια ιδεαλιστική θεώρηση. Πίστευε δε ότι πόρρω απέχει από την πραγματικότητα, διότι όπως είχε υποστηρίξει, το εθνικό συμφέρον αποτελεί μόνιμο και σταθερό κριτήριο χάραξης εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και η ισχύς αποτελεί το κυριότερο μέσο για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Άσχετα με το ζήτημα της ύπαρξης ή μη σοβαρών ανθρωπιστικών λόγων ή ζητημάτων που άπτονται της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, έχει γίνει πια φανερό ότι η μεσολάβηση που επιχειρείται σε διεθνές επίπεδο πραγματοποιείται πολύ συχνά με θεσμικό ή ανθρωπιστικό πρόσχημα για να εξυπηρετήσει στην πραγματικότητα τις στρατηγικές επιδιώξεις και τα συμφέροντα αυτού που την επιχειρεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ηγεμονική συμπεριφορά των ΗΠΑ στην προσπάθειά τους να πραγματοποιήσουν επεμβάσεις. Ενώ κατά το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1990 δόθηκε έμφαση στη νομιμοποίηση των επεμβάσεων μέσω των υφιστάμενων διεθνών οργανισμών ή ανάλογων σε περιφερειακό επίπεδο, οι δυσκολίες που ανέκυψαν τελικά για την εκτέλεση επεμβάσεων μέσω του ΟΗΕ τις οδήγησαν να πιάσουν τα υπόλοιπα μέλη της Ατλαντικής Συμμαχίας να δεχτούν αλλαγή πλεύσης και επεμβάσεις χωρίς τη «νομιμοποίηση» του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Τα παραπάνω καθιστούν σαφές ότι, σε αντίθεση με το πνεύμα και το γράμμα όσων προνοούν οι διεθνείς αυτοί θεσμοί, η δεσπόζουσα ηγεμονική δύναμη έχει τη δυνατότητα να θέτει την ατζέντα και τις προτεραιότητες οι οποίες συζητούνται κάθε φορά στα διεθνή φόρα, αλλά και να παρακάμπτει αν όχι και να αγνοεί τη διεθνή νομιμότητα. Το μόνιμο μοτίβο αυτών των κρίσεων, που επαναλήφθηκε με ακρίβεια

²⁵⁸ Ειρήνη Χειλά, *Διεθνής Κοινωνία, Διαχρονικές και σύγχρονες αντιλήψεις*, Αθήνα: Ηρόδοτος 2006, σελ.30

κατά τη διάρκεια της κρίσης του Ιράκ το 2002-2003, είναι η εκμετάλλευση από τις ΗΠΑ της δεσπόζουσας στρατιωτικής και οικονομικής θέσης τους με τέτοιο τρόπο, ώστε να αναγκαστούν τα μόνιμα και τα μη μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, οι διεθνείς θεσμοί, οι περιφερειακοί θεσμοί και κράτη στις περιοχές των κρίσεων, να συμπλεύσουν με τους σκοπούς, που η Ουάσιγκτον προσδιόριζε, σύμφωνα δηλαδή με τους όρους των αμερικανικών συμφερόντων που ενδύονταν τον μανδύα κοσμοπολίτικων διακηρύξεων περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δημοκρατίας και προστασίας των μειονοτήτων. Θεωρήθηκε αναμενόμενο ότι στην πορεία θα αποσιωπούσαν φωνές που καλούσαν σε περιορισμό στην άσκηση βίας, στο πνεύμα και στο γράμμα του διεθνούς δικαίου, καθώς και κάθε άλλη πρόνοια που οι Καταστατικοί Χάρτες των διεθνών θεσμών προέβλεπαν σε τέτοιες περιπτώσεις²⁵⁹.

Γενικότερα, θα πρέπει να σημειωθεί ότι πέρα από θεσμικό και ουσιαστικό έλλειμμα συλλογικής ασφάλειας που αντανακλούν, τόσο η θεσμική και λειτουργική πραγματικότητα των Ηνωμένων Εθνών όσο και ο κυνικός ρεαλισμός των ισχυρών, υπάρχει στη σύγχρονη διεθνή πραγματικότητα και ζήτημα αποτελεσματικής αντιμετώπισης ανθρωπιστικών ή άλλων κρίσεων υπερεθνικού ενδιαφέροντος μέσα από συλλογικές διαδικασίες μεσολάβησης ή επέμβασης εναρμονισμένες στο συλλογικό συμφέρον της διεθνούς κοινότητας και στις κοινά αποδεκτές αρχές της και σύμφωνες με τη διεθνή νομιμότητα. Όπως υπάρχει επίσης και σοβαρό ζήτημα περιορισμού και ελέγχου της αυθαιρεσίας των ισχυρών και ιδιαίτερα της ηγεμονεύουσας υπερδύναμης. Το τελευταίο αν και είναι διαχρονικό στη διεθνή πραγματικότητα, έχει αποκτήσει σήμερα αυξημένη σημασία.

Οι επεμβάσεις στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ κατέδειξαν επιπλέον ότι η ηγεμονική δύναμη δεν έχει αναγνώσει σωστά την ποικιλομορφία των πολιτισμών στον κόσμο. Η συνταγή που ακολουθείται συμφωνεί με τις κατευθυντήριες γραμμές του νέου κώδικα αξιών, αλλά δεν λαμβάνει υπόψη της το ιστορικό και πολιτιστικό υπόβαθρο κάθε κοινωνίας. Και τα δύο κράτη στα οποία επενέβησαν οι ΗΠΑ υπήρξαν βρετανικές αποικίες και συγκροτήθηκαν ως κράτη μετά από απελευθερωτικούς αγώνες μετά το τέλος του Β΄ΠΠ. Το γεγονός, όμως, ότι και οι δύο χώρες υπήρξαν πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ των μεγάλων δυνάμεων κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου κάνει τον τοπικό πληθυσμό πιο δύσπιστο στις εξωτερικές επεμβάσεις. Ούτε οι αφγανοί ούτε οι ιρακινοί υποδέχτηκαν τους συμμαχικούς στρατούς ως

²⁵⁹ Π. Ηφαιστος, *Οι διεθνείς σχέσεις ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό*, Αθήνα: Ποιότητα 2003, σσ.506-7

απελευθερωτές, αλλά ως στρατούς κατοχής που έχουν ως σκοπό να επαναφέρουν ένα καθεστώς που να μοιάζει στην αποικιοκρατία.

Ένα επιπλέον πρόβλημα για το μέλλον του Αφγανιστάν και του Ιράκ απορρέει από τα μέτρα που έχουν υιοθετηθεί για την εδραίωση της ειρήνης. Η σύλληψη των μέτρων είναι προσανατολισμένη στη δημιουργία δημοκρατικών θεσμών σε κοινωνίες που δεν έχουν δημοκρατική παράδοση, ούτε αξιολογούν τη δημοκρατία ως το ανώτερο πολιτικό καθεστώς, όπως έχει επικρατήσει σε επίπεδο διεθνούς νομιμοποίησης. Οι συγκεκριμένες κοινωνίες αξιολογούν ως πιο σημαντική την εσωτερική τάξη, με την έννοια της απουσίας βίας μεταξύ των εθνότητων, και για αυτό το λόγο ανέχονταν δικτατορικά καθεστάτα, που όμως εξασφάλιζαν την επιθυμητή τάξη.

Τα μέτρα που υιοθετούνται για την εδραίωση της ειρήνης συμβάλλουν μεν στην αντιμετώπιση των πρακτικών προβλημάτων (πόσιμο νερό, πρόσφυγες κ.ά.), αλλά δεν κάνουν τους τοπικούς πληθυσμούς πιο δεκτικούς στις δημοκρατικές ιδέες ούτε να αισθάνονται πιο ασφαλείς στην ίδια τους την χώρα. Μήπως είναι ο καιρός να αναθεωρηθούν κάποια από τα μέτρα που εφαρμόζονται; Η απάντηση είναι ότι τα μέτρα θα αλλάξουν ή θα εφαρμοστούν καλύτερα μόνο όταν η ηγεμονική δύναμη κατανοήσει ότι η φιλελεύθερη δημοκρατία αμερικάνικου τύπου δεν αποτελεί τη λύση σε κάθε πρόβλημα που ανακύπτει. Ο σεβασμός στην τοπική κουλτούρα μπορεί να εξασφαλίσει καλύτερα τη στήριξη του τοπικού πληθυσμού και να αποτρέψει την εξάπλωση φαινομένων όπως η ισλαμική τρομοκρατία.

Ο ρόλος των Ηνωμένων Εθνών είναι σημαντικός στις προσπάθειες που γίνονται για την ανοικοδόμηση του Αφγανιστάν και του Ιράκ. Η αποτυχία της εδραίωσης της ειρήνης πιστώνεται αφενός στον αρχικό παραγκωνισμό του από τις ΗΠΑ και αφετέρου στον ιδιαίτερα ιδεαλιστικό χαρακτήρα που έχει προσδώσει η υπερδύναμη στις πολιτικές του οργανισμού. Το σημαντικό είναι να γίνει κατανοητό ότι ο ΟΗΕ δεν πρέπει να αποτελεί απλώς τον νομιμοποιητή των αποφάσεων της ηγεμονικής δύναμης, αλλά ότι έχει τη δική του δυναμική.

Βιβλιογραφία

- Atmar, Haneef and Jonathan Goodland, «Aid, Conflict and Peace building in Afghanistan: What Lessons Can Be Learned?», London, UK: International Alert, February 2002 620 Διαθέσιμο: <http://www.international-alert.org/publications/27.php> link
- Evans, Anne, Nick Manning, Yasin Osmani, Anne Tully and Andrew Wilder, «Guide to Government in Afghanistan», Kabul: Afghanistan Research and Evaluation Unit (AREU), World Bank April 2004.
- ICG Asia Report No 48, «Afghanistan: Women and Reconstruction», 14/3/03 Διαθέσιμο:http://www.crisisgroup.org/library/documents/report_archive/A400919_14032003.pdf link
- ICG Asia Report No 56, «Afghanistan's Flawed Constitutional Process», 12/6/2003 Διαθέσιμο: <http://merln.ndu.edu/archive/icg/afghanistanflawedconstitutionalprocess.pdf> [link](#)
- D. Bourantonis, J. Wiener, *The United Nations in the New World Order. The World Organisation at Fifty*, London: Macmillan 1995
- J. P. Renninger (eds), *The Future Role of the United Nations in an Interdependent World*, London: Martinus Nijhoff Publishers 1989
- A. Roberts, "The United Nations and International Security", *Survival*, vol. 35 no. 2, Summer 1993, p.16Π.
- Ήφαιστος, *Ιστορία, Θεωρία και Πολιτική Φιλοσοφία των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα: Ποιότητα 1999,.
- Χριστοδουλίδης Θ., Μπουραντώνης Δ., *Ο ΟΗΕ στο κατώφλι της μεταψυχροπολεμικής εποχής*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης 1998.
- M. Wight, *Διεθνής Θεωρία. Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, Αθήνα: Ποιότητα, 1998.
- H. Bull, *Η Άναρχη Κοινωνία. Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2001.
- E. H. Carr, *The Twenty Years Crisis, 1919-1939: An Introduction to the Study of International Relations*, London: Macmillan, 1964.
- K. N. Waltz, *Theory of International Politics*, Reading, Mass: Addison-Wesley 1979.
- R. O. Keohane, *International Institutions and State Power*, London: Westview Press 1981.
- R. J. B. Jones, "The UN and the International Political System", στο: D. Bourantonis, J. Wiener, *The United Nations in the New World Order. The World Organisation at Fifty*, London: Macmillan 1995, p.26.
- I. L. Claude, "The Management of Power in the Changing United Nations", στο: R. Falk, S. Kim, S. Mendlovitz, *The United Nations and a Just World Order*, Boulder: Westview Press 1991, p.146
- E. Χειλά, *Ο ρόλος της Μεσολάβησης στο χειρισμό κρίσεων. Ο ΟΗΕ στην εποχή της μοναδικής υπερδύναμης*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης 1999.
- R. Falk, S. Kim, S. Mendlovitz, *The United Nations and a Just World Order*.
- J. J. Mearsheimer, "The False Promise of International Institutions", *International Security*, 19(3), Winter 1994/95.
- J. M. Griego, "Anarchy and the Limits of Cooperation: A Realist Critique of the Newest Liberal Institutionalism".

- D. A. Baldwin (ed), *Neorealism and Neoliberalism: The Contemporary Debate*, New York: Columbia University Press 1993.
- P. B. Kennedy, “Reforming the United Nations”, *Foreign Affairs*, September-October 1995.
- M. Williams, *Culture and Security. The Reconstruction of Security in the Post- Cold War Era*, Routledge 2006.
- St. Stedman, “The New Interventionists”, *Foreign Affairs*, Vol.72 no1 1992-93.
- R. Falk, “Appraising the UN at 50: The Looming Challenge”, *Journal of International Affairs*, Winter 1995.
- J. Wiener, “Leadership, the UN and the New World Order, London: Macmillan 1995.
- G. Simons, *UN Malaise. Power, Problems and Realpolitik*, London: Macmillan 1995.
- E. Matanle, “The UN Security Council, Prospects for Reform”, *Discussion Paper 62*, The Royal Institute of International Affairs, 1995.
- P. Tsalakoyannis, D. Bourantonis, “Time for Change: The Reorganisation of the Security Council”, στο K. Hufner (ed), *Agenda for Change, New Tasks for the United Nations*, Opladen: Leske and Budrich 1995.
- M. Wight, *Systems of States*, London: Leicester University Press 1977, p.149
- Th. Kuhn, *The Structure of Scientific Revolutions*, Chicago: Chicago University Press 1969.
- A. Eban, “The U.N. Idea Revisited”, *Foreign Affairs: AGENDA 1996. Critical Issues in Foreign Policy*, New York 1996.
- L. Gordenker, Th. Weiss, “The Collective Security Idea and Changing World Politics”, στο Th. Weiss, *Collective Security in a Changing World*, London: Lynne Rienner Publishers 1993.
- H. Bull (eds), *Intervention in World Politics*, Oxford: Clarendon, 1984,
- L. Cutler, “The right to intervene”, *Foreign Affairs* 64, 1985.
- R. Falk, *The Promise of World Order: Essays in Normative International Relations*, New York: Holms & Meier 1983.
- J. Bercovitch, “Mediation in International Conflict”, στο J. W. Zartman, J. L. Rasmussen (eds), *Peacemaking in International Conflict. Methods and Techniques*, Washington D. C.: United States Institute of Peace Press 1997.
- J. Mayall, *The New Interventionism, 1991-1994*, Cambridge: Cambridge University Press 1996.
- Michael Barnett, “Building a Republican Peace-Stabilizing States after War”.
- R. Mundell-A. Swoboda, *Monetary Problems of International Economy*, Chicago: University of Chicago Press 1969.
- R. Gilpin, *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Αθήνα: Ποιότητα 2006.
- H. Kissinger, *A World Restored-Metternich, Castlereagh and the Problems of Peace 1812-22*, Boston: Houghton Mifflin 1957.
- J.K. Cooley, *Τρομοκρατία. Ανίεροι Πόλεμοι*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2001.
- Κ. Αρβανιτόπουλος, «Οι Τρομοκράτες πέτυχαν να ενισχύσουν την αποφασιστικότητα της Αμερικής», *Απογευματινή της Κυριακής* 16.9.2001 στο *Ανάλεκτα Διεθνούς Πολιτικής*, Αθήνα: Ι. Σιδέρης 2007.
- Scheer Chr. R.-Chaudhy L., *Τα πέντε μεγάλα ψέματα του Μπους για το Ιράκ*, Αθήνα: Εκδόσεις Αιώρα 2004

- Πέτρος Παπακωνσταντίνου *Η εποχή του φόβου*, Αθήνα: Λιβάνης 2005.
- Norman Meiler, *Γιατί κάνουμε αυτόν τον πόλεμο;*, Εκδόσεις Ωκεανίδα.
- John, J. Mersheimer, “The false promise of International Institutions”, *International Security*, Vol.19 no2 (Winter 1994/95).
- Roland Paris, “Peacebuilding and the limits of Liberal Internationalism”, *International Security*, Vol.22 no2 (Autumn 1997).
- Building a Republican Peace, Stabilizing States after War.
- John Rawls, *Το δίκαιο των λαών*, Αθήνα: Ποιότητα 2002.
- Ειρήνη Χειλά, *Διεθνής Κοινωνία, Διαχρονικές και σύγχρονες αντιλήψεις*, Αθήνα: Ηρόδοτος 2006.

Δικτυακοί τόποι

<http://bp3.blogger.com/>

<http://www.kathimerini.gr/>

<https://www.cia.gov/>

<http://news.bbc.co.uk>

<http://www.crisisgroup.org/>

www.un.org

<http://daccessdds.un.org/doc/>

<http://eur-lex.europa.eu/>

<http://www.afghangovernment.com/>

<http://www.nato.int/>

<http://www.imerisia.gr/>

<http://www.unicef.org>

<http://www.hri.org/news/>

<http://www.newamericancentury.org/>

<http://articles.citypages.com>

<http://www.bbc.co.uk/>

<http://en.wikipedia.org/>

<http://www.bonnagreement.org/>

<http://www.jemb.org/>

<http://www.elections-afghanistan.org>

<http://www.unama-afg.org/>

<http://www.in.gr/>

<http://www.unhcr.org/>

<http://www.uniraq.org/>

<http://www.irffi.org/>

<http://portal.unesco.org/>

<http://www.wwf.gr/>

www.avgi.gr

www.tanea.gr

www.tovima.gr

www.imerissia.gr

<http://www.rferl.org/>

<http://www.alertnet.org/>

<http://www.iht.com/>